Midnight Sun Film Festival
SODANKYLÄN
ELOKUVAJUHLAT
ONLINE
17.–21.6.2021

SISÄLLYS

SAATTEEKSI
AAMUKESKUSTELUJEN HUIPPUHETKIÄ
Elina Salo
Esko Salminen
Harriet Andersson
Stefan Jarl
Dagur Kári
Andrei Kontshalovski
Małgorzata Szumowska
Chantal Akerman
Jacques Demy
Robert Guédiguian
Claire Denis
Bertrand Bonello
Mario Monicelli
Nanni Moretti
Jafar Panahi
Atom Egoyan
Stanley Donen
Bob Rafelson

AAMUKESKUSTELIJOIDEN ELOKUVIA

AIKAISEMPIA SODANKYLÄ-PALKITTUJA
AIKAISEMPIA VIERAITA

MESTARILUOKAT JA ERIKOISESITTELYT
Mika Taanila
Olaf Möller
Jennifer Barker
Lauri Timonen
Lauri Piispa

ERIKOISNÄYTÖKSET
Hyvästi Stalin
Tiededokumentteja
Musiikkielokuvia
Il Cinema Ritrovaton aarteita
Vierasklassikkoja ja harvinaisuuksia

UUDEN ELOKUVAN HELMIÄ
SUOMALAINEN ELOKUVA 90 VUOTTA SITTEN – 1931
UUSIA KOTIMAISIA ELOKUVIA
LYHYTELOKUVAKIMARA
LEFFARAATI

SODANKYLÄN PARHAAT – 1987
KIITOKSET

SODANKYLÄN ELOKUVAJUHLIEN JÄRJESTÄJÄT

Sodankylän elokuvafestivaaliyhdistys ry yhteistyössä Kansallisen audiovisuaalisen instituutin (KAVI) kanssa. Sodankylän elokuvafestivaaliyhdistyksen yhteisöjäsen on Sodankylän kunta. Yhdistyksen hallituksen jäsenet ovat: Jouni Vihervalli (puheenjohtaja), Jari Haavisto (varapuheenjohtaja), Anna Maria Jääskeläinen, Kaisu Isto, Pekka Heikkinen, Jorma Mustonen, Leea Seitaniemi ja Lauri Yli-Tepsa.

Sodankylän elokuvajuhlat on järjestetty vuodesta 1986 lähtien, alkuunpanijoina mm. Peter von Bagh, Aki Kaurismäki, Mika Kaurismäki ja Anssi Mänttäri.

Järjestelyistä vastaavat taiteellinen johtaja Timo Malmi, toiminnanjohtaja Ari Lehtola, tuottaja Johanna Saarinen, ohjelmapäällikkö Milja Mikkola, tiedottaja Emilia Kiuru, festivaaliassistentti Suvi Heino, online-toteutus Joni Saarinen ja Axa Sorjanen, festivaalitaltiointi Jukka Tarkiainen, festivaaliavustajat Aleksi Halminen ja Piia Halminen, katalogin toimittaja Lauri Timonen.

SODANKYLÄN TOIMISTO
Vesantie 11
FI-99600 Sodankylä
FINLAND

Tel. +358 400 683 672
Email: office@msfilmfestival.fi
Internet: www.msfilmfestival.fi

OHJELMAKIRJAN TOIMITUS
Lauri Timonen

ESITTELYTEKSTIT
Jennifer Barker, Hannu Björkbacka, Suvi Heino, Taneli Hiltunen, Ilpo Hirvonen, Saija Holm, Veli-Matti Huhta, Liina Härkönen, Otto Kylmälä, Velipekka Makkonen, Timo Malmi, Tuomo Marttila, Milja Mikkola, Olaf Möller, Joonatan Nikkinen, Joonas Nykänen, Tytti Rantanen, Iida Simes, Mika Taanila, Lauri Timonen, Topi E. Timonen, Lumimarja Tirronen, Johannes Valkola, Mia Öhman

KÄÄNNÖKSET
Liina Härkönen, Mikko Lyytikäinen

OHJELMAKIRJAN TAITTO
Kati-Marika Vihermäki

SODANKYLÄN ELOKUVAJUHLIA TUKEMASSA:

THE FINNISH FILM FOUNDATION

Sodankylä
Municipality of Stars

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Co-funded by the
Creative Europe MEDIA Programme
of the European Union

pro

JENNY JA ANTTI WIHURIN RAHASTO

LAPIN KULTTUURIRAHASTO

Tieteen tiedotus

NORDISK KULTURFOND

yle TEEMA

SUOMEN KULTTUURIRAHASTO

KANSALLINEN AUDIOVISUAALINEN INSTITUUTTI
NATIONELLA AUDIOVISUELLA INSTITUTET
NATIONAL AUDIOVISUAL INSTITUTE

ALFRED KORDELININ SÄÄTIÖ

Finland Festivals

Laitilan WIRVOITUSJUOMATEHDAS

FESTIVAL SCOPE

SHIFT72

yle TEEMA

Hitchcock.
Keaton.
Chaplin.
Spielberg.
Ennen elokuvaa yllätysnimet.
Uudistunut Kino Klassikko syksyllä 2021 uudella paikalla lauantai-iltaisin.

yle TEEMA

Kontšalovski.
Assayas.
Kim Ki-duk.
Almodóvar.

Laatuelokuvia läheltä ja kaukaa keskiviikkoiltaisin.

Ammattiliitto Pron elokuvasarja
Sodankylän elokuvajuhlilla 17.–21.6.2021:

TOVE
BILLIE
NÄKEMIIN NEUVOSTOLIITTO

pro

SAATTEEKSI

Sodankylän elokuvajuhlat järjestetään 36. kerran, mutta nyt toistamiseen *online*-versiona. Maailmanlaajuisen koronaepidemian kourissa on turha valitella tilannetta, vaan hoitaa verkkofestivaali 17.–21.6.2021 samalla perinteisellä periaatteella kuin live-versiokin: vain paras on yleisöllemme kyllin hyvää. Sitä paitsi – toisen kerran tarjonnastamme voi täten nauttia kotikatsomoissa kaikkialla Suomessa. Ja tällä kertaa vanhoista kotimaisista myös rajojen ulkopuolella.

Kun viime kesänä hyppäsimme arveluttavaan tuntemattomaan, emme arvanneet odottaa niin onnistunutta vastaanottoa kuin tuolloinen *Sodankylä ikuisesti* -festivaali kaikin puolin sai. Kokemuksesta innostuneena olemme laajentaneet ohjelmistoa, ennen kaikkea lisäämällä katselualustallamme niin uusien ja vanhojen elokuvien kuin aamukeskustelujenkin määrää. 10–20 prosenttia joka saralla lisää! Tasosta ja monipuolisuudesta silti tinkimättä.

Ihan haja-ammunnalla vain muutama poiminta kiintoisista löydöistä, joita usutan jokaisen tekemään oman makunsa mukaan jo pelkästään tämän katalogimme sivuilta lisää vaikka kuinka paljon:

Ainutlaatuinen: ensimmäinen livvinkarjalainen elokuva (*Syksyn jälkeen saapuu kevät*). Yhtä harvinainen: ensimmäinen Suomessa näkemämme maltalainen pitkä elokuva (*Luzzu*). Hykerryttävää: Jani Volanen ompelee itselleen yöasun Tribeca-lyhytfilmissä (*Poke*). Huikeata: Tokion olympialaisten voittamattomat ”naisnoidat” dokumentoituna (*The Witches of The Orient*). Kuuma valinta: melodraamajohdanto feministi Chantal Akermanin tuotantoon (*Almayer's Folly*). Varsinainen tandem: dokumentti Stalinin hautajaisista ja komedia valtataistelusta sen jälkeen (*State Funeral* & *The Death of Stalin*). Legendat lavalla: Elina Salo, 85 sekä Esko Salminen, 80 aamukeskusteluissa 1990-luvun alussa.

KATALOGIN ALKUUN

Kun seuraavilla sivuilla lehteilemme Sodankylän parin tunnin aamukeskusteluissa esiintyneiden tekijävieraiden edustavaa kavalkadia vuoden 1987 Jacques Demystä vuoden 2017 Bertrand Bonelloon, on haikeata ajatella, kuinka jo neljä heistä on poistunut peruuttamattomasti keskuudestamme (pari valitettavasti oman käden kautta) ja järisyttävää kuulla, millaisia vastuksia esimerkiksi venäläinen Andrei Kontshalovski tai iranilainen Jafar Panahi ovat kokeneet urallaan. Ja jälkimmäinen edelleen.

Elokuvien ja tekijöiden taustoista saamme taas kultaisen tilaisuuden kuulla enemmän, kun tutut "mestarimme" astuvat lavalle alustusten merkeissä. Koska Jennifer Barkerin, Olaf Möllerin, Mika Taanilan, Lauri Piispan, Lauri Timosen ja Timo Vesalan puheenvuorot ovat verkossa alle kymmenen minuutin mittaisia, emme kutsu niitä *onlinessa* mestariluokiksi, vaan esittelyiksi. Mutta kun kuuntelet esimerkiksi kolmen ensimmäisen jännittävää trio-alustusta teemasta *Aika ja elokuva* tai Vesalan jännittävää ilmastoaiheista tiedepopularisointia elokuvasta *Näin pilvet kuolevat*, haluaisit heti kuulla lisää ja katsoa aihetta komppaavat leffat.

Uutta on kotimaisten elokuvien kasvanut osuus. Tuoreiden täräysten lisäksi alamme Kansallisen audiovisuaalisen instituutin KAVI:n kanssa lanseerata suomalaisen elokuvan kehityksen järjestelmällistä tutkailua kronologisesti vuosi kerrallaan, äänielokuvan läpimurrosta alkaen. 90 vuotta sitten saatiin inspiroiva vuosi 1931 heti kättelyssä: Vaalaa, Karua, nuori Tauno Palo ensimmäisessä osassaan… *"Sano se suomeksi!"*

Viisi antoista kesäpäivää on jälleen edessä (plus viisi bonuspäivää, odotahan!). Syvällisten elämysten keskellä viihdy vaikkapa *Leffaraatimme* mielipideirrottelun tai säestetyn mykkäelokuvamme *Rapsodia satanica* ääressä. Ja muista osallistua jo viime kesänä hienosti mobilisoituneeseen somepöhinäämme – perjantain keskiyön tansseja unohtamatta.

Kiitos kaikille tukijoillemme, erityisesti näinä vaikeina aikoina emme tulisi toimeen ilman teitä.

Ja kaikille katsojille: sydämellisesti tervetuloa mukaan, ympäri Suomen!

Timo Malmi

PS. Festivaalin jälkeen voit jatkaa myyttisen Sodishengen lumoissa vielä Yle Teeman ja KAVI:n yhteistyöprojekteissamme Yle Areenassa sekä Helsingin Kino Reginassa teemalla "Sodankylän parhaat – 1987"!

KATALOGIN ALKUUN

AAMUKESKUSTELUJEN HUIPPUHETKIÄ

Sodankylän elokuvajuhlien *online*-festivaali esittää 2021 seuraavat huippunäytteet juhlien aamukeskusteluista (ellei toisin mainita, vetäjänä Peter von Bagh ja kielenä englanti):

Elina Salo: Kunnianosoituksena Yle Teeman ”Aution saaren elokuvien” sarjan inserttiemme spiikkerille nähdään Risto Jarvan ja Aki Kaurismäen elokuvien aina säteilevä tähti vuoden 1993 keskustelussa. Hän lupautui tekijävieraaksi, jos myös haastattelijan sittemmin kadonnut esikoislyhäri *Elämää suomalaismetsissä* (20 sekuntia) saadaan ohjelmistoon… (Suomeksi.)

Esko Salminen: Toinen teatterisuuruus ja samoin jo ”vanhoissa” suomifilmeissä yleisönsuosikiksi noussut, mutta vasta Kaurismäen ohjauksessa *Hamlet liikemaailmassa* kansainväliseksikin elokuvakasvoksi kohonnut toisen polven näyttelijäjätti kaikkien aikojen ensimmäisenä kotimaisena aamukeskusteluvieraana 1992. (Suomeksi.)

Harriet Andersson: Pohjoismaisen näyttelijäntaiteen edustaja myös Ruotsista – Ingmar Bergmanin sensaatiomainen löytö ja kuulun ensemblen vuosikymmenten kantava voima, mutta myös Jörn Donnerin monivuotinen kumppani ja työtoveri Liselott Forsmanin sekä ns. metodinäyttelemisen erikoistuntijan Foster Hirschin haastattelussa 2012.

Stefan Jarl: Tekijöitä ei nyrkkisäännön mukaan kutsuta ”Sodikseen” uusintavierailulle, mutta Ruotsin arvostetuin dokumentaristi tarvittiin festivaalille toisen kerran 1998 – jolloin ruotsalaisen kansankodin mitä särmikkäin kriitikko sai myös ansaitun aamukeskusteluvuoron.

Dagur Kári: Kesken jalkapallon edellisen EM-turnauksen 2016 saapui festivaalille kisoissa ihmeitä esittäneen Islannin kansalainen, Kööpenhaminassa Tanskan elokuvakoulun ohjaajalinjan johtajana toimiva tragikoomisten luuserikuvausten taituri, joka on tehnyt elokuvaa paitsi molemmissa asuinmaissaan, myös New Yorkissa. (Haastattelijoina Otto Kylmälä ja Timo Malmi.)

KATALOGIN ALKUUN

Andrei Kontshalovski: Venäläisen kulttuuriperheen edustaja (satukirjailijaisä Neuvostoliiton kansallishymnin sanoittaja, veli Nikita maan näkyvimpiä elokuvaohjaajia) poikkesi festivaalilla 2008 osoittaen vitaalisuuttaan, jonka ansiosta työtahti ei vielä nyt 83-vuotiaanakaan ole hellittänyt. Puhetta riitti muun muassa Neuvostoliitto-Hollywood-Venäjä -etappien työtovereista Andrei Tarkovskista Sylvester Stalloneen.

Małgorzata Szumowska: 2010-luvun Sodankylässä nuoret ja/tai naisohjaajat nousivat yhä enemmän keskeisiksi tekijävieraiksi – ja saivat samalla ainakin tunnin kestävän aamukeskustelun, kuten 2015 uuden puolalaisen elokuvan ansiokas edustaja, joka pilke silmäkulmassa kehotti juhlimaan enemmän ja työskentelemään vähemmän. (Haastattelijoina Petteri Kalliomäki ja Timo Malmi.)

Chantal Akerman: Belgialainen avantgardistinen ohjaaja sai feministisen elokuvan varhaisen, lähes kolme ja puolituntisen merkkiteoksen *Jeanne Dielman* (1975) valmiiksi vain 25-vuotiaana ja vieraili Sodankylässä 1991 – samana vuonna kuin Agnès Varda, mikä osoittaa, että festivaali on jo alkuajoista lähtien halunnut painottaa myös naisohjaajien panosta. (Ranskaksi, tulkattuna suomeksi.)

Jacques Demy: Festivaali järjestettiin toisen kerran 1987, jolloin kolmanneksi esityspaikaksi tuli Kitisenrannan koulu; sen juhlasaliin vakiintuivat yleisön heti kansoittamat aamukeskustelut, joka päivä klo 10.00. Ensimmäisistä on tallennettu ainoastaan osa keskustelusta Ranskan uuden aallon musikaalien ja romanttisimpien elokuvien ohjaajan kanssa. (Ranskaksi, tulkattuna suomeksi.)

Robert Guédiguian: Armenialaisen isän ja saksalaisen äidin poika tunnetaan kuitenkin periranskalaisena, Marseillen rakastettujen työläiskuvausten tekijänä – joka pääsi poikkeuksellisenkin hyvin Peter von Baghin kanssa heti kättelyssä samalle aaltopituudelle keskustelussaan 2009. (Ranskaksi, tulkattuna suomeksi.)

Claire Denis: Modernin *arthouse*-elokuvan huippuohjaajiin lukeutuvan ranskattaren piti päästä Sodankylään jo vuonna 2000, mutta hän ehti paikalle vasta 2013, silloinkin uutuutensa leikkauskiireiden vuoksi vain reiluksi vuorokaudeksi, ”festivaalihistorian lyhyimmälle vierailulle” – mikä ei ajatustenvaihdon antoisuutta häirinnyt. (Ranskaksi, tulkattuna suomeksi.)

KATALOGIN ALKUUN

Bertrand Bonello: Aamukeskustelijoiden nuorimpaan kaartiin kuuluva ranskalaiskomeetta eroaa muista siinä, että hänen taustansa on myös muusikon ja säveltäjän, mikä tekee hänen riskejä kaihtelemattomista, hieman kokeilevista elokuvistaan paikoin hypnoottisia kokemuksia. 2017 häntä jututti Olaf Möller.

Mario Monicelli: ”Italialaisen elokuvan hauskin ohjaaja” teki myöhemmin dramaattisen itsemurhan hyppäämällä 95-vuotiaana sairaalan parvekkeelta, mutta jaksoi vielä vuoden 1994 aamukeskustelussa puhua paljon naurattamisen taiteen salaisuuksista, leipälajistaan komediasta. (Italiaksi, tulkattuna suomeksi).

Nanni Moretti: Italialaisen nykytuotannon keskeisiin persoonallisuuksiin kuuluva ”auteur”, jolla on myös näyttelijän komediallisiakin kykyjä, ohjaa hyvin henkilökohtaista, usein yhteiskunnallista elokuvaa – mutta filmihulluna omistaa Roomassa myös elokuvateatterin. Aamukeskustelussa 2004 ei välttämättä paljon edes kysymyksiä tarvittu... (Italiaksi, tulkattuna suomeksi).

Jafar Panahi: Festivaalin iranilaisiin huippuohjaajiin lukeutuva vauhdikas ja sympaattinen persoona vieraili juhlilla 2006, mutta tuomittiin elokuvantekokieltoon neljä vuotta myöhemmin – jolloin festivaalikansa antoi Sodankylässä tapahtunutta paheksuvan julkilausuman. Hän valottaa erikoisia työmetodejaan puhuen esimerkiksi todellisuuden ja fiktion rajankäynnistä. (Farsiksi, tulkattuna suomeksi).

Atom Egoyan: Teoksissaan yksilöiden pirstoutunutta minuutta tutkaileva kanadalaisohjaaja kuuluu festivaalin historian auliinpiin tekijävieraisiin (2011), mikä voi johtua myös siitä, että hän johtaa vanhempiensa kotimaassa Armeniassa, Jerevanissa omia kunnianhimoisia elokuvajuhliaan (festarijuomina kaljan ja kossun sijasta brandy ja aprikoosigrappa).

Stanley Donen: Kaikkien aikojen musikaalin *Laulavat sadepisarat* ohjaaja (27-vuotiaana!) erikoistui lajityyppiin, mutta teki myöhemmin myös elegantteja komedioita ja muuta kivaa. Aamukeskustelussa 1994 keskitytään kuitenkin musikaaleihin, Broadwaylta Hollywoodiin. (Tulkattuna suomeksi).

Bob Rafelson: 1970-luvun ”uuden Hollywoodin” keskeisiin nimiin kuulunut vieraantuneiden kuljeksijoiden kuvaaja, Jack Nicholsonin läpimurtofilmien ohjaaja oli myös Monkees-yhtyeen taustahahmo ja *Easy Riderin* (1969) tuottaja – siinä oivia sytykkeitä vuoden 2000 keskusteluun.

KATALOGIN ALKUUN

”Teatterikoulun aikana kävin elokuva-arkistossa miltei joka päivä minkä lisäksi kävin usein myös Pariisissa katsomassa klassikkoja. Liittyen absurdismin tuloon teatteriin Buñuelin *Kulta-aika* (1930) loksahti kallooni räjäyttäen uuden tavan katsoa maailmaa. Näin *Kulta-ajan* 19-vuotiaana Pariisissa. Kävin Pariisin kinemateekissa tietysti ilmaiseksi näyttäen Helsingin ratikkakorttia väittäen sen olevan Suomen elokuva-arkiston kortti.

Olin nuorena hirveän snobi. Nauroimme tyttöporukan kanssa elokuvateatteri Rexin takarivissä Armi Kuuselaa, joka katsoo peiliin ja lausuu ”olenko tuo tosiaan minä”. Yhtä hyvin Armi olisi voinut nauraa *Kulkurin masurkkaa* (1958) katsoessaan Elinaa, kun avasin suuni ja sanoin Sakari Jurkalle kuuluisan ainoan repliikkini: ”Tuolla on minun kotini, jos tulet sinne huomen illalla niin aittani ovi on sinulle auki.” En saanut tätä repliikkiä nauramatta suustani kuin vasta viidennellätoista otoksella.”

– Elina Salo

KATALOGIN ALKUUN

”Joskus saa itsensä kiinni siitä, että omassa elämässä kopsaa, lainaa roolihahmolta, ja se harmittaa. Silloin on parasta olla julma ja kriittinen itselleen. Olen yrittänyt päästä kaikesta tästä eroon, sillä mitä tekemistä niillä ihmisillä on minun privaattiminäni kanssa? Ne pitäisi pitää erillään, mutta ainahan työ mukana kulkee, ei sille mitään voi. Kun on näytellyt paljon poikkeusihmisiä, niin jotain niistä tarttuu hihaan.

Kollegoitakin näyttelijä matkii. Tietämättään ja tiedostaen, ihailuaan tai sitten oman tyhjyytensä tähden.

Se suututtaa, kun huomaa että joku peesaa ja fuulaa. Jos ihminen on taiteellinen, hän ei ole kateellinen. Mutta vihainen saa olla, jos joku yrittää ratsastaa siivellä. Varastamista pohjalaisen luonteeni on hyvin vaikea antaa anteeksi. Jokainen nuori ihminen matkii ja katsoo. Sean Penn on ensimmäisissä elokuvissaan täysin De Niro – Brian De Palman ohjaamassa Vietnam-leffassa enemmän Niro kuin Niro itse – se on luonnollista. Eikä sillä ole mitään väliä, jos ulostaa sen ja oma ilmaisu lähtee liikkeelle, kuten Pennillä. Kaikkihan on lainaa, mutta jäljittely on eri asia. Tietty paradoksi on siinä, että meidän tulisi matkia itseämme. Itsestä se täytyy kaivaa eikä naapurista.”

– Esko Salminen

KATALOGIN ALKUUN

”Ingmar ei ole sellainen ohjaaja, joka haluaisi ottaa kohtaukset uudelleen ja uudelleen. Toiset ohjaajat tekevät niin, jotta heillä olisi lisää liikkumavaraa leikkaushuoneessa, ja vihaan sitä, että he eivät osaa selittää syytä siihen: siis mielestäni kaikki on ok, jos lisää kohtauksia on otettava teknisten ongelmien johdosta, mutta heidän ei pitäisi vedellä meitä kuin marionetteja narussa. Se ei ole ystävällistä. - - Toisen oton jälkeen minusta tuntuu siltä, kuin alkaisin olla hieman jäykkä. Työskentelen vaistojeni varassa. En mieti juurikaan etukäteen mitä teen, kun kamera käynnistyy.”

– Harriet Andersson

KATALOGIN ALKUUN

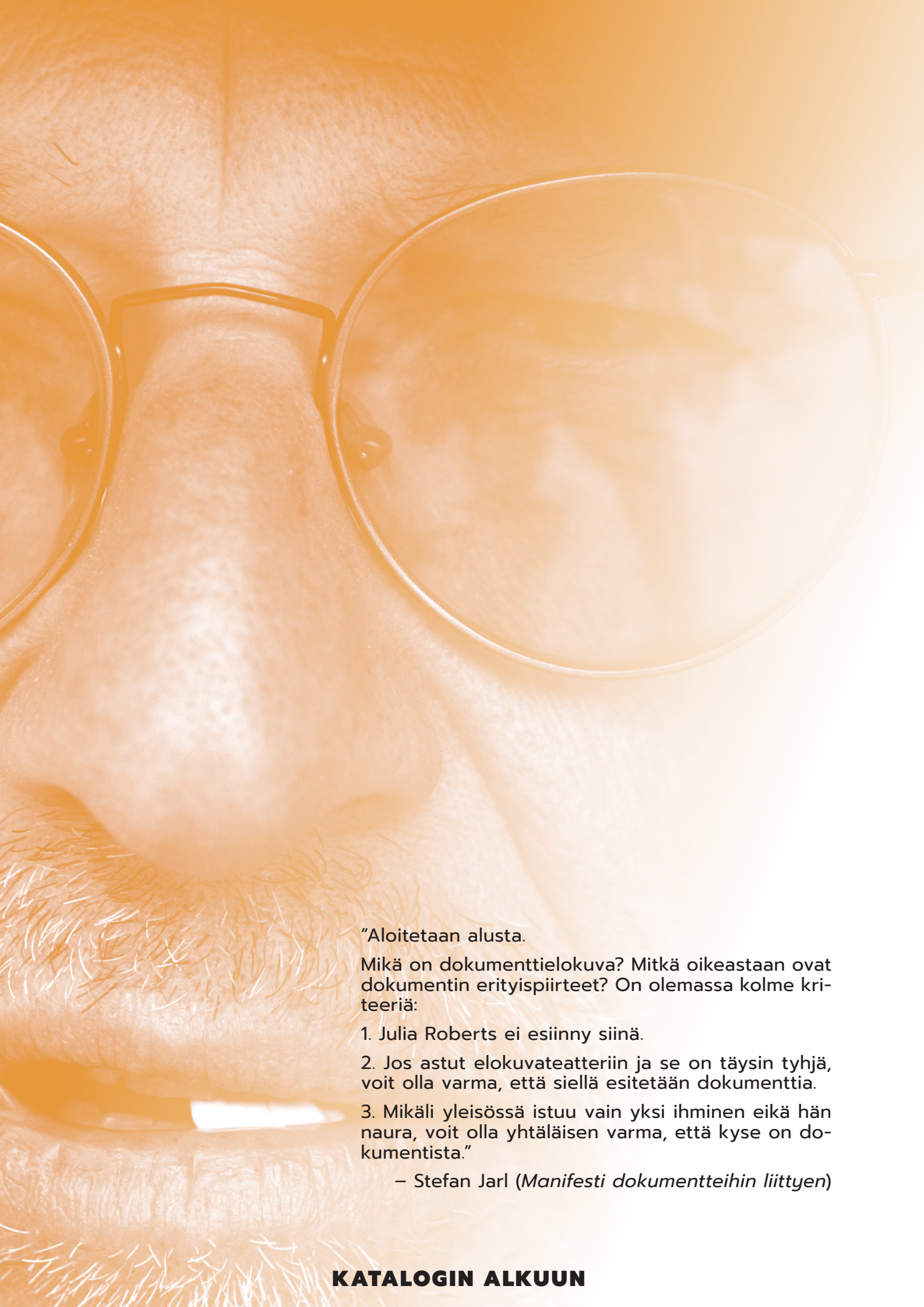

”Aloitetaan alusta.

Mikä on dokumenttielokuva? Mitkä oikeastaan ovat dokumentin erityispiirteet? On olemassa kolme kriteeriä:

1. Julia Roberts ei esiinny siinä.

2. Jos astut elokuvateatteriin ja se on täysin tyhjä, voit olla varma, että siellä esitetään dokumenttia.

3. Mikäli yleisössä istuu vain yksi ihminen eikä hän naura, voit olla yhtäläisen varma, että kyse on dokumentista.”

– Stefan Jarl (*Manifesti dokumentteihin liittyen*)

KATALOGIN ALKUUN

”Islannissa oli eräs elokuvafestivaali, kun olin 16- tai 17-vuotias, ja se oli ensimmäinen kerta, kun näin elokuvia sellaisilta ohjaajilta kuin Jim Jarmusch tai Aki Kaurismäki tai Wim Wenders. Nämä olivat minulle ilmestyksiä, koska löysin äänen, joka resonoi sisälläni. Tajusin, että elokuvaohjaajana minun ei tarvitsisi valita yhtä urapolkua, koska siinä työssä olisi tilaa kaikelle. - - Pidän tästä ammatista, koska siinä on niin monia vaiheita. Käsikirjoituksen laatiminen on aika yksinäistä ja ahdistavaa. Kuvaaminen on melkein kuin menisi sotaan; se on lähes sotilaallinen toimenpide. Sitten on editointivaihe, kun ahdistus on jo helpottanut, materiaali on kerätty ja on jo tarina, mutta on loputtomia mahdollisuuksia.

Pidän eniten editoinnista ja musiikin tekemisestä. Kuvaaminen on minulle aina vähän surullinen prosessi. Olet miettinyt kohtausta viisi vuotta, mutta yhtäkkiä käsissäsi on aikataulu, että kohtaus pitäisi kuvata kello kymmenen ja kahdentoista välillä tiettynä päivänä. Eräässä mielessä se on minusta kiehtovaa, että se on ikään kuin nyt tai ei koskaan, mutta joskus tuntuu, että aikaa ei ole tarpeeksi.”

– Dagur Kári

KATALOGIN ALKUUN

”Eräässä mielessä on kiinnostavaa, kuinka hitaasti unohdamme tunteen siitä, millaista elokuvateatterissa voi olla. Tunnemme sen tällä festivaalilla. On luksusta nähdä jotain, jota ei voi nähdä muualla. Olemme kuin ensimmäiset kristityt, jotka roomalaiset sotilaat yrittivät tappaa. Tämä festivaali muistuttaa meitä siitä, että elokuva ei ole vain viihdettä vaan yritys ymmärtää ihmisluontoa. - - Venäjä on sikäli hyvä paikka, että jos menestyt, kaikki vihaavat sinua ja saat paskaa niskaan, mutta jos olet luuseri, sinusta pidetään välittömästi. Niinpä Venäjällä on parasta olla juoppo. Tai vielä parempaa – kuollut. Jos olet kuollut, he itkevät. Amerikka on vastakohta. Pitää voittaa Oscar ennen kuin kaikki ryntäävät kyselemään missä olet ollut nämä viimeiset kymmenen vuotta ja mikset ole soitellut.”

– Andrei Kontshalovski

KATALOGIN ALKUUN

”Ensimmäinen elokuva, jonka *tietoisesti* näin, oli Viscontin *Kuolema Venetsiassa* (1971). Olin noin seitsenvuotias. Vanhempani kohtelivat minua vapaamielisesti, meillä ei ollut ankaria rajoituksia. Joten usein nukuin vaikkapa pöydän alla. Kerran siis heräsin pöydän alta, ja aloin katsella televisiosta *Kuolemaa Venetsiassa*. Muistan erityisesti viimeisen kuvan, jossa poika kulkee merta kohti, ja vanha mies on kuolemaisillaan. Minulle se oli jotain äärimmäisen outoa, äärimmäisen kiehtovaa; kuin ensimmäinen kohtaamiseni kuoleman kanssa. - - Ikäerostamme huolimatta olen Jerzy Skolimowskin läheinen ystävä; hän on yhä kova bilehile. Lähetin hänelle eilen kuvan täältä. Hän pyysi kertomaan terveisiä keskiyön auringolle ja viinavirroille. Myös Agnieszka Holland kuuluu tukijoukkoihini; tunnemme toisiamme kohtaan naisten välistä solidaarisuutta. Krzysztof Zanussi on vaikeampi tapaus...”

– Małgorzata Szumowska

KATALOGIN ALKUUN

”Elokuvat eivät olleet minulle mikään ilmaisuväline vaan ajanvietettä, kunnes 15-vuotiaana menin ystäväni kanssa katsomaan erästä elokuvaa. Se oli Godardin *Hullu Pierrot*. Päädyimme katsomaan sitä aivan sattumalta. Kävelimme kadulla ja näimme elokuvan julisteen. Pidin elokuvan nimestä. En ollut kuullut puhuttavankaan Godardista enkä itse asiassa kenestäkään muusta elokuva-alan ihmisestä. Ikäraja oli 16 ja meillä olisi voinut olla vaikeuksia päästä sisään. Minähän olen pienikokoinen ja näytin varmaan 12-vuotiaalta. Onneksi lipunmyyjä ei katsonut meitä myydessään ja niin pääsimme sisään. Näin siis *Hullun Pierrot'n* ja teatterista poistuessani päätin, että haluan tehdä elokuvia. Se oli ensimmäinen elokuva, jossa minusta tuntui, että joku ilmaisi itseään ja että elokuva oli taidemuoto siinä missä maalaustaide ja kirjallisuus. Siihen asti pääasia elokuvissa oli ollut minulle, että istutaan pimeässä ja syödään jäätelöä.”

– Chantal Akerman

KATALOGIN ALKUUN

”Siinä on todella jotakin maagista, että aurinko ei laske. Täällä voisi varmasti tehdä elokuvan. Tuossa kadunkulmassa, jossa ei ole mitään liikennevaloja, autot pörräävät jatkuvana virtana kello kolmen aikaan yöllä, aivan kuin Place de la Concordella iltapäivän ruuhkassa! Merkillistä. Tämä hotelli, nuo parakit tuossa vastapäätä ja tuo katu: tästä kaikesta voisi kehitellä jonkinlaista tarinaa, jossa joku haluaisi nukkua mutta ei pysty siihen. - - Tuota Sodankylän raittinäkymää ei koskaan kyllästy tarkastelemaan. Kyllä minä olen kuullut puhuttavan, millaista täällä on, mutta kun sen joutuu itse kokemaan, se on aivan eri asia. Ensimmäisenä iltana ajattelin mennä nukkumaan samaan aikaan kuin Pariisissa, mutta toisena iltana rytmi meni jo täysin sekaisin. Kolmantena päivänä taas olin kello kolme aamulla vielä aivan pirteä. Luonto vie täällä mukanaan, sille ei voi mitään. Kummallista. Tästä voisi varmasti tehdä tutkimuksen. Valon täytyy täällä vaikuttaa todella syvästi ihmisiin.”

– Jacques Demy

KATALOGIN ALKUUN

”Kuvattuani 25 vuoden ajan Marseillea voin hyvällä syyllä todeta olevani Marseillen tärkeimpiä arkkitehteja ja sen vuoksi ansaitsisin oman patsaan. Mutta vakavasti ottaen, ymmärrän Marseillen muotona. Samalla uskon, että missä hyvänsä kaupungissa on mahdollista kuvata kaikki maailman tarinat. Tämä on sekä elokuvieni että oman elämäni filosofia. Uskon, että jokaisen kertomukseni voi siirtää sellaisenaan mihin hyvänsä länsimaiseen satamakaupunkiin. Vaikka Marseille tarjoaa tarinoilleni muodon, se muoto on yleismaailmallinen. Yhtä hyvin voisin kuvata muuallakin, mutta teen sen mieluummin Marseillessa, jonka valo, värit, kieli, ihmiset ja konkretia ovat minulle tuttuja. Meillä kaikilla on tarve tunnistaa toinen toisemme siitä, mitä meille kerrotaan. Uskon, että kansalla on oltava oikeus tunnistaa itsensä.”

– Robert Guédiguian

KATALOGIN ALKUUN

”Hän [ranskalainen kriitikkolegenda Serge Daney] oli nähnyt minun toisen elokuvani ja hän kuoli sen jälkeen. Olin työskennellyt koko kesän elokuvan parissa, koska olimme tehneet yhdessä Jacques Rivetten muotokuvan. Daneylla oli aids, eikä hänellä ollut enää pitkää elinaikaa. Sitten aloin kuvata *Päin kuolemaa* -elokuvaa (1990) lähellä Pariisia, ja näytin teoksen hänelle valmiina. Hän sanoi minulle jotakin tärkeää: nyt sinun on valittava. – Jos haluat kuvata hurrikaanin, sinun täytyy valita Howard Hawksin asenne seisoa etäällä, jotta voit kuvata koko pyörremyrskyn hahmon, tai päätät Nicholas Rayn tavoin mennä sen keskelle. Ehkä kuolet tai loukkaannut ja saat kuvatuksi myrskystä vain palasia. Tämä sinun on päätettävä! Minä ajattelin, että hän on täysin oikeassa. Minua viehätti mennä keskelle, ja luultavasti se olisi ollut hyvin tuhoisaa. Myöhemmin minulla ei ollut tilaisuutta siihen.”

– Claire Denis

KATALOGIN ALKUUN

”Kuvien virta elämässämme on hyvin kummallista. Minä ajattelen, että yksi elokuvan kuva ei ole vain yksi kuva lisää. Sen täytyy olla tietty kuva. Sen ei tarvitse olla kaunis rumaa vastaan. Jopa kun käytetään näitä tekstuureja, jotka ovat minusta hyvin kiinnostavia, sen täytyy olla... ei ainoastaan virtauksessa. Se on sitä, minkä parissa haluan työskennellä nyt, kun meitä ympäröi kaikki. Joka kuva jonka luot ei ole muiden joukossa, vaan sen täytyy olla erikoinen, vaikka se olisi muiden joukossa. En tiedä onko se selkeää, mutta niin ajattelen nykyisin. Ei se ole selkeää minullekaan.”

– Bertrand Bonello

KATALOGIN ALKUUN

”Sodan jälkeen italialainen elokuva lähti käyntiin ihmeenomaisesti, vaikka aluksi Italiassa nähtiinkin miltei pelkästään amerikkalaisia elokuvia, joita vyöryi maahan, koska oma elokuvateollisuutemme oli raunioina. Italialaiset elokuvantekijät alkoivat kuitenkin pian kerätä osia yhteen ja ryhtyivät tekemään työtä. Silloin alettiin tehdä oikeita elokuvia, kuvattiin kodeissa, kaduilla ja pelloilla ja käytettiin amatöörinäyttelijöitä. Tällaisesta tavasta esittää totuus ja todellisuus syntyi neorealismi. - - Neorealismiin kuuluu myös koomisia elokuvia, joita tein Totòn kanssa. Tämä on italialaisen elokuvan solmukohta: todella dramaattiset ja vakavat asiat esitetään komedian keinoin. Ironisoimme nälkää ja köyhyyttä, teimme niistä naurettavia. - - Halusin esittää todella dramaattiset asiat niin, että se saa ihmiset nauramaan ja nauramaan. Komedia on kuin filtteri, jonka läpi voi esittää vakavia asioita helpommin. Komedian kautta hyvin traagisetkin asiat voi esittää syvemmin ja kypsemmin.”

– Mario Monicelli

KATALOGIN ALKUUN

”Sen kummemmin pohtimatta asetuin sekä kameran taakse että sen eteen. Samoja piirteitä, joita on näissä ensimmäisissä elokuvissani, olen kuljettanut mukanani myöhemmissä. Ohjaamissani elokuvissa esitän itse pääosaa. Kerron omasta ympäristöstäni, omasta maailmastani. Vielä yksi piirre on ironia, jonka lävitse kerron, ja tietysti kun kerron itsestäni se on sitten itseironiaa. En tiedä, voihan tulevaisuudessa kaikki olla toisin, olenhan vasta urani alussa. Tapani kuvata omaa ja sukupolveni poliittista, sosiaalista ympäristöä on tähän asti kuulunut elokuviini, mutta se ei ole mikään kahlitseva sääntö.”

– Nanni Moretti

KATALOGIN ALKUUN

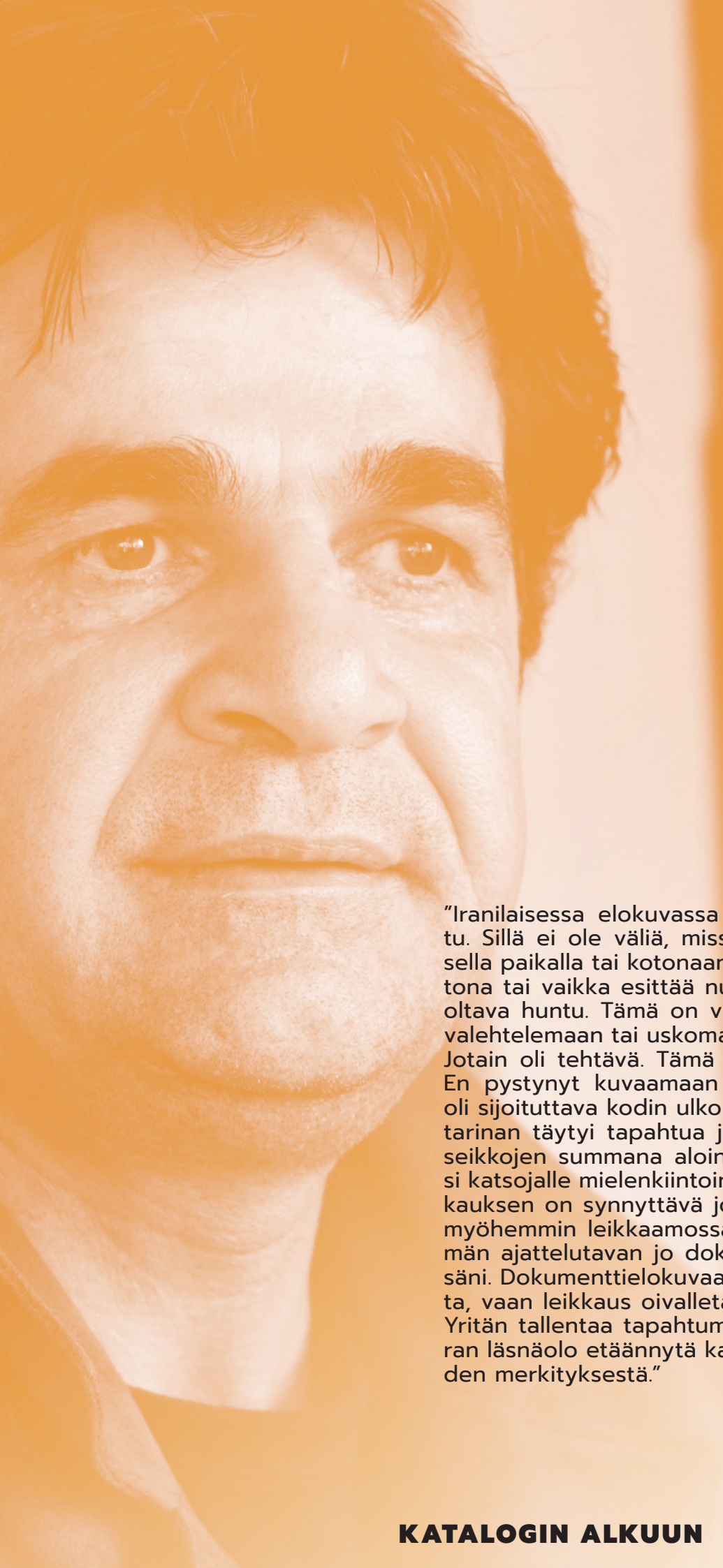

”Iranilaisessa elokuvassa naisella on oltava huntu. Sillä ei ole väliä, missä häntä kuvataan, julkisella paikalla tai kotonaan. Oli hän sitten yksin kotona tai vaikka esittää nukkuvaa, hänellä on aina oltava huntu. Tämä on valetta! Minä en pystynyt valehtelemaan tai uskomaan valheelliseen kuvaan. Jotain oli tehtävä. Tämä asetti tiettyjä rajoitteita. En pystynyt kuvaamaan kotona, joten elokuvan oli sijoituttava kodin ulkopuolelle. Näin ollen myös tarinan täytyi tapahtua julkisella paikalla. Näiden seikkojen summana aloin luoda tarinaa, joka olisi katsojalle mielenkiintoinen ja uskottava. - - Leikkauksen on synnyttävä jo kuvauksissa eikä vasta myöhemmin leikkaamossa. Ehkä olen oppinut tämän ajattelutavan jo dokumenttielokuvia tehdessäni. Dokumenttielokuvaa ei voi suunnitella ennalta, vaan leikkaus oivalletaan jo kuvaustilanteessa. Yritän tallentaa tapahtumavirran niin, ettei kameran läsnäolo etäännytä katsojaa kuvattavien asioiden merkityksestä.”

– Jafar Panahi

KATALOGIN ALKUUN

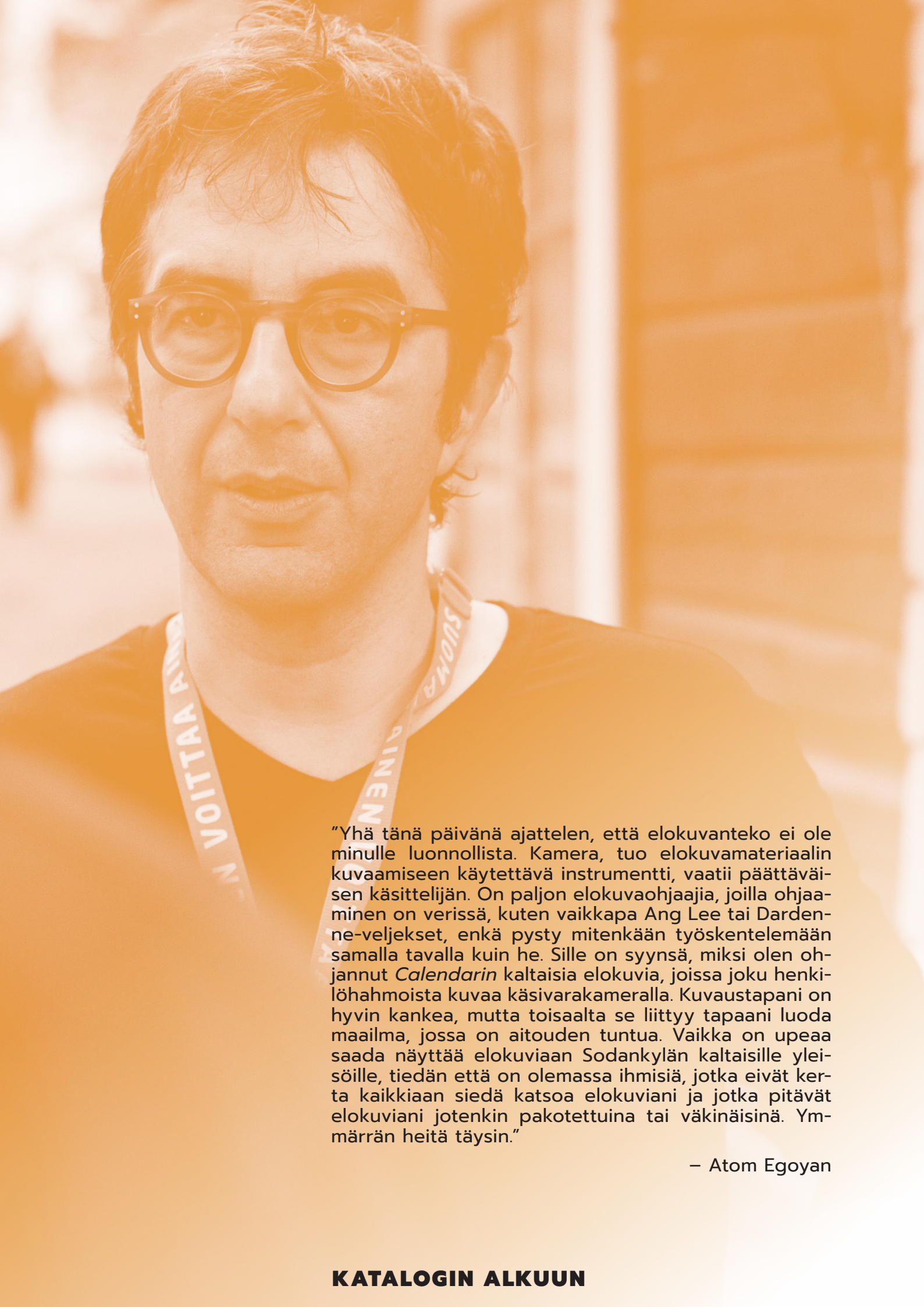

”Yhä tänä päivänä ajattelen, että elokuvanteko ei ole minulle luonnollista. Kamera, tuo elokuvamateriaalin kuvaamiseen käytettävä instrumentti, vaatii päättäväisen käsittelijän. On paljon elokuvaohjaajia, joilla ohjaaminen on verissä, kuten vaikkapa Ang Lee tai Dardenne-veljekset, enkä pysty mitenkään työskentelemään samalla tavalla kuin he. Sille on syynsä, miksi olen ohjannut *Calendarin* kaltaisia elokuvia, joissa joku henkilöhahmoista kuvaa käsivarakameralla. Kuvaustapani on hyvin kankea, mutta toisaalta se liittyy tapaani luoda maailma, jossa on aitouden tuntua. Vaikka on upeaa saada näyttää elokuviaan Sodankylän kaltaisille yleisöille, tiedän että on olemassa ihmisiä, jotka eivät kerta kaikkiaan siedä katsoa elokuviani ja jotka pitävät elokuviani jotenkin pakotettuina tai väkinäisinä. Ymmärrän heitä täysin.”

– Atom Egoyan

KATALOGIN ALKUUN

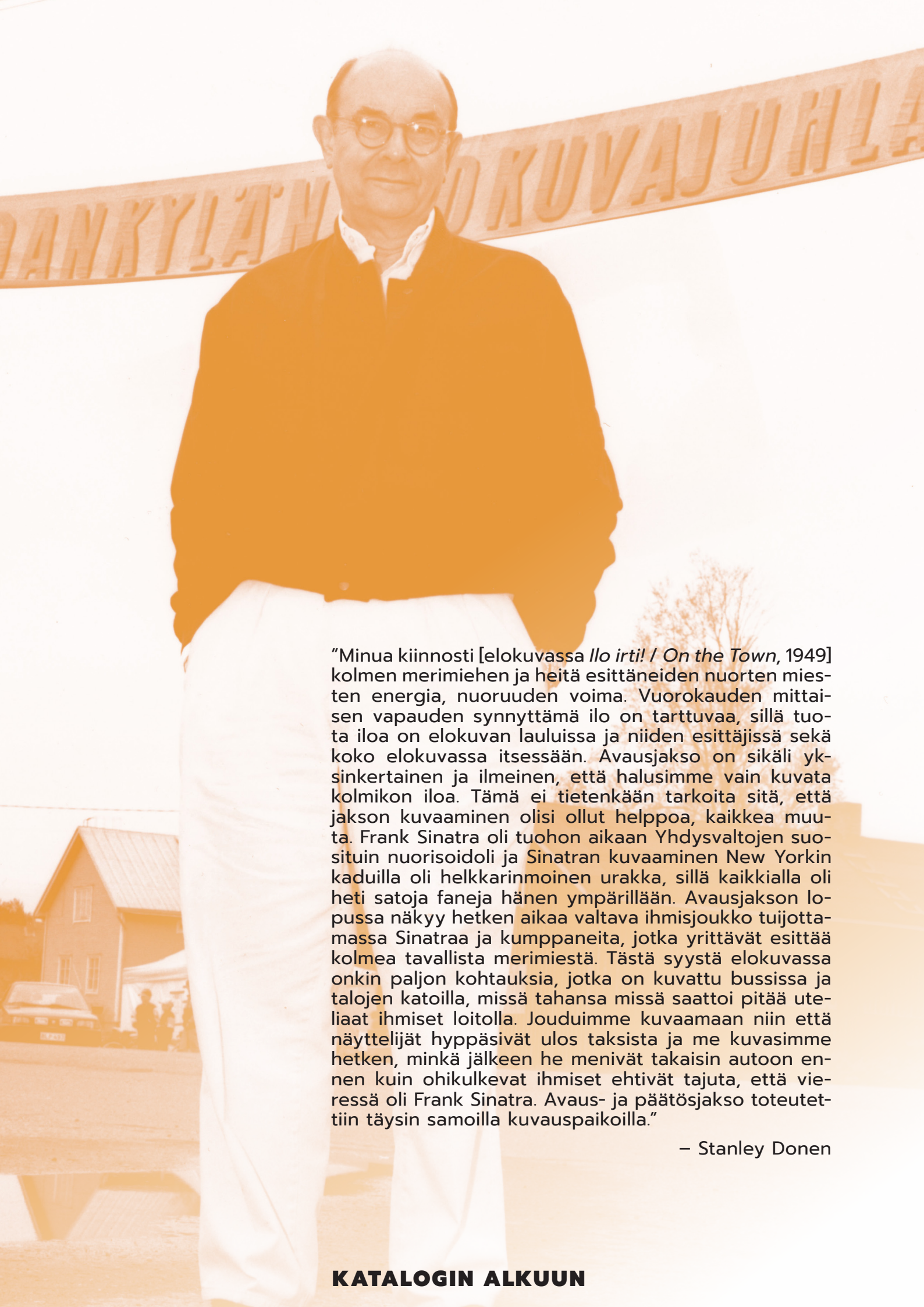

”Minua kiinnosti [elokuvassa *Ilo irti! / On the Town*, 1949] kolmen merimiehen ja heitä esittäneiden nuorten miesten energia, nuoruuden voima. Vuorokauden mittaisen vapauden synnyttämä ilo on tarttuvaa, sillä tuota iloa on elokuvan lauluissa ja niiden esittäjissä sekä koko elokuvassa itsessään. Avausjakso on sikäli yksinkertainen ja ilmeinen, että halusimme vain kuvata kolmikon iloa. Tämä ei tietenkään tarkoita sitä, että jakson kuvaaminen olisi ollut helppoa, kaikkea muuta. Frank Sinatra oli tuohon aikaan Yhdysvaltojen suosituin nuorisoidoli ja Sinatran kuvaaminen New Yorkin kaduilla oli helkkarinmoinen urakka, sillä kaikkialla oli heti satoja faneja hänen ympärillään. Avausjakson lopussa näkyy hetken aikaa valtava ihmisjoukko tuijottamassa Sinatraa ja kumppaneita, jotka yrittävät esittää kolmea tavallista merimiestä. Tästä syystä elokuvassa onkin paljon kohtauksia, jotka on kuvattu bussissa ja talojen katoilla, missä tahansa missä saattoi pitää uteliaat ihmiset loitolla. Jouduimme kuvaamaan niin että näyttelijät hyppäsivät ulos taksista ja me kuvasimme hetken, minkä jälkeen he menivät takaisin autoon ennen kuin ohikulkevat ihmiset ehtivät tajuta, että vieressä oli Frank Sinatra. Avaus- ja päätösjakso toteutettiin täysin samoilla kuvauspaikoilla.”

– Stanley Donen

KATALOGIN ALKUUN

”Näin eilen keskiyön auringon enkä voinut nukkua. Menin ulos kävelylle katsomaan tuota valoa. Se oli ilmiömäistä. Ei vain siksi, että se on niin epätavallista. Tuon valon ominaislaatua en ollut koskaan havainnut aiemmin. Valon taju ei kumpua lapsuudesta vaan tunteesta tarinaa kohtaan. Tanizakilla on hieno kirja, *Varjojen ylistys*, jossa hän kirjoittaa omasta valon kokemisen tavastaan ja siitä, kuinka eri tavoin valo ymmärretään länsimaissa. Japanilaiset istuvat pimeässä ja katsovat kukkia ja esineitä, kuinka kaunis valohämy tai valon varjoisa tunnelma voikaan olla. - - Kun olin 11–13-vuotias, minulla oli tapana pinnata koulusta ja mennä elokuviin. Minut saatiin aina kiinni siitä, että hiivin elokuviin ilman lippua. Sain kaikkialle porttikiellon. Lopulta löysin elokuvateatterin, johon pääsin helposti, koska siellä ei käynyt juuri kukaan. Siellä esitettiin vain ulkomaisia elokuvia. Siitä muodostui jonkinlainen turvapaikka, ikään kuin moskeija, johon vetäytyä.”

– Bob Rafelson

KATALOGIN ALKUUN

AAMUKESKUSTELIJOIDEN ELOKUVIA

Hamlet liikemaailmassa
Kesäyön hymyilyä
Anna
Dom kallar oss mods
Virgin Mountain
Dear Comrades!
Never Gonna Snow Again
Almayer's Folly
Cherbourgin sateenvarjot
Gloria Mundi
Beau Travail
Zombi Child
Lemmenvaras
Dear Diary
Kolme naista
Kunniavieras

KATALOGIN ALKUUN

HAMLET LIIKEMAAILMASSA
Hamlet Goes Business

SUOMI, 1987

Ohjaus: Aki Kaurismäki
Käsikirjoitus: Aki Kaurismäki, William Shakespeare (näytelmä)
Kuvaus: Timo Salminen
Leikkaus: Raija Talvio
Lavastus: Pertti Hilkamo
Puvustus: Tuula Hilkamo
Ääni: Jouko Lumme, Veikko Aaltonen
Musiikki: Melrose, Dmitri Šostakovitš, Pjotr Tšaikovski, Elmore James, Olavi Virta, Topi Sorsakoski & Agents, Timo Jämsen, Georg Ots
Näyttelijät: Pirkka-Pekka Petelius, Esko Salminen, Kati Outinen, Elina Salo, Esko Nikkari, Kari Väänänen, Puntti Valtonen
Tuotanto: Villealfa Filmproductions
Tuottaja: Aki Kaurismäki
Esityskopio: Yle areena
Kieli: suomi
Kesto: 89 min.

William Shakespearen tragediasta *Hamlet – Tanskan prinssi* on tehty kymmeniä filmatisointeja ympäri maailman. Ikonisin niistä lienee Laurence Olivierin sovittama/tuottama/ohjaama/tähdittämä versio vuodelta 1948, jota Aki Kaurismäki on joskus luonnehtinut sanoilla ”sukkahousudraama” ja ”kömpelö räpellys”.

Kaurismäen omassa versiossa Hamlet on siirretty Tanskan keskiaikaisesta hovista 1980-luvun Suomeen, ja kuninkaanvallan sijaan vääntöä käydään saha- ja telakkakonsernin johtajuudesta. Niissähän piireissä se todellinen valta nykyään monarkioissakin liikkunee… Kaurismäki sovitti Hamletin löyhästi Veijo Meren suomennoksen pohjalta vaivaamatta kuitenkaan päätään alkuperäisteoksen verbaalisilla koukeroilla. Tragedian vuorosanoista on riisuttu potentiaali paatokseen, ja jäljelle jää olennainen.

Muutamaa vuotta aiemmin koko kansan koomikoksi itsensä läpi lyönyt Pirkka-Pekka Petelius sai nimiroolissa muistuttaa olevansa vakavasti otettava näyttelijä. Hänen Hamletinsa ei ole mikään hymyhuuli vaan pikemminkin tunnekylmä kivikasvo, jota naurattaa lähinnä punoessa lemmenjuonia Ofelian (Kati Outinen) pään menoksi. Vaan onko Ofelia pelkkä ”Rich Little Bitch” vai vilpitön rakkauden kohde? Musiikkivalinnat Dmitri Šostakovitšista Elmore Jamesiin täydentävät vuorollaan kohtausten shakespeariaanista mahtipontisuutta ja tummanpuhuvaa melankoliaa. (LH)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

KESÄYÖN HYMYILYÄ
Sommarnattens leende
Smiles of a Summer Night

RUOTSI, 1955

Ohjaus: Ingmar Bergman
Käsikirjoitus: Ingmar Bergman
Kuvaus: Gunnar Fischer
Leikkaus: Oscar Rosander
Lavastus: P.A. Lundgren
Puvustus: Mago
Ääni: Per-Olof Pettersson, Lennart Wallin
Musiikki: Erik Nordgren
Näyttelijät: Ulla Jacobsson, Eva Dahlbeck, Harriet Andersson, Margit Carlqvist, Gunnar Björnstrand, Jarl Kulle, Åke Fridell
Tuotanto: Svensk Filmindustri (SF)
Tuottaja: Allan Ekelund
Esityskopio: Yle areena
Kieli: ruotsi
Tekstitys: suomi
Kesto: 109 min.

Kesäyön hymyilyä merkitsi Bergmanille syöksyä kansainväliseen kuuluisuuteen, kun se oli esitetty Cannesissa. Jean-Luc Godard oli tosin ehtinyt ihastua jo *Kesään Monikan kanssa* (1953) ja erityisesti Harriet Anderssoniin, ja *Cahiers du cinémassa* julkaistiin juttukokonaisuus *Bergmanorama*. Elokuva lähetettiin Cannesiin, koska ruotsalaisten mielestä sinne ei ollut muutakaan sopivaa tarjolla. Se ei ollut kotimaassaan erityisen maineikas, pikemminkin tylsä tyypitelty komedia. Sitten saapui tieto, että se oli ehdolla pääpalkinnolle ja Bergman lähetettiin häthätää paikalle. Pääpalkintoa se ei saanut, mutta komediapalkinnon kuitenkin ja ylitsevuotavia kiitoksia. Ruotsalaiset olivat hämmentyneitä, kun heidän hätävaraelokuvansa saavutti tällaista kiitosta.

Kesäyön hymyilyä kuvaa 1900-luvun alun luokkayhteiskuntaa ja sukupuolten taistelua. Näyttelijöiksi ohjaaja on koonnut todellisen *dreamteamin*. Elokuvan teeman lausuu Dahlbeckin esittämä näyttelijätär Desirée Armfeldt, tosin näyttämöllä, mutta sydämensä kyllyydestä: ”Jokaisella miehellä on arvokkuutensa. Jos loukkaamme heidän arvokkuuttaan, saamme kantaa seuraukset.”

Henkilöt kokoontuvat kartanoon selvittämään suhteitaan hieman Jean Renoirin *Pelin sääntöjen* (1939) hengessä. Erityisen koskettava on Margit Carlquistin esittämä petetty vaimo tulkitessaan pitkässä lähikuvassa tunteitaan miestään kohtaan: hän on inhottava ja vihattava, mutta rakastan häntä.

Jokaisella on roolinsa ja se taisi olla Bergman, joka sanoi, että teatteri on hänen vaimonsa, mutta elokuva rakastajatar. Nyt hän näytti sen. Ainoa, joka tuntee kesäyön hymyilyn, on Harriet Anderssonin teräväkielisen vilkas sisäkkö Petra. (VpM)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

ANNA

SUOMI, RUOTSI, 1970

Ohjaus: Jörn Donner
Käsikirjoitus: Jörn Donner, Eija-Elina Bergholm
Kuvaus: Heikki Katajisto
Leikkaus: Erkki Seiro
Lavastus: Raija Mathys
Ääni: Paul Jyrälä, Tuomo Kattilakoski, Pekka Lehto
Musiikki: Claes af Geijerstam
Näyttelijät: Harriet Andersson, Pertti Melasniemi, Marja Packalén, Tapio Rautavaara, Ulf Törnroth, Tapani Perttu, Maarit Hyttinen
Tuotanto: Stockholm Film, FJ-Filmi, Jörn Donner Productions
Tuottajat: Arno Carlstedt, Jörn Donner
Esityskopio: Yle areena
Kieli: ruotsi
Tekstitys: suomi
Kesto: 82 min.

Synnytysanestesian ongelmista juuri väitellyt narkoosilääkäri Anna Kivi (Harriet Andersson) siirtyy kesäksi Turun saariston huvilaansa Liisa-tyttärensä ja kotiapulaisensa Helenan kanssa. Anna tutustuu kesämökkinaapuriinsa, alkoholisoituneeseen entiseen kansanedustajaan Kalle Koivuun (Tapio Rautavaara), jonka Veikko-pojan ja Helenan välillä kipinöi. Vuosia sitten eronnut ja töihinsä hukuttautuva Anna odottaa Arvo-nimisen miesystävänsä saapumista, mutta ambivalentti suhde tuskin riittää pelastusrenkaaksi edessä häämöttävältä uupumukselta.

Jörn Donnerin *Anna* (1970) edusti aikalaisyleisölle ohjaajan vakavoitumista pinnallisempien seksielokuvien jälkeen, mutta sen Antonionia ja Bergmania sekoittava saaristolaismelankolia jäi monien mielestä kuitenkin valitettavan ulkokohtaiseksi. Toisaalta kauniissa ja pohdiskelevassa *Annassa* on hienon elokuvan aineksia.

Kustavissa kuvattu elokuva tuo erityisesti mieleen alueen kuuluisimman taiteilijan, Volter Kilven ja hänen suurromaaninsa *Alastalon salissa* (1933). Tajunnanvirtaa ja merisymboliikkaa hyödyntävä *Anna* kääntyykin kilpimäisesti sisäisiin kamareihin ulkoisen tapahtumattomuuden äärellä. Muinoin kodikkaalta tuntunut mielen meri käy vieraaksi ja ahtaaksi, kun nukuttamisen ammattilaisen näennäisen täyteen elämään ei enää mahdu mitään. (IH)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

DOM KALLAR OSS MODS
They Call Us Misfits

RUOTSI, 1968

Ohjaus: Stefan Jarl, Jan Lindqvist
Käsikirjoitus: Stefan Jarl, Jan Lindqvist
Kuvaus: Jan Lindqvist
Leikkaus: Stefan Jarl, Jan Lindqvist
Ääni: Stefan Jarl
Musiikki: Hawkey Franzén
Esiintyjät: Kenneth "Kenta" Gustafsson, Gustav "Stoffe" Svensson, Stefan Jarl (kertoja), Pundar-Bosse
Tuotanto: Svenska Filminstitutet (SFI)
Esityskopio: Swedish Film Institute
Kieli: ruotsi
Tekstitys: englanti
Kesto: 100 min.

Dom kallar oss mods alkaa Tompan kertomuksella: hän on varttunut orpokodissa ja nuorisovankilassa. Vapautta ei paljon ole, mutta aika, jonka hän on viettänyt kavereidensa Kentan ja Stoffen kanssa, on parasta tähän asti. Näemme kuin ovisilmästä suoraan 1960-luvun lopun Tukholmaan: Kenta (Kenneth Gustafsson, 1948–2003) ja Stoffe (Gustav Svensson, 1950–1978) juoksevat kadulla. Kalansilmälinssi kohottaa kaksikon irti todellisuudesta ja näky yhdistyy englantilaisiin rokkareihin, jotka poseerasivat levyjen kansikuvissa vääristyneine naamoineen ja kilometrikoipineen.

Kentan ja Stoffen arki on metroasemalla pyörimistä, rahan kerjäämistä, normaali-ihmisten pilkkaamista. Dokumentaristit ovat järjestäneet pojille majapaikan, joten edellytykset päästä kohteiden iholle ja saada heidät puhumaan kameralle ovat kunnossa. Stoffen isä on juonut itsensä hengiltä, Kentan isä yritti kuristaa poikansa. Matka kotiseudulle Hedemoraan todistaa, ettei suurkaupungin ulkopuolella ole elämää. Alkoholi saattaa koitua poikien kohtaloksi, mutta se ei huoleta. Hankalissa oloissa ystävyys rakoilee. Stefan Jarl kuvasi samoja henkilöitä *Huumeisessa elämässä* (*Ett anständigt liv*, 1979). Sen esiin tuoma päihderiippuvuus ja syrjäytyminen aiheutti yhteiskunnallista keskustelua. Aihe eli vielä *Kapinallisten perinnössä* (*Det sociala arvet*, 1993) ja *Epilogissa* (2006). (MÖ)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

VIRGIN MOUNTAIN
Fúsi

ISLANTI, TANSKA, 2015

Ohjaus: Dagur Kári
Käsikirjoitus: Dagur Kári
Kuvaus: Rasmus Videbæk
Leikkaus: Olivier Bugge Coutté, Andri Steinn Guðjónsson
Lavastus: Halfdan Pedersen, Drifa Freyju-Ármannsdottir
Puvustus: Helga Rós Hannam
Ääni: Ingvar Lundberg, Arni Gustafsson, Ari Rannveigarson
Musiikki: Dagur Kári, Karsten Fundal
Näyttelijät: Gunnar Jónsson, Ilmur Kristjánsdóttir, Sigurjón Kjartansson, Margrét Helga Jóhannsdóttir, Franziska Una Dagsdóttir, Arnar Jónsson, Thorir Sæmundsson
Tuotanto: Blueeyes Productions, Nimbus Film Productions, RVK Studios
Tuottajat: Agnes Johansen, Baltasar Kormákur
Esityskopio: Loco Films
Kieli: islanti
Tekstitys: englanti
Kesto: 94 min.

Dagur Kárin neljäs pitkä elokuva sai aikanaan innostuneen vastaanoton Berliinin elokuvajuhlien Special Gala -sarjassa. Sittemmin se pokkasi Pohjoismaiden neuvoston elokuvapalkinnon.

Baltasar Kormákurin tuottama *Virgin Mountain* kertoo nelikymppisestä Fúsista (Gunnar Jónsson), joka tekee hanttihommia lentokentällä ja asuu edelleen äitinsä kanssa. Isokokoisen miehen rutinoituneessa elämässä alkavat puhaltaa muutoksen tuulet, kun hän tapaa tanssikurssilla Sjöfn-nimisen naisen (*Loukussa*-sarjan Ilmur Kristjánsdóttir). Suhteella on kuitenkin muitakin koetinkiviä kuin Fúsin kokemattomuus: Sjöfn sairastaa masennusta.

Virgin Mountain on kuin kypsempi ja optimistisempi muunnelma Dagur Kárin esikoiselokuvasta *Nói albiino* (2003). Elokuvien loput ovat veikeällä tavalla analogiset: Fúsi tekee sen, mistä Nói vain haaveilee. Estynyttä mutta suurisydämistä jättiläistä näyttelevän Gunnar Jónssonin ohjaaja löysi television satiiriohjelmasta.

Variety-lehden haastattelussa Dagur Kári kuvaili elokuvaansa ”inspiroivaksi tarinaksi miehestä, joka ottaa ratkaisevan askeleen kohti loppuelämäänsä”. Mikään ei ole myöhäistä, vaikka olisit keski-ikäinen, ylipainoinen ja työpaikkakiusattu peräkammarinpoika. Tarvitaan vain ripaus rohkeutta, rakkautta ja remonttitaitoja. (LMT)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

DEAR COMRADES!
Dorogije tovarištši

VENÄJÄ, 2020

Ohjaus: Andrei Kontshalovski
Käsikirjoitus: Andrei Kontshalovski, Elena Kiseleva
Kuvaus: Andrei Naidenov
Leikkaus: Sergei Taraskin, Karolina Maciejewska
Lavastus: Irina Otshina, Jekaterina Harnas
Puvustus: Dmitri Andrejev, Konstantin Mazur
Ääni: Polina Volynkina
Näyttelijät: Julia Vysotskaja, Vladislav Komarov, Andrei Gusev, Julia Burova, Sergei Erlish, Aleksandr Maskelyn, Goga Pipinashvili
Tuotanto: Production Center of Andrei Konchalovsky
Tuottajat: Andrei Kontshalovski, Alisher Usmanov
Esityskopio: Angel Films
Kieli: venäjä
Tekstitys: englanti
Kesto: 116 min.

Toukokuun alusta 1962 lähtien Novotšerkasskin veturitehtaan työntekijöiden tyytymättömyys oli lisääntynyt ja tullut näkyvämmäksi – lakkoja toistensa perään järjestettiin ja mielenosoittajia marssi kaupungin halki. Kesäkuun 1. päivän iltana aseistetut KGB:n peiteagentit saapuivat kaupunkiin ja panssarivaunut määrättiin suuntaamaan Novotšerkasskia kohti. Kesäkuun 2. päivänä rauhanomaiset mielenosoittajat, jotka yrittivät houkutella kaupungin muiden tehtaiden työläisiä taisteluun tuotantokiintiöiden kasvattamista vastaan, surmattiin keskellä kirkasta päivää. Vaan kenen toimesta?

Novotšerkasskin verilöyly oli klassinen vaiettu välikohtaus: Kaikki tiesivät siitä ja viranomaiset järjestivät jopa näytösluonteisia oikeudenkäyntejä kuolemantuomioineen ja teloituksineen, mutta kukaan ei sittemmin puhunut tapahtumasta – paitsi toisinajattelijat ja media rautaesiripun toisella puolen. Andrei Kontshalovski valitsi tapahtumien kuvaamiseen poikkeuksellisesti naispuolisen puoluetyöntekijän näkökulman. Tarina kerrotaan valtion ja puoluekoneiston perspektiivistä – tarinana yksilön korruptiosta, kompromissista, pettymyksestä ja epätoivosta. Kaikki ovat tietyssä määrin syyllisiä, mutta silti oman edun tavoittelu tuottaa silloin tällöin myös hyviä tekoja. Voidaanko elokuva tulkita nykyajan allegoriaksi? Mikä ettei. Tarjoaako se Neuvostoliiton historiasta näkökulman, joka uhmaa typeriä yleistyksiä? Epäilemättä. (OM)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

NEVER GONNA SNOW AGAIN
Śniegu już nigdy nie będzie

PUOLA, SAKSA, 2020

Ohjaus: Małgorzata Szumowska
Apulaisohjaaja: Michał Englert
Käsikirjoitus: Małgorzata Szumowska, Michał Englert
Kuvaus: Michał Englert
Leikkaus: Jaroslaw Kaminski, Agata Cierniak
Lavastus: Jagna Janicka
Puvustus: Katarzyna Lewińska
Ääni: Marcin Kasinski, Kacper Habisiak, Marcin Jachyra
Näyttelijät: Alec Utgoff, Maja Ostaszewska, Agata Kulesza, Weronika Rosati, Katarzyna Figura, Andrzej Chyra, Łukasz Simlat
Tuotanto: Lava Films, Match Factory Productions, Mazovia Film Fund, Kino Świat, DI-Factory
Tuottajat: Małgorzata Szumowska, Michał Englert, Viola Fügen, Agnieszka Wasiak, Michael Weber, Mariusz Włodarski
Esityskopio: Match Factory
Kieli: puola, venäjä, ranska, vietnam
Tekstitys: englanti
Kesto: 113 min.

Mystinen hahmo saapuu Varsovaan, selässään hierontapatja. Katsojan on vaikea päätellä, kuka tämä eteerinen tyyppi on, sillä ensimmäinen henkilö, jonka kanssa hän keskustelee oleskeluluvasta, joutuu oudon hypnoosin valtaan. Tšernobylin alueelta kotoisin oleva Zenia ryhtyy työskentelemään rikkaiden esikaupunkialueella tarjoten hierontaa ja hypnotisointia. Hänen hellissä käsissään ja syvässä katseessa on parantavaa voimaa, joka saa naapuruston sekaisin.

Elokuva on tähän mennessä henkimaailman ja ruumiillisuuden kysymyksiä käsitelleen puolalaisen Małgorzata Szumowskan moniselitteisin teos. Szumowska on käsikirjoittanut ja ohjannut elokuvan entisen aviomiehensä ja pitkäaikaisen työparinsa Michał Englertin kanssa, joka myös vastaa elokuvan utuisesta visuaalisesta tunnelmasta. Elokuvassa esiintyvät edelleen Szumowskaa kiinnostavat kehollisuuden teemat ja pyhimyksen kaltainen keskushenkilö kuten aikaisemmassa *Mugissa* (2018). Unijaksot ja päähenkilön takaumat ammentavat Andrei Tarkovskin elokuvista, mutta kaikesta huokuu vääjäämättä myös puolalaisen Krzysztof Kieślowskin vaikutus.

Elokuva on eräänlainen 2020-luvun mustan huumorin sävyttämä päivitys Kieślowskin *Dekalog*-sarjasta. 1980-luvun yhdennäköiset sosialistisen realismin kerrostalokompleksit ovat korvaantuneet identtisillä neoklassismia jäljittelevillä esikaupunkipalatseilla. Kansalaiset ovat vaurastuneet ja saaneet kaikkea mitä voivat toivoa. Talojen sisällä ja ihmisten elämässä kummittelevat kuitenkin samat ajattomat konfliktit ja moraalisäännöt: kunnioita vanhempiasi, älä varasta, älä himoitse naapurisi vaimoa, älä tapa... (OK)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

ALMAYER'S FOLLY
La folie Almayer

BELGIA, RANSKA, 2011

Ohjaus: Chantal Akerman
Käsikirjoitus: Chantal Akerman, Joseph Conrad (romaani)
Kuvaus: Rémon Fromont
Leikkaus: Claire Atherton
Lavastus: Patrick Dechesne, Alain-Pascal Housiaux
Puvustus: Catherine Marchand
Ääni: Cécile Chagnaud, Pierre Mertens
Musiikki: Steve Dzialowski
Näyttelijät: Stanislas Merhar, Marc Barbé, Aurora Marion, Zac Andianas, Sakhna Oum, Solida Chan, Yucheng Sun
Tuotanto: Liaison Cinématographique, Paradise Film, Artémis Productions, Belgacom, Canal+, Centre National du Cinéma et de l'Image Animée, Ciné+, Le Tax Shelter du Gouvernement Fédéral de Belgique, Radio Télévision Belge Francophone (RTBF), Tax Shelter Film Funding
Tuottajat: Chantal Akerman, Patrick Quinet
Esityskopio: Party Film Sales
Kieli: ranska, englanti, khmer
Tekstitys: englanti
Kesto: 127 min.

Sodankylässä 1991 vierailleen belgialaisen Chantal Akermanin ensimmäinen pitkä elokuva seitsemään vuoteen alkaa hypnoottisesti: kesken Dean Martinin sentimentaalisen, pateettisen laulun tapetaan puoliverisen tytön rakastaja. Ollaan tropiikin kuumissa maisemissa Malesiassa, kirkkaat värit vievät Joseph Conradin melko unohdetun ensimmäisen romaanin "toisenlaisen" filmatisoinnin kiihottavan aistillisiin tunnelmiin.

Almayer's Follya voi verrata vaikka Coppolan Conrad-muunnelmaan *Ilmestyskirja. Nyt* (1979) tai sellaisiin kolonialismia tutkaileviin tuoreisiin elokuviin kuin Claire Denis'n *White Material* (2009) tai Ulrich Köhlerin *Sleeping Sickness* (2011). Akerman luotaa eurooppalaisuuden ja alkuperäisväestön suhteita kertomalla kauppias Almayerista, joka on tullut aikoinaan Kaukoitään etsimään onneaan ja perinnön toivossa nainut rikkaan kapteenin adoptoidun, alistetuksi joutuvan malaijityttären. Alamäkeen suistunut Almayer haluaa nyt viedä heidän tyttärensä Ninan opiskelemaan Eurooppaan, mutta katkerassa kiistassa tämä traaginen hahmo etsii omaa identiteettiään ja vapauttaan.

Tauko on tehnyt Akermanille hyvää; melkein melodraaman keinoin hän välttää edellisiä teoksiaan uhanneen kuivuuden, vaikka viljeleekin hieman asetelmallisia, "teatraalisen" pitkiä kuvia sekä pitkiä kamera-ajoja – enimmäkseen pimeässä, usein kuun valossa joen rannalla. Rakkauden, unelmien ja hulluuden tarinasta on tullut elegantti tragedia, jota on kiinnostavaa verrata Miguel Gomesin *Tabuun* (2012). (TM)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

CHERBOURGIN SATEENVARJOT
Les parapluies de Cherbourg
The Umbrellas of Cherbourg

RANSKA, LÄNSI-SAKSA, 1964

Ohjaus: Jacques Demy
Käsikirjoitus: Jacques Demy
Kuvaus: Jean Rabier
Leikkaus: Anne-Marie Cotret, Monique Teisseire
Lavastus: Bernard Evein
Puvustus: Jacqueline Moreau
Musiikki: Michel Legrand
Näyttelijät: Catherine Deneuve, Nino Castelnuovo, Anne Vernon, Marc Michel, Ellen Farner, Mireille Perrey, Jean Champion
Tuotanto: Parc Film, Madeleine Films, Beta Film
Tuottajat: Mag Bodard, Gilbert de Goldschmidt, Pierre Lazareff
Esityskopio: Yle areena
Kieli: ranska, englanti
Tekstitys: suomi
Kesto: 91 min.

Läpisävelletty ja hehkuvan värikäs musikaali on *auteur* Jacques Demyn (1931–1990) luomus ja tapaa hämmentää erityisesti niitä katsojia, jotka tulkitsevat sen ensisijaisesti rakkauselokuvaksi. Mestariteoksesta kuoriutuu vahva yhteiskunnallinen viesti. Kuten Demy sanoi: ”Tämä on kaikkea muuta kuin romanttinen elokuva. Tämä on realistinen.” Vuoroin pastellisävyinen, vuoroin vahvan värikäs maailma näyttää miten sodasta toipuva kansa ei opi virheistään.

Algerian sota (1959–1962) oli kipuilevan Ranskan epätoivoinen ja väkivaltainen yritys säästää siirtomaansa aikana, jolloin kolonialismin piti olla jo ohi. Eurooppalaisen mahdin sota Algerian itsenäisyysliikettä vastaan olisi ollut näkymättömämpi ilman tätä elokuvaa. Teoksensa avulla Demy tuli pakottaneeksi kansan huomaamaan mitä Välimeren toisella puolella tapahtuu, ja mikä onkaan nerokkaampi tapa asettaa valtiollinen väkivalta fokukseen kuin runnoa viesti yltiösöpöön kuvastoon ja dialogiin, joka tapahtuu Michel Legrandin (1932–2019) ikivihreän musiikin voimin?

Oikeilla paikoilla eli Normandian Cherbourgissa kuvattu musikaali on hienosti leikattu – mestarillista jälkeä tekivät Anne-Marie Cotret ja Monique Teisseire – ja 19-vuotias Catherine Deneuve on elokuvassa suloisimmallaan, mutta lauluäänen hänelle antaa aikansa kuuluisin ranskalainen iskelmätähti Danielle Licari, jonka repertuaari ja taidot ylsivät myös oopperaan. (IS)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

GLORIA MUNDI

RANSKA, ITALIA, 2019

Ohjaus: Robert Guédiguian
Käsikirjoitus: Robert Guédiguian, Serge Valletti
Kuvaus: Pierre Milon
Leikkaus: Bernard Sasia
Lavastus: Michel Vandestien
Puvustus: Anne-Marie Giacalone
Ääni: Laurent Lafran, Nicolas Dambroise, Olivier Busson
Musiikki: Michel Petrossian
Näyttelijät: Ariane Ascaride, Jean-Pierre Darroussin, Gérard Meylan, Anaïs Demoustier, Robinson Stévenin, Lola Naymark, Grégoire Leprince-Ringuet
Tuotanto: AGAT Films & Cie / Ex Nihilo, France 3 Cinéma, BiBi Film
Tuottajat: Robert Guédiguian, Marc Bordure, Serge Hayat
Esityskopio: Edge Films
Kieli: ranska
Tekstitys: englanti
Kesto: 106 min.

Katoavaista on maallinen kunnia, sanotaan. Robert Guédiguianin yhteiskunnallisessa uutuusdraamassa tapaamme tämän päivän ranskalaisen työläisperheen, jolle ei ole maallista mammonaa kummoisesti kertynytkään. Kunniantunnostaan he yrittävät pitää kiinni siinä missä kuka tahansa, mutta modernissa kapitalismissa proletariaatin kierros kasvavien vaatimusten, kurjistuvien työehtojen ja koventuvan kilpailun esteradalla on loputon.

Nimihenkilö on ylevässä alkukohtauksessa maailmaan saapuva lapsi, joka symboloi vanhemmilleen ja isovanhemmilleen toivoa paremmasta huomisesta – tai velvoittaa jatkamaan näköalatonta puurtamista siivoojana, bussikuskina, myyjänä tai Uber-kuskina. Vaikeassa paikassa vanha polvi muistaa solidaarisuuden ja huolehtii omistaan.

Pienten ihmisten puolta pitävä, luokkatietoinen ja yhteisöllisyyttä individualismin sijaan peräänkuuluttava eetos on läheistä sukua Ken Loachin elokuville ja Hirokazu Kore-edan *Shoplifttersille* (2018). Täysin omaa, taattua Guédiguiania edustavat ohjaajan rakas miljöö ja luottoensemble. Marseillen uskollinen kuvaaja näyttää satamakaupungin monet kasvot: rähjäiset korttelit ja pilvenpiirtäjät, kaduilla päivystävät prostituoidut ja partioivat aseistetut sotilaat. Ariane Ascariden, Jean-Pierre Darroussinin ja Gérard Meylanin näyttelijäkolmikko pelaa vaivattomasti yhteen vuosikymmenten kokemuksella. (SuH)

BEAU TRAVAIL

RANSKA, 1999

Ohjaus: Claire Denis
Käsikirjoitus: Claire Denis, Jean-Pol Fargeau, Herman Melville (novelli)
Kuvaus: Agnès Godard
Leikkaus: Nelly Quettier
Lavastus: Arnaud de Moleron
Puvustus: Judy Shrewsbury
Ääni: Jean-Paul Mugel, Jean-Christophe Winding, Nathalie Vidal, Yves-Marie Omnes
Musiikki: Charles Henri de Pierrefeu, Eran Zur
Näyttelijät: Denis Lavant, Michel Subor, Grégoire Colin, Richard Courcet, Nicolas Duvauchelle, Adiatou Massudi, Mickael Ravovski
Tuotanto: La Sept-Arte, Pathé Télévision, S.M. Films, Tanaïs Productions
Tuottaja: Patrick Grandperret
Esityskopio: NonStop Entertainment
Kieli: ranska, italia, venäjä
Tekstitys: suomi
Kesto: 92 min.

Pieneen Djiboutin tasavaltaan, Afrikan itäosaan sijoittuva, Herman Melvillen novelliin *Billy Budd* vapaasti perustuva *Beau Travail* kuvaa Ranskan muukalaislegioonan sotilaiden arkea, koulutusta ja rutiinia, mutta kääntää kurinalaiset liikkeet ja harjoitteet tanssinkaltaisen lumovoimaiselle koreografian kielelle.

Keskushenkilö Galoup (maagisen läsnäolon omaava Denis Lavant) johtaa joukkoja hiljaisen vahvana esimiehensä Bruno Forestierin (Michel Subor) tarkkailevan katseen alla. Päivittäisten suoritteiden keskelle iskee kiilaa uusi tulokas, karismaattinen Gilles Sentain (Grégoire Colin), joka herättää Galoupissa tukahdutettuja tunteita; kateutta, aggressioita, ehkä piilevää intohimoakin. Upseeri lähettää mieltään piinaavan nuorukaisen rikkinäiseksi peukaloimansa kompassin kanssa aavikkotehtävään, josta ei ole paluuta...

Denisin näkemys monesti varioidusta, avaraan tilaan rajatun suljetun sotilasyhteisön aiheesta elää tyystin omilla ehdoillaan. Vangitsevat kuvat yhtyvät tunteiden virtoihin, tunnelmassa on samanaikaisesti sekä piinaavaa angstia ja että suloista kepeyttä. Modernin elokuvan mestarinäytteisiin ilman muuta kuuluva *Beau Travail* saavuttaa ainutlaatuisen kuvakerrontansa ja leikkausrytminsä avulla unennäköä muistuttavan musiikillisen muodon, jossa ihmisluonteen vaistonvaraisimmat ja monimutkaisimmat piirteet ovat ällistyttävällä tavalla yhteismitallisia. (LT)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

ZOMBI CHILD

RANSKA, 2019

Ohjaus: Bertrand Bonello
Käsikirjoitus: Bertrand Bonello
Kuvaus: Yves Cape
Leikkaus: Anita Roth
Lavastus: Katia Wyszkop
Puvustus: Pauline Jacquard
Ääni: Nicolas Cantin, Aude Baudasse
Musiikki: Bertrand Bonello
Näyttelijät: Louise Labeque, Wislanda Louimat, Katiana Milfort, Mackenson Bijou, Adilé David, Ninon François, Mathilde Riu
Tuotanto: My New Pictures, Les Films du Bal, Arte France Cinéma, Playtime
Tuottajat: Bertrand Bonello, Judith Lou Lévy
Esityskopio: Playtime
Kieli: ranska, haitinkreoli, englanti
Tekstitys: englanti
Kesto: 103 min.

Zombi Child (2019) haastaa näkemään kulttuurimme vanhalla siirtomaaylivallalla edelleen ratsastavan eurooppalaiskeskeisyyden näyttämällä, että maailmaan on olemassa myös Euroopan / Pohjois-Amerikan ulkopuolinen näkökulma. Bertrand Bonello kuljettaa rinnakkain kahta tarinaa. Yksi tapahtuu Pariisissa: siinä yksityiskoulua käyvät tytöt Fanny ja Mélissa ystävystyvät. Mélissa on muuttanut tätinsä luo Ranskaan Haitilta. Haitilainen kulttuuri tunnetaan voodoosta, taikaloitsuista joilla voi vahingoittaa, elävistä kuolleista. Mélissan vanhemmat ovat kuolleet vuoden 2010 maanjäristyksessä, ja hänellä on oikeus opiskelupaikkaan ja stipendiin. Muut oppilaat aistivat Mélissassa jotain outoa.

Toinen, vuoteen 1962 ajoittuva tarina kertoo miehestä, joka työskentelee orjana plantaasilla. Etuoikeutettujen ja riistettyjen maailmat kohtaavat, kun Mélissa kertoo taustastaan ja Fanny keksii, miten ratkaista ongelmansa. Zombie-kauhuelokuviin viitataan, ja niskakarvat pystyyn saava demoni Baron Samedi, kuolleiden jumala, on tuttu hahmo James Bond -elokuvasta *Elä ja anna toisten kuolla* (1973) ja *blaxploitaatio*-kauhuklassikosta *Sugar Hill* (1974). Bonellon äänimaailmaltaan rikas työ ei ole varsinaisesti kauhua, vaan jonkinlainen kahdessa ajassa ja kulttuurissa kulkeva yksilön ja yhteisön moraalia tökkivä häiriötila. (MÖ)

LEMMENVARAS
Risate di gioia
The Passionate Thief

ITALIA, 1960

Ohjaus: Mario Monicelli
Käsikirjoitus: Mario Monicelli, Suso Cecchi D'Amico, Agenore Incrocci, Furio Scarpelli, Alberto Moravia (tarinat)
Kuvaus: Leonida Barboni
Leikkaus: Adriana Novelli
Lavastus: Piero Gherardi
Puvustus: Piero Gherardi
Ääni: Mario Messina
Musiikki: Lelio Luttazzi
Näyttelijät: Anna Magnani, Totò, Ben Gazzara, Fred Clark, Edy Vessel, Gina Rovere, Toni Ucci
Tuotanto: Titanus
Tuottaja: Silvio Clementelli
Esityskopio: Cineteca di Bologna
Kieli: italia
Tekstitys: englanti
Kesto: 106 min.

Commedia all'italianan suuriin mestareihin kuuluvan, Sodankylässä vuonna 1994 vierailleen Mario Monicellin (1915–2010) *Lemmenvaras* on häikäisevä tärppi jo pelkästään siinäkin mielessä, että se on käsittämätöntä kyllä Totòn ja Anna Magnanin – italialaisen elokuvan kahden vetovoimaisen supertähden – ainoa yhteinen valkokangaskohtaaminen! Syitä voidaan vain arvailla, koska ystävykset tekivät runsaasti yhteistyötä teatterin puolella. Ehkä tuottajatahot olivat taipuvaisia pitämään kahden kassamagneetin kiinnittämistä samoihin projekteihin hätävarjelun liioitteluna?

Gioia "Tortorella" Fabbricotti (Magnani) on elokuvien avustajana toimiva alityöllistetty tusinaextra, Umberto "Infortunio" Pennazzuto (Totò) työtön ja epäonninen veteraaninäyttelijä ja Lello (Ben Gazzara) nuori ja viriili taskuvaras. Noiden kolmen polut kohtaavat uuden vuoden aaton sekamelskassa, joka luo oivalliset puitteet sekä rikollisuuden että romantiikan harjoittamiselle. Glamoröösein kimaltelevien vauraiden salonkien juhlahumun lisäksi upealla mustavalkokuvauksella heijastuvat esiin myös monet näkymät öisestä Roomasta. Jopa Fontana di Trevin suihkulähteellä käydään – vain joitakin kuukausia Fellinin kuuluisamman kontribuution jälkeen – kiihkeä öinen mökellys.

Myös kirjoittajapuolella – elokuva perustuu kahteen Alberto Moravian tarinaan – ovat käytössä maan parhaat voimat; Monicellin itsensä lisäksi sekä legendaarinen Age & Scarpelli -parivaljakko, että melko lailla käsittämättömän määrän italialaisen elokuvan kärkiteoksia sisältävän filmografian omaava Suso Cecchi d`Amico.

Monicellin elokuva on silti ennen kaikkea kahden päätähtensä suvereenia juhlaa. Blondiin peruukkiin puettu Magnani lataa tapansa mukaan koko sielunsa, karismansa ja sisäänrakennetun sekasortonsa estoitta valkokankaan palvelukseen ja Totò loistaa siinä vanhempien vuosiensa surumielisen klovnin moodissa, josta voi naurujenkin keskeltä aistia aina myös ripauksen autenttista epätoivoa. (LT)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

DEAR DIARY
Caro diario

ITALIA, RANSKA, 1993

Ohjaus: Nanni Moretti
Käsikirjoitus: Nanni Moretti
Kuvaus: Giuseppe Lanci
Leikkaus: Mirco Garrone
Lavastus: Marta Maffucci
Puvustus: Maria Rita Barbera
Ääni: Franco Borni, Filippo Bussi, Sergio Basili
Musiikki: Nicola Piovani
Näyttelijät: Nanni Moretti, Giovanna Bozzolo, Sebastiano Nardone, Antonio Petrocelli, Giulio Base, Carlo Mazzacurati, Jennifer Beals
Tuotanto: Sacher Film, Banfilm, La Sept Cinéma
Tuottajat: Nanni Moretti, Nella Banfi, Angelo Barbagallo
Esityskopio: Cineteca di Bologna
Kieli: italia, englanti, mandariinikiina
Tekstitys: englanti
Kesto: 100 min.

”Rakas päiväkirja” jakautuu kolmeen osaan: Vespalla, Saaret ja Lääkärit. Neljäs osa Ohjaaja ja arvostelija jäi suunnitteluasteelle, mutta sen käsikirjoitus on julkaistu tälle elokuvalle omistetussa kirjassa. Nimensä mukaisesti elokuva on ikään kuin dokumentti, elokuvallisia päiväkirjamerkintöjä – pinnallisesti se on kuitenkin kaikkea muuta. Se on sekä tekijänsä sielunmaisema että katsaus italialaisen kulttuurin tilaan vuonna 1993.

Ensimmäisessä osassa ohjaaja viettää kesää tyhjässä Roomassa ajelemalla ympäriinsä Vespalla tutkimassa kulttuuri-ilmiöitä, katselemalla rakennuksia ja käymällä elokuvissa. Sitten lähdetään retkelle Liparin saaristoon yhdessä filosofiystävän Gerardon kanssa. Päädytään alkeellisissa oloissa onnellista perhe-elämää viettävien ystävien luo, ja puhutaan Karl Popperin marxismikäsityksestä. Stromboli-tulivuoren (joka muistetaan Rossellinin elokuvasta) rinteillä tavataan amerikkalaisia turisteja, joilta kysellään *Kauniiden ja rohkeiden* vaiheita – sarja ei vielä ollut päässyt Italian televisioon. Kolmannessa osassa Moretti käy läpi lääketieteellistä viidakkoa epämääräisten oireittensa takia – myös itämaiset vaihtoehtohoidot käydään läpi, kun oireet eivät ota hellittääkseen.

Elokuva on eräänlainen introspektion parafraasi – kaksoisvalotus on vallitseva näkökulma. Kuka on tämä Nanni Moretti, joka on ikään kuin hakemassa itseään Vespalla Roomassa, Liparissa ja lääkärien koekaniinina? Ei välttämättä sama Nanni Moretti, joka on ohjannut tämän elokuvan. (VpM)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

KOLME NAISTA
Se rokh
3 Faces

IRAN, YHDYSVALLAT, 2018

Ohjaus: Jafar Panahi
Käsikirjoitus: Jafar Panahi, Nader Saeivar
Kuvaus: Amin Jafari
Leikkaus: Mastaneh Mohajer, Panah Panahi
Lavastus: Leila Naghdi Pari
Puvustus: Leila Naghdi Pari
Ääni: Alireza Alavian, Abdolreza Heydari
Esiintyjät: Behnaz Jafari, Jafar Panahi, Marziyeh Rezaei, Maedeh Erteghaei, Narges Delaram
Tuotanto: Jafar Panahi Film Productions, Kino Lorber
Tuottaja: Jafar Panahi
Esityskopio: Cinema Mondo
Kieli: persia, azeri, turkki
Tekstitys: suomi
Kesto: 100 min.

Jafar Panahilla olisi paljon opetettavaa koronasulkujen kurittamille elokuvantekijöille. Iranin hallinnon langetettua Panahille 20 vuoden elokuvantekokiellon vuonna 2010 on ohjaaja joutunut käyttämään erityistä kekseliäisyyttä saadakseen elokuvansa tehdyksi pienillä tuotantorakenteilla huomiota herättämättä. Kuvattuaan edelliset elokuvansa neljän seinän sisällä (koti, huvila, taksi) pääsi Panahi viimein avarammille seuduille, ohjaajan vanhempien azerinkieliseen kotikylään, jonka asukkaat eivät kielisi ”oman kylän pojasta” viranomaisille.

Ohjaajan lehdestä lukemaan pikku-uutiseen pohjautuvassa tarinassa Panahi lähtee kuuluisan näyttelijättären, Behnaz Jafarin, avuksi etsimään nuorta naista, joka on lähettänyt idolilleen ”itsemurhavideon”, koska perhe ei päästä tyttöä näyttelijänkoulutukseen. Järkyttynyt filmitähti haluaa selvittää tytön kohtalon, ja kaksikko suuntaa autolla kiemuraisille vuoristoteille. Matkalla törmätään erilaisiin hahmoihin ja kuullaan tarinaa ”kolmannesta naisesta”, takavuosien valkokangaslegendasta, joka on vetäytynyt erakoksi mökkiinsä.

Sortavista rakenteista osansa saanut Panahi tarkkailee uskottavasti naisen osaa vanhoillisessa yhteiskunnassa, jossa sallitut ammatit sanellaan ylhäältäpäin. *Kolme naista* sai ensi-iltansa Cannesin pääsarjassa vuonna 2018 ja voittikin jaetun parhaan käsikirjoituksen palkinnon. (LH)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

KUNNIAVIERAS
Guest of Honour

KANADA, 2019

Ohjaus: Atom Egoyan
Käsikirjoitus: Atom Egoyan
Kuvaus: Paul Sarossy
Leikkaus: Susan Shipton
Lavastus: Phillip Barker, Diana Magnus, Erika Lobko
Puvustus: Lea Carlson
Ääni: Steve Munro
Musiikki: Mychael Danna
Näyttelijät: Laysla De Oliveira, Luke Wilson, David Thewlis, Cherie D'Elia, Sugith Varughese, Juan Carlos Velis, Joyce Rivera
Tuotanto: Ego Film Arts, The Film Farm
Tuottajat: Atom Egoyan, Simone Urdl, Jennifer Weiss
Esityskopio: Atlantic Film
Kieli: englanti
Tekstitys: suomi
Kesto: 105 min.

Kätketyt perhesalaisuudet nousevat pintaan Atom Egoyanin viimeisimmässä, ratkaisemattomien traumojen ja niiden tahattomien seurauksien tutkielmassa. Terveystarkastaja Jimin (David Thewlis) tytär Veronica (Laysla De Oliveira) on tuomittu rikoksesta. Isä on varma tyttärensä syyttömyydestä mutta hänen pyrkimystään lieventää rangaistusta vaikeuttaa Veronican haluttomuus yhteistyöhön. Torjuttu mutta yhä määrätietoisempi Jim heittäytyy työhönsä. Hän etsii laiminlyötyjä kuppiloita antaumuksella, jonka hiljalleen tajuamme kenties olevan jotain muuta kuin ammatillista omistautumista. Totuus hahmottuu Veronicalle vasta vuosia myöhemmin.

Menneisyyden haava ja tragedia kietoutuvat yhteen Egoyanin omaperäisellä otteella ja vahvan musiikillisen teeman tahdittamana. Viidentoista vuoden aikajänteellä vapaasti polveilevassa tarinassa on myös keveyttä, mitä erityisesti brittikonkari Thewlis mainiosti ilmentää. Ohjaajan sanoja lainaten: "Kuinka voisimme ymmärtää henkilökohtaisen historiamme tärkeimmät osat, kun tarinoita hallitsevat ihmiset eivät ole enää läsnä? Tulin pakkomielteiseksi isästä ja tyttärestä, jotka toimivat oudosti syistä, joita kumpikaan ei voi ymmärtää. On versioita omasta menneisyydestään, jotka kilpailevat huomiosta. Minua kiehtoo totuuden paljastumisen monimutkaisuus." (MM)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

SODANKYLÄN ELOKUVAJUHLILLA VUOSINA 1988–2019 PALKITUT

2019 Hannu Björkbacka, elokuvakriitikko
2018 Ville Walo, elokuvateatteriaktiivi
2017 Eeva Kurki, elokuvakulttuurin moniottelija
2016 Markku Koski, kirjailija, elokuvaesseisti
2015 Timo Salminen, kuvaaja
2014 Anssi Luoma, elokuvateatteriyrittäjä ja -aktiivi
2013 Jussi Kohonen, elokuvien maahantuonnin ja suomalaisen lyhytfilmituotannon grand old man
2012 Erik Peltola, elokuvakoneenhoitaja ja elokuvateatteriteknikko
2011 Sauli Pesonen, elokuvakeskusaktiivi
2010 Anssi Mänttäri, ohjaaja
2009 Matti Kuortti, elokuvaäänittäjä ja ohjaaja
2008 Raimo Silius, elokuvafestivaali- ja kerhoaktiivi
2007 Jerker A. Eriksson, elokuvakriitikko ja esseisti
2006 Aito Mäkinen, elokuvaohjaaja ja Suomen elokuva-arkiston perustaja
2005 Lauri Yli-Tepsa, elokuvakasvatuksen esitaistelija
2004 Jörn Donner, ohjaaja
2003 Matti Kassila, ohjaaja
2002 Matti Salo, elokuvakriitikko ja -historioitsija
2001 Tapio Nevalainen, elokuvan monitoimimies
2000 Yrjö Pulkkinen, elokuvakerhoaktiivi
1999 Sakari Toiviainen, elokuvakriitikko ja -tutkija
1998 Timo Aarniala, elokuvan monitoimimies
1997 Soli Labbart, näyttelijä
1996 Marja-Leena Helin, valokuvaaja
1995 Kati Outinen, näyttelijä
1994 Pertti Lumirae, elokuvakriitikko
1993 Pirjo Honkasalo, ohjaaja
1992 Pentti Pajukallio, elokuva-arkiston tutkija
1991 Antti Litja, näyttelijä
1990 Heikki Katajisto, kuvaaja
1989 Olavi Tuomi, kuvaaja
1988 Anssi Tikanmäki, muusikko

KATALOGIN ALKUUN

AIKAISEMPIA VIERAITA

1986: Samuel Fuller, Jonathan Demme, Bertrand Tavernier, Jean-Pierre Gorin
1987: Michael Powell, Jacques Demy, Jim Jarmusch, D. A. Pennebaker, Juliet Berto, Thelma Schoonmaker, Raymond Durgnat, Stefan Jarl
1988: Monte Hellman, Paul Schrader, Dušan Makavejev, Aleksei German, Krzysztof Zanussi, Ali Özgentürk, Peter Wollen, Nils Gaup, Helle Ryslinge
1989: Paul Morrissey, Krzysztof Kieslowski, Otar Ioseliani, John Berry, Vadim Abdrašitov, Idrissa Ouédraogo, Andi Engel
1990: Richard Fleischer, Manoel de Oliveira, Ettore Scola, Jean-Pierre Léaud, João Bénard da Costa
1991: Andre De Toth, László Benedek, Alberto Lattuada, Jean-Charles Tacchella, Agnès Varda, Chantal Akerman, Enzo Serafin, Étienne Chatiliez, Adrian Johnston
1992: Roger Corman, Claude Chabrol, Jan Troell, Nikolai Dostal, Lone Scherfig, Esko Salminen
1993: Joseph H. Lewis, Dino Risi, Chris Marker, Jerzy Kawalerowicz, Julio Médem, G. Cabrera Infante, Elina Salo
1994: Robert Wise, Mario Monicelli, Luis García Berlanga, Stanley Donen, John Sayles
1995: Robert Parrish, Agnieszka Holland, Maud Linder, Richard Price, Friðrik Þór Friðriksson, Victor Erice, Fred Keleman
1996: Jean Dreville, Claude Sautet, Robert Boyle, Doris Dörrie, Stefano Incerti, Nils Arden Oplev
1997: Gianni Amelio, Vincent Sherman, Jerzy Skolimowski, István Szabó, Costas Ferris, Herbert Achternbusch, Nicolas Winding Refn
1998: Youssef Chahine, Terry Gilliam, Chris Marker, Robby Müller, Stefan Jarl, Wim Wenders, Leonard Kastle, Jonathan Rosenbaum, Pirjo Honkasalo
1999: Edgardo Cozarinsky, Costa-Gavras, Francesco Rosi, Angela Winkler, Murali Nair, Gabriel Retes
2000: Bob Rafelson, Paolo Taviani, Ivan Passer, Shinji Aoyama, Jean Douchet
2001: Freddie Francis, Sergio Sollima, Jerry Schatzberg, Agnès Jaoui, Jim Hoberman
2002: Francis Ford Coppola, Miklós Jancsó, Fernando Solanas, Denys Arcand, Luce Vigo, Jan Cvitkovič
2003: Irvin Kershner, Emir Kusturica, Jean Rouch, Matti Kassila, Bent Hamer, György Pálfi
2004: Val Guest, Nanni Moretti, Marlen Hutsijev, Wolfgang Becker, Jörn Donner, Alain Bergala, Michael Henry Wilson
2005: Roy Ward Baker, Jean-Pierre & Luc Dardenne, Yeşim Ustaoğlu, Juan Pablo Rebella & Pablo Stoll, Hans Weingartner, Pepe Danquart
2006: Gian Vittorio Baldi, Carroll Ballard, Andrei Smirnov, Jafar Panahi, Mercedes Álvarez, Jasmine Trinca, Naum Kleiman
2007: Abbas Kiarostami, Claude Goretta, Vittorio De Seta, Amos Gitai, Elia Suleiman, Giuseppe Bertolucci, Pascale Ferran, Detlev Buck
2008: Miloš Forman, Andrei Kontshalovski, Seymour Cassel, Nils Gaup, Veiko Õunpuu, Lasse Pöysti
2009: John Boorman, Robert Guédiguian, Fatih Akin, Samira Makhmalbaf, Sergei Dvortsevoy, Andreas Dresen, Markku Lehmuskallio & Anastasia Lapsui
2010: Pedro Costa, Terence Davies, Vesa-Matti Loiri, David Robinson, Javier Rebello
2011: Michael Chapman, Soyleymane Cissé, Atom Egoyan, Apichatpong Weerasethakul, Denis Côté, Tony Palmer, Nick James
2012: Harriet Andersson, Alan Rudolph, Joe Dante, Béla Tarr, Taina Elg, Ruben Östlund, Tony Rayns
2013: Philip Kaufman, Marco Bellocchio, Jan Troell, Claire Denis, Cristian Mungiu
2014: Olivier Assayas, Paweł Pawlikowski, Alice Rohrwacher, Katell Quillévéré, Samantha Fuller
2015: Mike Leigh, Nils Malmros, Christian Petzold, Whit Stillman, Miguel Gomes, Małgorzata Szumowska
2016: Jiří Menzel, Bill Forsyth, Fernando Trueba, Dagur Kári, Gianfranco Rosi
2017: Carlos Saura, Hanna Schygulla, Bertrand Bonello, Per Fly
2018: Barbet Schroeder, Bulle Ogier, Dominik Graf, José Luis Guerín, Mahamat-Saleh Haroun
2019: Fernando Meirelles, Mohsen Makhmalbaf, Marzieh Meshkini, Arnaud Desplechin, Pernilla August

KATALOGIN ALKUUN

MESTARILUOKAT JA ERIKOISESITTELYT
Mika Taanila
Olaf Möller
Jennifer Barker
Lauri Timonen
Lauri Piispa

The Time Machine in Alphabetical Order
Dialogue 20-40-60
Son of the White Mare

Vetelehtijät
Huijarit

Enfant Terrible
Querelle

Siivet
Nousu
Tule ja katso

KATALOGIN ALKUUN

MIKA TAANILA

Sodankylän kävijöille taatusti tuttua ohjaaja ja kuvataiteilija Mika Taanilaa (s. 1965) on mahdotonta lukita lokeroihin tai kategorioihin, koska hänen omaperäisten havaintojensa villi kenttä ulottuu niin laajalle. Taanila tarkastelee teoksissaan dokumenttielokuvan, videotaiteen, avantgarden ja arkistomateriaalien keinoin teknologisia utopioita ja tulevaisuudenvisioita, suorittaa eräänlaista media-arkeologista tutkimustyötä ja kyseenalaistaa toistuvasti aistihavaintojemme rajat. Muotojen ja pintojen syvyydet ja salaisuudet saavat Taanilan käsittelyssä uuden hahmon, konkretia ja materia kumartavat kohti abstraktia, kaoottinen muuttuu hullunkuriseksi, uhka purkautuu nauruksi ja päinvastoin.

Perinteinen elokuvamuoto on mm. mediataiteen valtionpalkinnolla (2013) ja Ars Fennicalla (2015) palkitulle, kansainvälisesti arvostetuimpiin suomalaisiin nykytaiteilijoihin kuuluvalle Taanilalle vain yksi ilmaisun monista lähtökohdista. 1990-luvulla hän ohjasi musiikkivideoita Kauko Röyhkälle, 22-Pistepirkolle ja Circlelle ja hänen filmi- ja videoinstallaatioitaan on nähty gallerioissa ja taidemuseoissa ympäri maailman. Avainteoksiin kuuluvat niin ikään *Futuro – tulevaisuuden olotila* (1998), *Tulevaisuus ei ole entisensä* (2002), *Optinen ääni* (2005), *Atomin paluu* (2015) ja *Mannerlaatta* (2016). Taanilan toden ja fantasian rajapinnoilla tanssivan, ajan suhteellisuutta ja liikesuuntaa kyseenalaistavan innovatiivisen tuotannon ytimessä palataan toistuvasti ihmisen ja koneen välisiin suhteisiin ja teknologian haavoittuvaisuuteen. (LT)

KATALOGIN ALKUUN KATALOGIN ALKUUN

OLAF MÖLLER

Olaf Möller on ehkä juhlituin soihdunkantaja siinä terävimmässä uudessa kansainvälisessä kriitikkopolvessa, joka on eri puolilla maailmaa vähitellen astunut "päivälehtikritiikin" rinnalle ja siitä ohikin. Hänen tekstejään ilmestyy kaikissa tasoissa, painettuina (useissa maailman tärkeimmissä elokuvalehdissä), netissä, elokuvafestivaalien (joiden arvostettu ideatykki ja karismaattinen "presenter" hän on) suurimmista moniin pieniin mutta painokkaisiin katalogeihin.

Möller on häikäisevä elokuvakulttuurien ja etäisimpienkin maiden elokuvatuntija. Hänen asemapaikkansa on Köln, mutta siellä hän ehtii olla vain pienen määrän vuodenpäiviä: harvinainen kyky sitoa yhteen elokuvan perinnettä (jonka hän tuntee loistavasti) ja uuden elokuvan virikkeitä pitää hänet tien päällä – aina laivalla tai junassa – melkein herkeämättömästi.

Sodankylässä Möller on saavuttanut kulttiaseman, ei vähiten siksi että hän johdattelee kiehtoviin kokonaisuuksiin, joita kukaan muu ei luultavasti ymmärtäisi nostaa esille. Aalto-yliopistossa Möller toimii elokuvan historian vierailevana opettajana. (PvB)

KATALOGIN ALKUUN KATALOGIN ALKUUN

JENNIFER BARKER

Jennifer Barker (s. 1967) olisi ollut John Griersonille mieluinen tuttavuus, sillä Barkerin kiinnostuksen kohteiden määrä heijastaa Griersonin ideaalia täydellisestä elokuvaohjaajasta: yhtä lailla niin dokumenttielokuvien kuin animaatioidenkin kanssa kotonaan oleva tekijä. Barkerin kohdalla se tarkoittaa tätä: käsiteltyään kaikenlaisia poliittisia narratiiveja fiktiosta dokumenttielokuviin vuonna 2012 julkaistussa kirjassaan *The Aesthetics of Antifascist Film: Radical Projection* (saatavissa nyt myös pehmeäkantisena!), Barker tutkii nyt seuraavaa kirjaansa varten varhaisten yhdysvaltalaisanimaatioiden vaikutusta maailman eri kolkissa – mitä suomalaiset, itävaltalaiset, japanilaiset ja portugalilaiset ymmärsivät *Felix-kissasta* (*Felix the Cat*) ja sen monista aikalaisista, miten näppäsimme nuo kuvat ja kertomukset itsellemme ja teimme niistä jotain omaa?

Sekä tutkimustyössään että kirjoittaessaan Barker suuntaa mielellään sinne, missä ristiriitaisuudet ja vastaväitteet ovat rankkoja ja kiihkeitä: hän on tutkinut varhaista mustaa amerikkalaiselokuvaa, kirjoittanut varsinaisen päiväunelmaisen artikkelin perspektiivinkorjausvalokuvauksesta ja modernista flaneerauksesta (*Tilt-Shift Flânerie: Miniature View*, *Globalscape*) ja päästi Sodankylän ensimmäisessä mestariluokassaan (2017) valloilleen runsaudensarvellisen animoituja hahmoja, joiden pörröiset ja söpöt habitukset (vrt. huonosti käyttäytyvät kissanpennut ja funkyt tulilinnut!) saattavat hyvinkin osoittautua massojen seuraavaksi avantgardeksi! (OM)

LAURI TIMONEN

Lauri Timonen (s. 1980) on *Filmihullu*-lehden päätoimittaja vuodesta 2015. Hän edustaa klassista cinefiliaa niin kirjoittajana ja tutkijana kuin taiteilijanakin. Akateemisten opintojen painoarvo tutisee sen rinnalla, mitä Peter von Baghin kisällinä oppivuotensa raatanut kansainvälisen tason älykkö on ehtinyt itseensä imeä ja millaisen tekstimassan tuottaa.

Mestarinsa tavoin Timonen elää rakkaudesta elokuvaan. Esikoisohjaus *Jeanne d´Arc* (Sputnik Oy / Aki Kaurismäki, 2009) on vahva näyttö helposti soljuvasta, persoonallisesta käsialasta. Timosen asiantuntija-artikkeleita on julkaistu mm. *Kansallisfilmografiassa* (osat 11 ja 12, 2004), ja elokuvien esittelyt ja kritiikit ovat löytäneet yleisön monia julkaisukanavia myöten. Vapaampaa tyyliä edustaa makaaberin huumorin ja syväanalyyttiset totuudet yhteen punova, *Filmihullussa* vv. 2006–2009 julkaistu nihilistis-poleeminen kulttuuripalsta *Mätänevän sielun kertomuksia*.

Timonen on julkaissut teokset *Aki Kaurismäen elokuvat* (Otava, 2006), *Lähikuvassa Matti Pellonpää* (Otava, 2009), *Matti Ijäksen elokuvat* (Like, 2013), *Jean Seberg – Erään filmitähden nousu ja tuho* (Art House, 2018), *Pelko jäytää sielua – Rainer Werner Fassbinderin elämä ja kuolema* (Rosebud, 2019) ja *Federico Fellini – Uneksijan sirkus* (Rosebud, 2021). Robert Bressonia käsittelevä ”eurooppalaisen elokuvan trilogian” päätösosa ilmestyy 2022. (MÖ)

KATALOGIN ALKUUN KATALOGIN ALKUUN

LAURI PIISPA

Elokuvatutkija Lauri Piispa (s. 1978) on Suomen etevimpiä venäläisen elokuvan tuntijoita, harvoja, jotka ovat päässeet koluamaan Venäjän elokuva-arkiston hyllyjä Belyje stolbyssa Moskovan seuduilla. Hän on ainoa, joka on väitellyt Venäjän elokuvasta ennen vallankumousta, siis ajasta, josta esimerkiksi Sergei Eisenstein oli sitä mieltä, ettei silloin tehty merkittävää elokuvaa.

Piispan väitöskirja *Näyttelijän taide venäläisessä elokuvassa 1907–1919* vuodelta 2014 on ainakin Suomessa, jollei koko maailmassa Venäjä mukaan luettuna perusteellisin teos tuon aikaisesta elokuvasta ja samalla tuon ajanjakson elokuvataiteesta kirjoitettu merkittävä uudelleenarviointi, joka saa lukijan himoitsemaan siinä kuvattujen elokuvien näkemistä. Se sisältää merkittävän antologian tuon ajanjakson elokuvanäyttelijöistä ja heidän erikoislaadustaan.

Piispa ei ole pysähtynyt väitöskirjaansa, vaan hän on toiminut aktiivisesti elokuvakulttuurin hyväksi mm. Turun elokuvafestivaalin piirissä ja kirjoittamalla muustakin kuin venäläisestä elokuvasta.

Tällä haavaa Piispan suurprojektina on venäläisen elokuvan historian kirjoittaminen, mitä varten hän on saanut avokätisen apurahan. Piispa on niin nuori ja aikaansaapa, että ehtii vielä saavuttaa paljon. (VpM)

KATALOGIN ALKUUN KATALOGIN ALKUUN

Hyvin käytetty aika: Mestariluokka Jennyn, Mikan ja Olafin kanssa

Aika on vinkeimmillään nyrjähtäneenä. Tuon tilan tunnistaa hetkessä esimerkiksi silloin, kun viikingit antavat sähkökitaroiden ja lyömäsoitinten raikua ikään kuin Valhalla olisi tosiaan noussut, kuten näimme Bill Buttin KLF:n kappaleeseen *America: What Time Is Love?* (1992) ohjaamassa musiikkivideossa. Nyrjähtänyt aika on hauskaa ja luovaa aikaa – aikaa, jolloin mistään ei kannata lyödä vetoa, koska kaikki on mahdollista, aivan yhtäkkiä. Kyse on myyttien ja mytologian sfääreistä – maailmaamme koossa pitävien tarinoiden luomisesta.

Tuumimme, että sen sijaan, että kukin täyttäisi oman aikaslottinsa, voisimme tehdä jotain yhdessä – tiedostaen myös sen, että tämä ei ole elokuvaa vaan mikälie striimi, joka toimii ajallisesti eri tavalla kuin oikea festivaali esityspaikkoineen ja yleisöineen. Mika aloitti teoksella *The Time Machine in Alphabetical Order*, todella eriskummallisen humoristisella luomuksella, jonka perusidea on järjestää aikajana uudelleen, aakkosjärjestykseen. Jokainen ruutu on tallella, ja silti tarina on toinen – vuoristorataseikkailu halki universumin, joka löytyy George Palin ohjaamasta elokuvasta *Aikakone* (1960). Animaatio- ja tehostetaituri Pal oli järjestänyt kohtalonsa uudelleen luopuessaan aiemmasta nimestään Marczincsak György Pál, eikä vierastanut itsekään muunteluleikkejä, mikä näkyy hänen viimeisestä elokuvahelmestään *7 Faces of Dr. Lao* (1964).

KATALOGIN ALKUUN KATALOGIN ALKUUN

Sitten Olaf heitti keitokseen *Dialóg 20-40-60:in*, joka on muunnelma teemasta muunnelma – ilman aleatorista runoutta (koska aakkostamispäätös on yhtä lailla arpapeliä kuin päätös siirtyä 00:00:00:sta 103:00:00:aan), mutta sisältäen runsaasti toistoa, kuten elämäkin. Simon & Garfunkelin *The Boxerin* (1969) sanoin:

Now the years are rolling by me
They are rocking evenly
And I am older than I once was
And younger than I'll be
But that's not unusual
No, it isn't strange
After changes upon changes
We are more or less the same.

Lopulta Jenny valitsi mukaan elokuvan vailla käsitteellistä perustaa, tietenkin animaation. Säkenöivä ja riemastuttava *Fehérlófia* on ylistyslaulu elokuvalle totaalisena innovaationa, vapaamittainen matka, jota kuljettavat aavistukset kohtalosta, tulevan toteuttamisesta, ennustuksen täyttämisestä.

Mainittakoon vielä, että hellimme matkamme runollista loppua. Matka alkaa unkarilaisen maanpaossa olevan taiteilijan teoksen versioinnilla, ja se päättyy luomukseen, jonka jokaisen ruudun rakensi suurella vaivalla joukko unkarilaisia. Tämän tahattoman yhteyden tajusimme vasta nyt.

KATALOGIN ALKUUN KATALOGIN ALKUUN

THE TIME MACHINE IN ALPHABETICAL ORDER

ISO-BRITANNIA, 2010

Ohjaus: Thomson & Craighead
Alkuperäisteoksen ohjaus: George Pal (1960)
Käsikirjoitus: Thomson & Craighead, David Duncan (elokuvakäsikirjoitus, 1960), H. G. Wells (romaani, 1895)
Kuvaus: Paul C. Vogel
Leikkaus: Thomson & Craighead
Näyttelijät: Rod Taylor, Alan Young, Yvette Mimieux, Sebastian Cabot, Tom Helmore, Whit Bissell, Doris Lloyd
Esityskopio: Lux Distribution
Kieli: englanti
Kesto: 96 min.

Taiteilijaduo Thomson & Craigheadin *The Time Machine in Alphabetical Orderin* idea kerrotaan jo sen nimessä. Se on yksinkertaisella metodilla tehty *remix* H. G. Wellsin pienoisromaaniin (1895) pohjautuvasta elokuvasta *Aikakone* (*The Time Machine*, 1960, ohj. George Pal) siten, että elokuvan dialogin sisältämät yksittäiset sanat kuullaan aakkosjärjestyksessä.

Teos vie katsojan hiljalleen lipuvan, automatisoidun sanavirran äärelle. *Nonsense*-kirjallisuuden parhaan perinteen mukaisesti rytmi, sanat ja tapa millä ne lausutaan, muodostuvat elokuvan juoneksi.

Wellsin romaani tapahtuu useissa aikatasoissa vuodesta 1900 aina vuoteen 802 701. George Pal kumppaneineen yritti konkretisoida ajan kulkua ”elokuvallisesti” mm. *time lapse* -kuvauksilla (Oscar parhaista erikoistehosteista). Thomson & Craigheadin versiossa aika sumenee, kun partikkelit heilahtavat uuteen järjestykseen vieraalla logiikalla. Pääosaan nousee katsojan oma aika.

Taidekoulussa tutustuneet Jon Thomson ja Alison Craighead ovat tehneet yhteistyötä yli 20 vuotta rakkaudesta elokuvaan ja kieleen. Tärkeimmäksi inspiraatiokseen he ovat maininneet ranskalaisen Oulipo-ryhmän, joka keskittyy kokeellisen kirjallisuuden menetelmien, sääntöjen ja rajoitusten kehittämiseen. Kieli nähdään systeeminä, jolla on oma arkijärjen yli ulottuva tahtonsa ja joka kärsivällisesti vaalittuna voi tuottaa hämmästyttäviä tuloksia. (MT)

KATALOGIN ALKUUN KATALOGIN ALKUUN

DIALOGUE 20-40-60

DIALÓG 20-40-60

TŠEKKOSLOVAKIA, 1968

Ohjaus: Jerzy Skolimowski, Peter Solan, Zbyněk Brynych
Käsikirjoitus: Jerzy Skolimowski, Peter Solan, Zbyněk Brynych, Tibor Vichta (tarina ja dialogi)
Kuvaus: Andrzej Kostenko, Vincent Rosinec, Josef Vaniš
Leikkaus: Miroslav Hájek, Stanislava Jendrassáková, Maximilián Remeň
Lavastus: Milan Nejedlý, Ivan Vaníček
Puvustus: Stanislava Vaníčková
Ääni: Ladislav Hausdorf, Jaroslav Plavec
Musiikki: Brano Hronec
Näyttelijät: Joanna Szczerbic, Jean-Pierre Léaud, Jiří Vršťala, Jana Glazerová, Olga Salagová, Viera Strnisková, Jiří Holý, Zuzana Kocúriková, František Gervai, Jindřich Láznička, Jozef Kroner, Ljuba Hermanová, Jana Beláková, Michal Dočolomanský, Ernest Kostelník
Tuotanto: Studio Hraných Filmov Bratislava
Esityskopio: Slovakian Film Institute
Kieli: slovakki
Tekstitys: englanti
Kesto: 78 min.

Nykyisen elokuvakulttuurin konseptielokuvaa kohtaan tuntevan pakkomielteen valossa on ällistyttävää, että yksi 60-luvun julkeimmista toiston ja variaation kokeiluista on jäänyt verrattain vähän nähdyksi ja arvostetuksi: *Dialóg 20-40-60*. Konsepti: kolme episodia, kolme elämänvaihetta, kolme ohjaajaa eri kulttuuripiireistä – ja aina sama vuoropuhelu, jonka laati Tibor Vichta, todennäköisesti kaikkein merkittävin slovakinkielinen käsikirjoittaja. Yksi tämän laiminlyönnin syistä on yleinen välinpitämättömyys sellaisia elokuvia kohtaan, joilla on useampia ohjaajia. Näiden elokuvien arvaamattoman ailahteleva luonne (nyt tätä – nyt tuota) tekee lähes mahdottomaksi keskustella niistä tavanomaisten lajityyppien tai auteurismin tapaan.

Siitä puheen ollen: kaksi kolmesta *Dialóg 20-40-60* -elokuvan anekdootit ohjanneista suurmestareista on kansainvälisesti vähemmän ylistettyjä neroja. Keskimmäisen osan loi kerrassaan verraton Peter Solan, jonka ura liittyy läheisesti Vichtaan. Sodankylän veteraanit saattavat muistaa hänen vuonna 1966 tekemänsä jazzintäyteisen tutkielman ajan kulusta, halusta ja yksinäisyydestä, *Kým sa skončí táto noc* (*Before This Night Is Over*). Viimeisen tarinan tarjoaa taiteellisesti räjähtävän omaperäinen Zbyněk Brynych, virvatuli, jonka eksentrisyydestä kumouksellisuutta kohti lipeäviä poliisisarjoja rakastetaan Saksassa enemmän kuin kotimaassaan Tšekin tasavallassa. Siellä voitaisiin hyvinkin miettiä sitä mitä avaustarinan visionääri Jerzy Skolimowski on joskus sanonut: että Brynych on aliarvostetuin kaikista – kaikista! – sodanjälkeisistä ohjaajista. Sankempaa nerokkuutta, älyä ja viisautta on harvoin nähty! (OM)

KATALOGIN ALKUUN KATALOGIN ALKUUN

SON OF THE WHITE MARE

FEHÉRLÓFIA

UNKARI, 1981

Ohjaus: Marcell Jankovics
Käsikirjoitus: Marcell Jankovics, László György, László Arany (alkuperäistarina)
Kuvaus: Zoltán Bacsó
Leikkaus: Magda Hap, Mária Kern, Valéria Pauka, Judit Szarvas
Ääni: Mátyás Szakály, Béla Zsebényi
Musiikki: István Vajda
Ääninäyttelijät: György Cserhalmi, Vera Pap, Gyula Szabó, Ferenc Szalma, Mari Szemes, Szabolcs Tóth, Ottó Ulmann
Tuotanto: Pannónia Filmstúdió
Esityskopio: Hungarian Film Institute
Kieli: unkari
Tekstitys: englanti
Kesto: 81 min.

Fehérlófia (1981) on yksi 1900-luvun upeimmista ja vetävimmistä animaatioelokuvista. Marcell Jankovicsin Budapestin Pannónia-elokuvastudiolla ohjaaman elokuvan eeppinen tarina on yksinkertainen mutta silti allegorinen: Valkoisen Tamman synnyttämän, Puunravistaja-nimisen sankarin tehtävänä on kahden veljensä kanssa pelastaa pahuuden valtaan joutunut maailma. Sankari matkaa manalaan ja sieltä takaisin taistellen tiensä läpi vaarojen, synnin, uhrausten ja lohikäärmeiden aseinaan huumori, eros ja ripaus vilunkia. Tarinalla on lukuisia mytologisia ja uskonnollisia analogioita, mutta juoni on vain ranka, jonka päälle elokuvan mehukas liha kietoutuu.

Elokuvan eläväinen ja eloisa estetiikka on sekoitus *art nouveauta*, *art decoa*, psykedeliaa ja poptaidetta. Nupullaan olevaa 1980-lukua enteilevä 1970-luvun mestariteos *Fehérlófia* yhdistelee niinkin eriparisia innoituksen lähteitä kuin *Keltainen sukellusvene,* Lotte Reiniger, keskiaikaiset kirjankuvitukset, Busby Berkeley ja Flash Gordon – ja silti elokuvan estetiikka on yhtenäistä ja ainutkertaista. Ajoittain lähes täydellisenä ihmishahmojen ja heidän maailmansa välisenä symbioosina *Fehérlófia* luo tyylin ja substanssin, tarkoituksen ja liikkeen sekä pimeyden ja valon välisen leikin.

Fehérlófia on täynnä elämänhimoa. Se on dynaaminen ja riemukas voimainmittely, joka muistuttaa auringon olevan ainaisesti taivaankantemme poikki vaeltava nomadi, jonka ansiosta olemme elossa. (JB)

KATALOGIN ALKUUN KATALOGIN ALKUUN

VETELEHTIJÄT
I vitelloni
The Young and the Passionate

ITALIA, RANSKA, 1953

Ohjaus: Federico Fellini
Käsikirjoitus: Federico Fellini (myös tarina), Ennio Flaiano (myös tarina), Tullio Pinelli (tarina)
Kuvaus: Carlo Carlini, Otello Martelli, Luciano Trasatti
Leikkaus: Rolando Benedetti
Lavastus: Mario Chiari, Luigi Giacosi, Italo Tomassi
Puvustus: Margherita Marinari
Musiikki: Nino Rota
Näyttelijät: Franco Interlenghi, Alberto Sordi, Franco Fabrizi, Leopoldo Trieste, Riccardo Fellini, Leonora Ruffo, Jean Brochard, Lída Baarová
Tuotanto: Peg-Films, Cité Films
Tuottajat: Jacques Bar, Mario De Vecchi, Lorenzo Pegoraro
Esityskopio: NonStop Entertainment
Kieli: italia
Tekstitys: suomi
Kesto: 109 min.

Federico Fellinin *Vetelehtijät* (1953) kertoo aikuisuuden kynnyksellä notkuvasta miesviisikosta. Yksi haluaa kirjailijaksi, toinen laulajaksi, kolmas juoksee naisten perässä, neljäs uneksii, viides, Fellinin *alter ego* Moraldo, tarkkailee – ja pohtii poispääsyä pikkukaupungista.

Vetelehtijöissä kulminoituu kenties ensimmäistä kertaa jo neorealismissa orastanut elämän tapahtumattomuudessa vetelehtivä kerronta. Fellinille myöhemmin tyypilliseksikin vakiintunut vellova ja virtaava lähestymistapa on harvoin tuntunut yhtä syvästi resonoivalta kuin lorvailevista ja empivistä nuorista miehistä kertovassa kaikkien aikojen hengailuelokuvassa.

Rannoilla ja kaduilla maleksimista sitoo yhteen elokuvan kertojaääni; toisaalta tarina Fauston aloilleen asettumisen vaikeuksista muodostaa jonkinlaisen häilyvän punaisen langan. Kuitenkin Fauston selkeämpään tarinalinjaan suoraan liittyvät kohtaukset ovat harvassa.

Tässä piileekin *Vetelehtijöiden* suola. Ilmava kerronta oikein paisuu näennäisen mitättömistä tuokioista. Vaikka henkilöiden ympärillä ei tapahdu paljon, heidän sisäiset maailmansa ovat vilkkaita. *Vetelehtijät* on tutkimusmatka näihin maailmoihin. Se on elokuva paikalleen jämähtämisestä ja irti rimpuilusta, uinumisesta ja heräämisestä sekä ennen kaikkea niihin kytkeytyvistä pelon ja toivon sekaisista tunteista. (IH)

KATALOGIN ALKUUN KATALOGIN ALKUUN

HUIJARIT
Il bidone
The Swindle

ITALIA, RANSKA, 1955

Ohjaus: Federico Fellini
Käsikirjoitus: Federico Fellini, Tullio Pinelli, Ennio Flaiano
Kuvaus: Otello Martelli
Leikkaus: Mario Serandrei, Giuseppe Vari
Lavastus: Dario Cecchi, Massimiliano Capriccioli
Puvustus: Dario Cecchi
Ääni: Giovanni Rossi
Musiikki: Nino Rota
Näyttelijät: Broderick Crawford, Giulietta Masina, Richard Basehart, Franco Fabrizi, Sue Ellen Blake, Irene Cefaro, Alberto De Amicis
Tuotanto: Titanus, Société Générale de Cinématographie (S.G.C.)
Tuottajat: Goffredo Lombardo, Silvio Clementelli, Charles Delac, Mario Derecchi
Esityskopio: NonStop Entertainment
Kieli: italia
Tekstitys: suomi
Kesto: 113 min.

Ikuinen unien sirkus polkaistaan käyntiin. Federico Fellinin viides täysimittainen filmi on hävytön ja anarkistinen, surullinen ja kepeä sukellus huulestavetäjien työmetodeihin. Se on tarina pappeja teeskentelevistä huijareista, jotka ihmisten toivoa hyväksikäyttämällä kasaavat omaisuutta. *Huijarit* on ohjaajalegendan loogista jatkoa *Vetelehtijöille* (1953) ja *Tielle* (*La Strada*, 1954), mutta ei vielä sellainen riemun ja surun fellinimäinen karuselli kuin *Ihana elämä* (1960).

Filmin hävyttömät ketkut, joille mikään keino ei ole liian häikäilemätön, ovat haudanneet moraalinsa niin syvälle, ettei kirkkainkaan valonheitin voi sitä paljastaa. Keskiössä häärii Augusto (Broderick Crawford; joka rämpi elokuvan läpi ”katatonisessa kännissä” ja jonka naamavärkistä paistaa sellainen hieno, lipevä karisma, jonka vain elämä kerrottuna ajalla voi loihtia). Hän on, joskin rutinoitunut, yhä ilmiömäisen lahjakas huiputtaja, joka tahtoo tyttärelleen valoisamman tulevaisuuden, ja yrittää – tästä löytyy tosin muitakin tulkintoja – kasata rahaa juuri tyttärensä opintoja silmällä pitäen.

Tämä moraalittomien, mutta inhimillisten olentojen farssi osaa kääntyä myös kauttaaltaan surulliseksi tarinaksi ”pienistä, epäonnistuneista ihmisistä”, ollen näin komedia joka pohjimmiltaan paljastuu tragediaksi. Sen melodramaattisuus nousee kauneuteen, jossa kuolemattomat teemat värisevät niin että filmi on yhä tarpeeksi ajaton ollakseen tuore. (JN)

KATALOGIN ALKUUN KATALOGIN ALKUUN

ENFANT TERRIBLE

SAKSA, 2020

Ohjaus: Oskar Roehler
Käsikirjoitus: Klaus Richter (myös tarina), Oskar Roehler (tarina)
Kuvaus: Carl-Friedrich Koschnick
Leikkaus: Hansjörg Weißbrich
Lavastus: Oskar Roehler, Markus Schütz
Puvustus: Peri de Bragança
Ääni: Fabian Schmidt, Kai Tebbel, Andreas Wölki
Musiikki: Martin Todsharow
Näyttelijät: Oliver Masucci, Hary Prinz, Katja Riemann, Felix Hellmann, Anton Rattinger, Erdal Yildiz, Markus Hering
Tuotanto: ARTE, Bavaria Filmproduktion, Bayerischer Rundfunk (BR), Westdeutscher Rundfunk (WDR), X-Filme Creative Pool
Tuottajat: Stefan Arndt, Uwe Schott, Markus Zimmer
Esityskopio: Picture Tree
Kieli: saksa, ranska, englanti
Tekstitys: englanti
Kesto: 134 min.

Rainer Werner Fassbinder keskittyi elämässään olennaiseen ja ehti saada aikaan alle neljässäkymmenessä vuodessa sen, mitä sodanjälkeinen saksalainen elokuva tarvitsi. *Enfant Terrible* kertoo *Lolan* räikeissä valoissa näyttämöllisen hallitusti ja lumoavan tyylikkäästi kotimaansa elokuvataiteen uudistajasta henkilökohtaiseen rajaten.

Fassbinder eli vaistonsa varassa, himosi ja rakastui lujasti, rakensi vimmaisesti ylimaallisia tunteita tihkuvia yhteiskunnallisia melodraamoja ja samalla oman henkilönsä, joka ei ole erotettavissa tuotannosta. Genet'n *Querellesta* lainattu motto "Jokainen tappaa sen jota rakastaa" kuvaa Fassbinderin tapaa ammentaa rakastetut tyhjiin, suodattaa materiaali elokuviin ja suojella sitten itseään jarruksi ripustautuvilta ihmisjäänteiltä eläimen raivolla.

Näyttelijät ottavat vastaansanomattomasti haltuun hahmojen habituksen ja jopa ulkonäön, muuttuvat Raineriksi, Kurtiksi, Ulliksi, Hannaksi, pystyisivät esittämään suvereenisti minkä tahansa kohtauksen millä hyvänsä valitulla tyylillä, silti yhtä sydämeenkäyvästi, ylpeinä palvoen ja rakastaen suurta taiteilijaa. Fassbinder käytti sikamaisiakin keinoja saadakseen taltioitua mitä halusi, mutta lopputuloksen nähdessään törkeästi kohdeltu näyttelijä saattoi todeta, että ohjaaja taisi todellakin tietää mitä tekee. *Enfant Terrible* on avain Fassbinderiin. (MÖ)

KATALOGIN ALKUUN KATALOGIN ALKUUN

QUERELLE

LÄNSI-SAKSA, RANSKA, 1982

Ohjaus: Rainer Werner Fassbinder
Käsikirjoitus: Rainer Werner Fassbinder, Burkhard Driest, Jean Genet (romaani)
Kuvaus: Xaver Schwarzenberger, Josef Vavra
Leikkaus: Rainer Werner Fassbinder (nimellä Franz Walsch), Juliane Lorenz
Lavastus: Rolf Zehetbauer, Walter E. Richarz
Puvustus: Barbara Baum, Monika Jacobs
Ääni: Hartmut Eichgrün, Vladimir Vizner
Musiikki: Peer Raben
Näyttelijät: Brad Davis, Franco Nero, Jeanne Moreau, Laurent Malet, Hanno Pöschl, Günther Kaufmann, Burkhard Driest
Tuotanto: Planet Film, Albatros Filmproduktion, Gaumont
Tuottaja: Dieter Schidor
Esityskopio: NonStop Entertainment
Kieli: englanti
Tekstitys: suomi
Kesto: 108 min.

Vain 37-vuotiaana kuolleen filmikomeetan ja neron Rainer Werner Fassbinderin viimeinen taidonnäyte *Querelle* perustuu Jean Genet'n klassikkokirjaan. Filmi kertoo tulehtuneista ihmissuhteista, helvetillisistä, koskaan täyttymättömistä haluista, väkivallasta, kostosta, kaipuusta ja ehkä myös rakkauden aiheuttamasta tuskasta, mutta myös murhasta ja petoksesta, joista elokuvassa tulee tiivistettyä taidetta.

Keskiössä komeutta säteilee matruusi Querelle (Brad Davis), johon luutnantti Seblon (Franco Nero) on toivottomasti rakastunut. Seblon tallentaa kaikkea pakonomaisesti, yrittää pysyä passiivisena ja olla ilmentämättä sitä epätoivoa, joka hänen ympärillään värisee ennen muuta Querellesta, jolle "väkivalta on yhtä luontaista kuin hengittäminen". Seblon on täysin kykenemätön tunnustamaan rakkauttaan Querellelle, sen sijaan hän nauhoittaa tunnustuksensa nauhuriin.

Pääosaa esittää studioon luotu, täysin tyylitelty Brest, josta luodaan helteinen paheiden, rikosten ja mustasukkaisuusdraamojen satamakaupunki. Suurine fallossymboleineen Brest on pikemminkin "unen maisema" kuin todellinen paikka. Jeanne Moreaun esittämä Lysiane, elokuvan ainut nainen, laulaa kuin monotonisena mantrana Oscar Wildeltä lainattuja sanoja: "Each man kills the thing he loves." Viime kädessä "rakkaus on valtataistelu, jossa ei ole muuta kuin häviäjiä". (JN)

KATALOGIN ALKUUN KATALOGIN ALKUUN

SIIVET
Krylja
Wings

NEUVOSTOLIITTO, 1966

Ohjaus: Larisa Šepitko
Käsikirjoitus: Natalja Rjazantseva, Valentin Ježov
Kuvaus: Igor Slabnevitsh, Viktor Belokopytov
Leikkaus: Lidija Lysenkova
Lavastus: Ivan Plastinkin
Puvustus: A. Dokutshajeva
Ääni: Olga Upeinik
Musiikki: Roman Ledenjov
Näyttelijät: Maija Bulgakova, Sergei Nikonenko, Zhanna Bolotova, Panteleimon Krymov, Leonid Djatshkov, Vladimir Gorelov, Juri Medvedev
Tuotanto: Mosfilm
Esityskopio: NonStop Entertainment
Kieli: venäjä
Tekstitys: suomi
Kesto: 85 min.

Tinkimättömyys on Larisa Šepitkon tuotannon läpi tuntuva piirre. Dovženkon oppilaista lahjakkain omaksui oppi-isän maailmankatsomuksen ja teki kunniaa tämän elämäntyölle syvillä, intiimeillä, katsojan haastavilla yhteiskunnan ja ihmisyyden läpileikkauksillaan. *Siivet* kertoo yksilön kautta sotatraumasta, aiheesta joka puhutteli tunnistettavuudellaan koko kansakuntaa.

Rehtori Nadežda Petruhina (Maija Bulgakova) on outo lintu, entinen taistelulentäjä, jonka elämä siviilissä on jokapäiväistä kamppailua sielun häiriötilan kanssa. Ulkopuolisuuden ja tarpeettomuuden tunteesta sikiävä ahdistus lienee tuttu vieras sellaisellekin, joka ei ole elänyt Neuvostoliitossa. Tilanteet tulevat ja menevät, Petruhina yrittää auttaa nuoria oppilaita mutta ei oikein pysty vaikuttamaan mihinkään. Edes tytär ei arvosta uhrautumista työlle ja isänmaalle, suhde miesystävään on etäinen. Petruhina hakee itseään ja löytää kuvansa museon seinältä. Lapsi kysyy vieressä opettajalta kuoliko tuo lentäjäsankarinainen, ja osuu suoraan hermoon. Ennen asiat olivat selkeitä ja rakkaus voimavara, jonka turvin tulevaisuus näytti valoisalta. Sota vei rakastetun kesken lennon, mutta Petruhina haaveilee edelleen lentämisestä ja tajuaa olevansa siivetönnä vanki maan. Nadežda tarkoittaa toivoa, ja sen tiedon valossa loppuratkaisu on tulkittava uudeksi aluksi. (MÖ)

KATALOGIN ALKUUN KATALOGIN ALKUUN

NOUSU
Voshozhdenije
The Ascent

NEUVOSTOLIITTO, 1977

Ohjaus: Larisa Šepitko
Käsikirjoitus: Larisa Šepitko, Juri Klepikov, Vasili Bykov (romaani)
Kuvaus: Vladimir Tshuhnov, Pavel Lebeshev
Leikkaus: Valerija Belova
Lavastus: Juri Raksha
Ääni: Jan Pototski, Jevgeni Bazanov
Musiikki: Alfred Shnitke
Näyttelijät: Boris Plotnikov, Vladimir Gostjuhin, Sergei Jakovlev, Ljudmila Poljakova, Anatoli Solonitsyn, Viktorija Goldentul, Marija Vinogradova
Tuotanto: Mosfilm, Tretje Tvortsheskoje Objedinenije
Esityskopio: NonStop Entertainment
Kieli: venäjä, saksa
Tekstitys: suomi
Kesto: 111 min.

Nousu jäi tapaturmaisesti auto-onnettomuudessa kuolleen Larisa Šepitkon viimeiseksi ohjaustyöksi. Vasili Bykovin alkuperäistarina kertoo kahdesta miehestä, jotka taistelevat Valko-Venäjää kurittavia saksalaisjoukkoja vastaan partisaanien riveissä; Sotnikovin (Boris Plotnikov) ja Rybakin (Vladimir Gostjuhin) ruoanhakureissu läheiseen kylään muuttuu epätoivoiseksi pakomatkaksi läpi hankien, ja lopulta luontoakin hyytävämpi kansallissosialistinen maailmanjärjestys pakottaa asettamaan vaakakuppeihin ”hyvän” ja ”pahan”.

Nousu kasvaa kirkkaaksi ja ankaraksi tarinaksi ihmisen ikiaikaisesta moraalisesta kamppailusta. Jeesuskasvoinen Sotnikov pitää marttyyrin vimmalla kiinni siitä arvokkaasta mitä hänellä on, kun taas hiljalleen hahmottuvan Juudaksen viittansa liepeisiin vähä vähältä huomaamattaan sotkeutuva Rybak näkee kohtalonsa vasta kun on liian myöhäistä.

Šepitko oli vakuuttunut, että pystyisi juuri tällä elokuvalla välittämään oman käsityksensä siitä, mikä on elämässä tärkeintä. Elokuvan tuotantoon saaminen kesti neljä vuotta kaikin keksittävissä ollein keinoin, ja luvan sen esittämiseen järjesti katselussa valtoimenaan itkenyt ex-partisaani, valkovenäläinen puoluesihteeri Pjotr Mašerov, jonka äidin saksalaiset olivat hirttäneet. *Nousu* palkittiin Berliinin elokuvajuhlilla Kultaisella karhulla. (MÖ)

KATALOGIN ALKUUN KATALOGIN ALKUUN

TULE JA KATSO
Idi i smotri
Come and See

NEUVOSTOLIITTO, 1985

Ohjaus: Elem Klimov
Käsikirjoitus: Elem Klimov, Aleksandr Adamovitsh (myös tarina)
Kuvaus: Aleksei Rodionov
Leikkaus: Valerija Belova
Lavastus: Viktor Petrov
Puvustus: Eleonora Semjonova
Ääni: Viktor Mors
Musiikki: Oleg Jantshenko
Näyttelijät: Aleksei Kravtshenko, Olga Mironova, Ljubomiras Lautsjavitshjus, Vladas Bagdonas, Jüri Lumiste, Viktors Lorencs, Kazimir Rabetsky
Tuotanto: Mosfilm, Belarusfilm
Esityskopio: NonStop Entertainment
Kieli: venäjä, valkovenäjä, saksa
Tekstitys: suomi
Kesto: 142 min.

Elem Klimovin testamentti *Tule ja katso* on kaikkien aikojen kauheimpia sotaelokuvia, mutta ohjaaja aloitti satiirisilla komedioilla. Fellinin sävyjä tavoittava *Tervetuloa, tai Ulkopuolisilta pääsy kielletty* (1964) sai naurattaa neuvostoyleisöä, mutta huvittavan rajoja edelleen koetellut *Hammaslääkärin seikkailut* (1967) törmäsi koventuneisiin rajoituksiin. Ohjaustyöt karsiutuivat pariin satiirisarjan jaksoon ja urheilutaltioinneista koostettuun kompilaatioon *Sport, sport, sport* (1970). Rasputin-aiheinen *Agonija* (1974/1981) on julma tutkielma keisariperheen ja vanhan Venäjän lopusta, ja se päätyi valmistuttuaan suoraan hyllylle. Larisa Šepitkon kuoltua tapaturmaisesti Klimov ohjasi tämän valmisteleman elokuvan *Jäähyväiset Matjoralle* (1981).

Klimovin pitkään suunnittelema sotaelokuva pääsi tuotantoon nimellä "Tappakaa Hitler!" ja Ales Adamovitšin tarina täydentyi sodan kokeneiden kertomuksista. *Tule ja katso* on rinnakkaisteos Šepitkon *Nousulle* – elokuva tapahtuu niin ikään Valko-Venäjällä ja keskittyy partisaanien joukoissa taistelevan pojan kokemuksiin. Tytön esittämä tanssi on *Sirkuksessa* (1936) nähty Ljubov Orlova -klassikko, tanssi tykin piipun päällä. *Tule ja katso* on kärsimyksen monumentti, sietokyvyn rajoilla kiirivä tuskanhuuto, joka jää soimaan katsojan tajuntaan räjähdyksen jälkeisen tinnituksen lailla. (MÖ)

KATALOGIN ALKUUN KATALOGIN ALKUUN

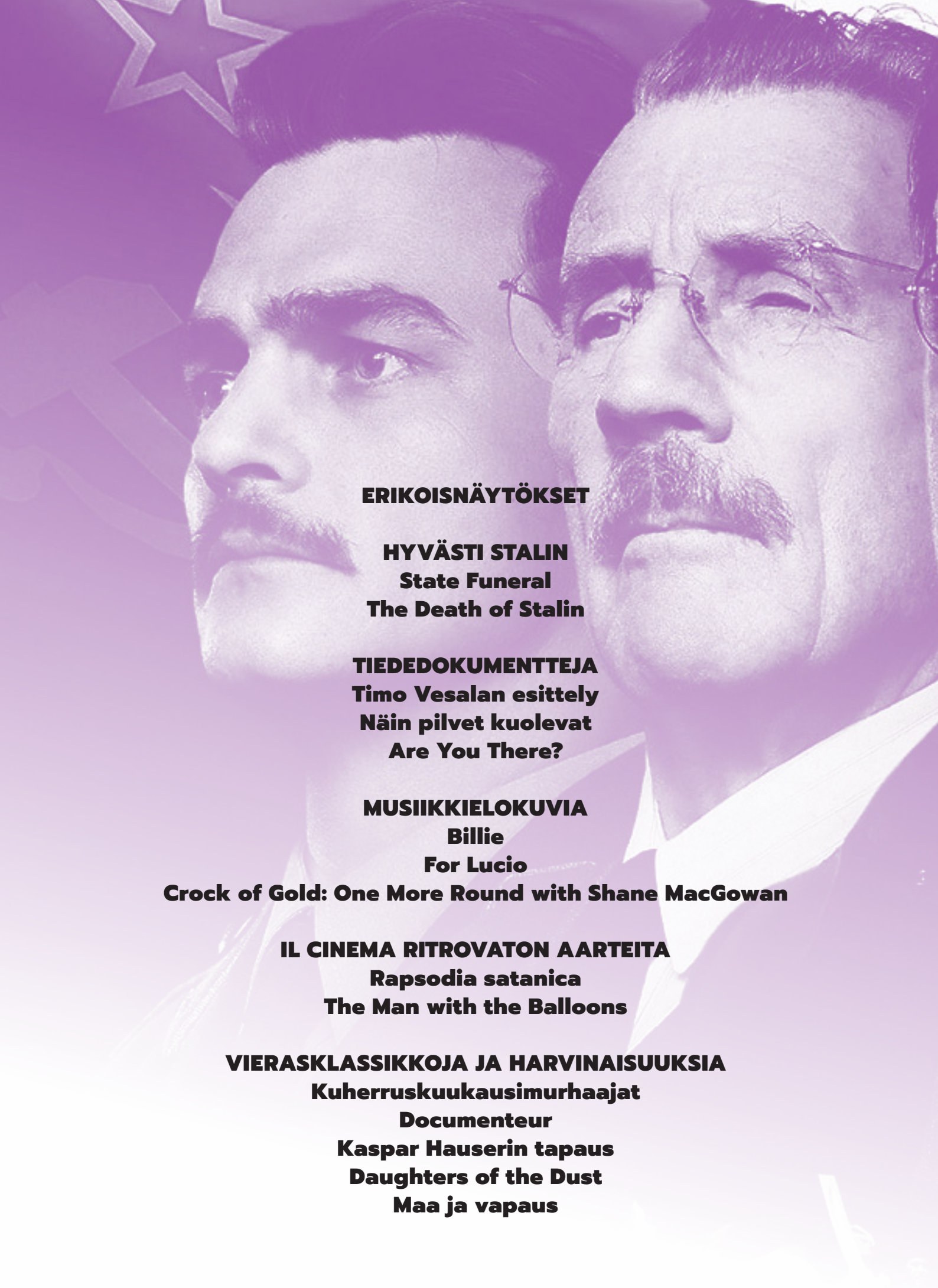

ERIKOISNÄYTÖKSET

HYVÄSTI STALIN
State Funeral
The Death of Stalin

TIEDEDOKUMENTTEJA
Timo Vesalan esittely
Näin pilvet kuolevat
Are You There?

MUSIIKKIELOKUVIA
Billie
For Lucio
Crock of Gold: One More Round with Shane MacGowan

IL CINEMA RITROVATON AARTEITA
Rapsodia satanica
The Man with the Balloons

VIERASKLASSIKKOJA JA HARVINAISUUKSIA
Kuherruskuukausimurhaajat
Documenteur
Kaspar Hauserin tapaus
Daughters of the Dust
Maa ja vapaus

KATALOGIN ALKUUN

STATE FUNERAL
Gosudarstvennije pohorony

HOLLANTI, LIETTUA, 2019

Ohjaus: Sergei Loznitsa
Käsikirjoitus: Sergei Loznitsa
Leikkaus: Danielius Kokanauskis
Ääni: Vladimir Golovnitski, Ivo Heger
Musiikki: Sergei Lemeshev (Lullaby)
Esiintyjät: Josif Stalin, Nikita Hruštšov, Lavrenti Berija, Vjatšeslav Molotov, Zhou Enlai, Georgi Malenkov, Dolores Ibárruri
Tuotanto: Atoms & Void, Studio Uljana Kim, Nutprdukce, Current Time TV
Tuottajat: Sergei Loznitsa, Maria Baker-Choustova
Esityskopio: ATOMS & VOID
Kieli: venäjä
Tekstitys: englanti
Kesto: 135 min.

5. maaliskuuta 1953 tapahtunut Neuvostoliiton johtajan Iosif Vissarionovitš Stalinin kuolema oli koko kansaa valtavasti järisyttänyt tapahtuma, merkitsi se sitten järkytystä tai vapautuksen tunnetta. Ukrainassa syntynyt, Venäjällä elokuvaa opiskellut ja nykyään Saksassa asuva Sergei Loznitsa on neljän pitkän elokuvan lisäksi tehnyt lukuisia dokumentteja, joihin hän on kehittänyt oman kompilaatioelokuvan menetelmänsä, jossa valmista dokumenttimateriaalia ei kommentoida sanallakaan. Hän antaa valitsemansa kuvan puhua.

Aikansa dokumenttimateriaalista Loznitsa on koostanut kaksituntisen dokumentin Stalinin kuoleman vaikutuksista eri puolilla maata – kansainvaelluksesta katsomaan vainajaa Moskovassa ja loppujen lopuksi virallisista jäähyväisseremonioista. Kansainvälisiä vieraita virtaa kaikkialta maailmasta, erityisesti Neuvostoliiton ystävämaista. Suomen silloinen pääministeri Urho Kekkonen nähdään parissa otoksessa.

Ohjaaja suhtautuu viralliseen osuuteen selvästi ironisesti, esimerkiksi näyttämällä massiivisten kukkalaitteiden jatkuvaa vyöryä. Samalla hän näyttää myös tavallisten ihmisten aitoja tunteita päätyen jopa yksinäiseen poromieheen jossain Siperian tundralla. Lopussa hän muistuttaa Stalinin tekemisistä. (VpM)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

THE DEATH OF STALIN

ISO-BRITANNIA, RANSKA, BELGIA, KANADA, YHDYSVALLAT, 2017

Ohjaus: Armando Iannucci
Käsikirjoitus: Armando Iannucci, David Schneider, Ian Martin, Peter Fellows (lisämateriaali), Fabien Nury (sarjakuva ja alkuperäiskäsikirjoitus), Thierry Robin (sarjakuva)
Kuvaus: Zac Nicholson
Leikkaus: Peter Lambert
Lavastus: Cristina Casali, Jane Brodie, David Hindle, Charlotte Dirickx
Puvustus: Suzie Harman
Ääni: Martin Beresford, Paula Boram, Ruth Sullivan, Ashoke Ghosh, Lee Thompson
Musiikki: Christopher Willis
Näyttelijät: Steve Buscemi, Simon Russell Beale, Jeffrey Tambor, Michael Palin, Andrea Riseborough, Paddy Considine, Olga Kurylenko, Rupert Friend, Jason Isaacs, Adrian McLoughlin
Tuotanto: Quad Productions, Main Journey, Gaumont, France 3 Cinéma, La Compagnie Cinématographique, Panache Productions
Tuottajat: Nicolas Duval Adassovsky, Kevin Loader, Laurent Zeitoun, Yann Zenou
Esityskopio: Atlantic Film
Kieli: englanti
Tekstitys: suomi
Kesto: 107 min.

Moskova, 1953. Stalin hallintoineen jatkaa valtioterroriaan, ja vainoharhaisuuden keskellä voi tuurista riippuen päätyä johtamaan Mozartia aamutakissa tai NKVD:n teloituslistoille. *The Death of Stalinin* (2017) kuvaamassa tilanteessa onkin terveellistä kirjoituttaa muistiin, mitä edellisenä iltana tuli vitsailtua. Kun Stalin yllättäen halvaantuu ja potkaisee tyhjää, Berija, Hruštšov, Malenkov ja muut sisäpiiriläiset alkavat välittömästi liittoutua ja kampittaa toisiaan. Myös Stalinin poika Vasili ja tytär Svetlana saapuvat hämmentämään soppaa.

Etenkin *Politiikan nappulasta* (2005–2012) tunnettu britti Armando Iannucci virittää satiirinsa loppua kohti hirmuisille kierroksille. Vaikka monissa kohtauksissa piruillaan tilannekoomisesti neuvostobyrokratian kiemuroille, *The Death of Stalinin* suonissa virtaa silkkaa jäätä. Se on terävä, älykäs ja sopivan vulgaari vatsahuuhtelu, jossa A-listalaisia viliseväst näyttelijäkaartista erityisesti Shakespeare-näyttelijä Simon Russell Beale, Steve Buscemi ja Jeffrey Tambor tulkitsevat vallanhimoa ja kaksinaamaisuutta kyynisimmillään. Andrea Riseborough antaa hirmuhallinnon tragedialle inhimillisemmät kasvot ja Jason Isaacs pääsee mahtailemaan paraatiunivormun rinnus täynnä prenikoita. Kolkko hohotus juuttuu kurkkuun, mutta niin on tarkoituskin. (TH)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

TIMO VESALA

Kun tarvitaan tietäjää, joka osaa kertoa luonnonilmiöiden yhteyksistä elokuvaan, kannattaa kääntyä Timo Vesalan puoleen. Hän saattaa olla ainoa ihminen maailmassa, joka kykenee alustamaan aiheesta ”Punaisesta kyyneleestä Sinisempään yöhön: mielleyhtymiä elokuvista ja ilmastonmuutoksesta” – kuten Vesala teki elokuvajuhlilla 2016 (ja *Punainen kyynelhän* tässä tarkoittaa Hitchcockin *Vertigoa*). Mutta paitsi että Vesala on huomattava tiedemies, hän on myös pitkän linjan elokuvaharrastaja ja filmihullu. Vaikutusvaltainen päätyö on Helsingin yliopiston Ilmakehätieteiden keskuksen professorina, mutta hän on myös laitoksen aktiivisen elokuvakerhon pitkäaikainen toinen vetäjä (esimerkillisestä kerhotoiminnasta kertovat asianmukaisesti alustetun näytöksen säännölliset jälkipuinnit läheisessä ravintola Ohrankorressa).

Myös Sodankylän vakiokävijä hän on ollut jo pitkään, ja vakiintunut samalla mielellään käytetyksi, laaja-alaisia oivalluksia ja yllättäviä kytköksiä viljeleväksi esitelmöitsijäksi ja keskustelijaksi. Taidoista todisteeksi käy *Filmihullu*-lehden 6/2020 mainio artikkeli ”Buñuel ja meteorologia – tuulella käyvät naiset”. Timo Vesala on myös oikea henkilö esittelemään dokumenttielokuvan *Näin pilvet kuolevat*, koska hän on päähenkilön Hannele Korhosen tunteva kollega ja on itsekin aikoinaan tehnyt väitöskirjansa pilvistä. Viimeistään innostavan alustuksen jälkeen haluatte taatusti katsoa myös elokuvan! (TM)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

NÄIN PILVET KUOLEVAT
How to Kill a Cloud

SUOMI, TANSKA, 2021

Ohjaus: Tuija Halttunen
Käsikirjoitus: Tuija Halttunen, Jussi Sandhu
Kuvaus: Ville Hakonen
Leikkaus: Jussi Sandhu
Ääni: Kristian Eidnes Andersen, Rasmus Mølberg Meyer
Musiikki: Kristian Eidnes Andersen
Esiintyjät: Hannele Korhonen, Tuija Halttunen, Miikka Dal Maso, Svante Henriksson, Jutta Kesti, Mika Komppula, Pirkka Ollinaho
Tuotanto: Wacky Tie Films, Copenhagen Film Company Short & Doc, Made
Tuottajat: Pasi Hakkio, Niina Virtanen
Esityskopio: PEK
Kieli: suomi, englanti, arabia
Tekstitys: englanti
Kesto: 80 min.

Mitä, jos pilviä voisi hallita, tuoda sateen kuivuuden keskelle? Millaisia eettisiä kysymyksiä se herättäisi? Entäpä, jos valtaa säähän käytettäisiin väärin – avaisiko se uudenlaisen sodankäynnin tai terrorismin?

Kysymykset aukeavat kiehtovasti Tuija Halttusen dokumenttielokuvassa *Näin pilvet kuolevat*. Se seuraa ilmastonmuokkaukseen erikoistunutta tutkija Hannele Korhosta, jolla on 1,5 miljoonan dollarin apuraha sateen tekemiseen. Hän on yksi yhdeksästä tutkijasta, joita Arabiemiirikunnat rahoittaa. Maa kärsii kuivuudesta nyt, tulevaisuudessa vielä enemmän.

Dokumentti piirtää tunteikkaan kuvan tilanteesta, jossa Korhonen saapuu kolmeksi vuodeksi vieraaseen kulttuuriin. Arabiemiirikunnat herättää hänessä epäilyksiä, mutta todellisuus osoittautuu odotuksia liberaalimmaksi. Pohdintaa aiheuttavat maan raha ja valta. Lisäksi arveluttaa, että Arabiemiirikunnat ei lukeudu 76 valtioon, jotka ovat allekirjoittaneet sopimuksen sään väärinkäytön estämiseksi. Elokuva avaa asiaa monelta kantilta ja paasaamatta niin, että oman tulkinnan saa muodostaa.

Kyseessä on samalla mielenkiintoinen henkilökuva tiedemaailman huipulla työskentelevästä Hannele Korhosesta, joka haluaa tehdä jotain maailman hyväksi. Tuija Halttusen rauhallinen ohjaus sijoittaa hänet epätavallisiin, puhuttteleviin kuviin, joissa tutkija on alati lumoavien pilvien alla. (JV)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

ARE YOU THERE?
Ik ben er even niet

HOLLANTI, 2020

Ohjaus: Maartje Nevejan
Käsikirjoitus: Maartje Nevejan
Kuvaus: Jean Counet
Leikkaus: Gys Zevenbergen
Ääni: Alex Booy, Mereijn van der Heijden
Esiintyjät: Ambroz Bajec-Lapajne, Maartje Nevejan
Tuotanto: Cerutti Film
Tuottaja: Willemijn Cerutti
Esityskopio: Maartje Nevejan
Kieli: hollanti, englanti
Tekstitys: englanti
Kesto: 90 min.

Are you there? on dokumentti monivuotisesta medioidenvälisestä tuotannosta, jossa lähtökohtana toimivat epilepsiaa sairastavien lasten ja nuorten kokemukset sairauskohtausten aikana. Ulospäin kohtaus voi näyttää hurjaltakin, mutta kokijan aika pysähtyy hetkeksi irti ympäröivästä todellisuudesta kuin unessa, ehkä kertarykäisyllä tai sitten aavemaisena liukumana todellisuudesta toiseen. Hetki on kuitenkin yksinäinen, usein kauhun täyttämä. Jokaisen epileptikon kokemukset ovat yksilöllisiä, mutta kun he saavat taiteilijan avulla ilmaistua miltä kohtaus heistä tuntuu, kokemukset ovat jaettavissa, taidenäyttelynä ja elokuvana.

Koska taiteen tekemisen impulssi on usein yrittää kuvata tai toisintaa sisäinen kokemus, taiteilijoiden ja epileptikoiden yhteistyö on hedelmällistä: säveltäjä luo musiikkia, joka on hyvin lähellä sitä, mitä nuori nainen kuulee päässään ja yrittää itse tuottaa kohtausten aikana; poika työstää näytelmäkirjailijan kanssa kauhuelokuvamaisia kokemuksiaan ja onnistuu sanoittamaan tilanteita, joissa koetut tunteet ovat selkeästi tunnistettavissa; maalaus toistaa nolon ja ärsyttävän kokemuksen kohtauksen aikana holtittomasti heiluvista käsistä, jotka roiskuttavat kahvin pitkin asuntoa. Kokemusten näkyviksi ja kuuluviksi tekeminen ja tunnelmien jakaminen auttaa kaikkia osallisia ymmärtämään itseään ja toisiaan paremmin. (MÖ)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

BILLIE

ISO-BRITANNIA, 2019

Ohjaus: James Erskine
Käsikirjoitus: James Erskine
Kuvaus: Tim Cragg
Leikkaus: Avdhesh Mohla
Puvustus: Frédérique Leroy
Ääni: Patrick Hubart, Arne Thomas, Elias Vervecken, Tom Wollaert
Musiikki: Hans Mullens
Esiintyjät: Billie Holiday, Linda Lipnack Kuehl, Sylvia Syms, Tony Bennett, John Fagan, Mary Kane, Skinny Davenport, Bessie Smith, Louis Armstrong, Count Basie, Lester Young, Benny Goodman
Tuotanto: Altitude Film Entertainment, Concord, New Black Films, Polygram Entertainment, Reliance Entertainment Productions 8
Tuottajat: James Erskine, Barry Clark-Ewers, Laure Vaysse
Esityskopio: Cinema Mondo
Kieli: englanti
Tekstitys: suomi
Kesto: 98 min.

Värikäs dokumenttielokuva herättää henkiin ennen vain mustavalkoisena nähtyjä tähden aikalaisia. Artistit Charles Mingus, Melba Liston ja Tony Bennett kertovat muistoistaan rennosti ja rehellisen tuntuisesti, ovathan he antaneet haastattelunsa Linda Lipnack Kuehlille vain vähän yli kymmenen vuotta Billie Holidayn kuoleman jälkeen, ja asiat ovat hyvin muistissa.

Olennaisimmaksi tarinaniskijäksi nousee Count Basie, Billie Holidayn pitkäaikainen bändikaveri ja orkesterinjohtaja. Hän on selvästi myös Kuehlin oman kiinnostuksen keskeisin kohde. Billie Holidayn ääni oli ainutlaatuinen: näennäisen hiljainen, mutta läpitunkevan voimakas. Säveliltään puhdas, mutta jopa käheä.

Huippukohdassa Billie Holiday laulaa *Strange Fruitia*, ”outoja hedelmiä” -klassikkoa. Tähden hymy on tyystin kadonnut, ja hän pidättelee itkua. Yhdysvalloissa kuohuva rasismi ja lynkkaukset saavat hänet pois tolaltaan. Puista roikkuvia hirtettyjä miehiä oudompia hedelmiä ei voi olla.

Samalla kun elokuva syventyy kuorimaan totuutta Billie Holidayn takaa, se pohtii jännityskertomuksen kaltaisesti myös mitä tapahtui teoksen alkuunpanijalle, journalisti Kuehlille. Juuri tuohon aikaan alkoi kukoistaa suurten päivälehtien tukemana tutkivan journalismin tyylilaji etsimässä totuutta asioiden takaa ja antamassa kansakunnalle jopa eettistä selkärankaa, erottamassa oikeaa väärästä. (IS)

FOR LUCIO
Per Lucio

ITALIA, 2021

Ohjaus: Pietro Marcello
Käsikirjoitus: Pietro Marcello, Marcello Anselmo
Kuvaus: Ilya Sapeha
Leikkaus: Fabrizio Federico
Ääni: Marcos Molina, Marta Billingsley, Francesco Albertelli, Marco Messina, Danilo Vigorito
Musiikki: Lucio Dalla
Esiintyjät: Lucio Dalla, Stefano Bonaga, Umberto Righi
Tuotanto: IBC Movie, Rai Cinema, Avventurosa
Tuottajat: Beppe Caschetto, Anastasia Michelagnoli
Esityskopio: Match Factory
Kieli: italia
Tekstitys: englanti
Kesto: 79 min.

Italialaisen hybrididokumenttien kautta tunnetuksi tullut Pietro Marcello ohjasi haastavan fiktiotuotannon *Martin Edenin* (2019) rinnalla pienimuotoisen henkilökuvan italialaisesta poplaulajasta Lucio Dallasta. Suomessa vähemmän tunnettu Dalla oli lapsinero, jazzmuusikko ja klarinetisti. Hän nousi maineeseen aikana, jolloin laulajien kiiltokuvamainen ulkonäkö ei ollut enää yleisölle pääasia, vaan sanoituksilla ja itse musiikilla alkoi olla enemmän painoarvoa. Tämä koitui Dallan siunaukseksi, koska hän oli pieni, kalju ja äärimmäisen karvainen. Dallan karisma ja hänen työparinsa Roversin älykkäät sanoitukset olivat hänen menestyksensä salaisuus.

Marcellolle tyypillinen arkistomateriaalin kekseliäs käyttö näkyy Dallan laulujen visualisoinnissa. Marcello kuvittaa bolognalaisen Dallan lauluja vanhalla mykkäkuvastolla, luokkatietoisuutta heijastavalla työväenluokkamateriaalilla ja Mille Miglian moottoripyöräkilpailujen (yhtenä kuskina Roberto Rossellini!) kisakuvilla. Useimmiten fiktion ja dokumenttielokuvan parhaita puolia nerokkaasti hyödyntävä ja genrerajoja hämmentävä Marcello on tehnyt melkein tyylipuhtaan dokumenttielokuvan. Ainoastaan melkein, koska tähän palvotun musiikkilegendan henkilökuvaankin hän onnistuu tuomaan henkilökohtaisen ulottuvuuden kuvittamalla *Sonny Boy* -kappaletta oman elokuvansa *La bocca di lupo* (2009) kuvamateriaalilla ja hahmoilla. (OK)

CROCK OF GOLD: A FEW ROUNDS WITH SHANE MACGOWAN

YHDYSVALLAT, ISO-BRITANNIA, IRLANTI, 2020

Ohjaus: Julien Temple
Käsikirjoitus: Julien Temple
Kuvaus: Steve Organ
Leikkaus: Caroline Richards
Lavastus: Abi Ford
Puvustus: Anna Bevan
Ääni: Ben Young, Andrew Stirk, Sandy Buchanan, Mick Cassidy, Stephen Hodge
Musiikki: Shane MacGowan & The Popes, The Pogues, Jocelyn Campbell, The Mary Wallopers, Johnny and The Hurricanes, King Horror, Mott the Hoople, Hawkwind, Sex Pistols, The Clash, The Nips, Syd Barrett, Bono, Nick Cave
Esiintyjät: Shane MacGowan, Johnny Depp, Siobhan MacGowan, Maurice MacGowan, Bobby Gillespie, Bono, Nick Cave, The Pogues
Tuotanto: Infinitum Nihil, Nitrate Film, Wild Atlantic Pictures, BBC Music, Warner Music, Screen Ireland
Tuottajat: Johnny Depp, Stephen Deuters, Stephen Malit, Julien Temple
Esityskopio: Films Agency
Kieli: englanti
Tekstitys: englanti
Kesto: 124 min.

Shane MacGowan mullisti kokonaisen musiikkigenren eritoten rappioromanttista ja folk-vaikutteilla maustettua punkkia veivanneen The Poguesin keulakuvana, mutta vaikutti Lontoon punk-ympyröissä jo vuosia ennen legendaarisen yhtyeen syntyä. Ensimmäisen bändinsä The Nipple Erectorsin hän perusti Sex Pistolsin inspiroimana 70-luvun puolivälissä.

Ensimmäiset Guinness-tuoppinsa 5-vuotiaana kumonnut punk-ikoni kasvoi juopottelun, irlantilaisen kansanmusiikin ja vahvan kansallistunteen keskellä. Kiivaana IRA:n kannattajana MacGowan harmittelee yhä, ettei hänellä aikanaan ollut munaa liittyä Irlannin tasavaltalaisarmeijaan.

Lahjakkuutensa lisäksi MacGowan tunnetaan huonoista hampaistaan ja holtittomasta päihteidenkäytöstään. Hän sinetöi villin imagonsa 70-luvulla syömällä Beach Boysin albumin ja päätymällä verta vuotavana ”kannibalismia The Clashin keikalla” kirkuneisiin lööppeihin.

MacGowanin uraa alusta asti seurannut Julien Temple on tehnyt kulttihahmosta ansiokkaan dokumentin. Aiemmissakin töissään arkistomateriaalia luovasti ja leikkisästi hyödyntänyt Temple puhaltaa miehen tarinan henkiin oivaltavin kuvin. Elokuvassa pyörätuolissa istuvaa, tasaisen hammasrivin saanutta MacGowania haastattelee tämän ystävä, dokumentin tuottanut Johnny Depp. Punk-elämä näkyy ja kuuluu MacGowanissa, jonka puheet onkin varmuuden vuoksi tekstitetty. (SH)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

RAPSODIA SATANICA
Satan's Rhapsody

ITALIA, 1917

Ohjaus: Nino Oxilia
Käsikirjoitus: Alberto Fassini (nimellä Alfa), Fausto Maria Martini (runo)
Kuvaus: Giorgio Ricci
Musiikki: Pietro Mascagni
Näyttelijät: Lyda Borelli, Andrea Habay, Ugo Bazzini, Giovanni Cini, Giulio Bazzini, Alberto Nepoti
Tuotanto: Cines
Esityskopio: Cineteca di Bologna
Kieli: italia
Tekstitys: englanti
Kesto: 45 min.

Nino (Angelo Agostino Adolfo) Oxilia (1889–1917), jonka tunnetuin elokuva *Rapsodia satanica* on, syntyi Torinossa missä vietti suuren osan taiteellisesta elämästään. Päätettyään koulun hän alkoi lukea lakia, mutta parin vuoden päästä antautui kirjalliselle alalle kirjoittaen runoja ja tovereittensa kanssa näytelmiä. Leipäänsä hän ansaitsi toimittajana, mutta hänen intohimonsa oli teatteri.

1912 Oxilia alkoi kiinnostua elokuvasta. Hän aloitti Savoia Filmissä ensin taiteellisena neuvonantajana ja sitten apulaisohjaajana. Siirryttyään Roomaan hän ohjasi 1913 esikoiselokuvansa ja teki vuoteen 1917 mennessä toistakymmentä elokuvaa. Tunnetuimman työnsä *Rapsodia satanican* hän ohjasi 1917. Samana vuonna hän liittyi vapaaehtoisena sotaa käyvän armeijan tykistöön, teki armeijalle dokumenttielokuvia, ja onnistui lomalla ollessaan valmistamaan fiktiotyön. Marraskuussa Oxilia joutui kohtalokkaaseen kranaattituleen eikä hänen ruumiistaan koskaan löydetty.

Rapsodia satanica sai innoituksensa Faust-legendasta. Jo parhaimmat päivänsä nähnyt rouva alkaa kaivata nuoruutensa lemmenseikkailuja, ja kuinka ollakaan hänen luokseen ilmaantuu irstaasti ilmehtivä Mefisto, joka lupaa palauttaa nuoruuden. Nuorena neitona hän alkaa kuherrella kahden veljeksen kanssa kohtalokkain seurauksin. Pääosassa nähdään yksi aikansa tähtiä Lyda Borelli, joka ilmaisee tunteitaan tuolloin tyypilliseen tapaan voimakkaasti elehtien. Oopperasäveltäjä Pietro Mascagni laati elokuvaan taustamusiikin, jota kuullaan nykyisissäkin kopioissa. (VpM)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

THE MAN WITH THE BALLOONS
L'uomo dei cinque palloni
Break-Up

ITALIA, RANSKA, 1968

Ohjaus: Marco Ferreri
Käsikirjoitus: Marco Ferreri, Rafael Azcona
Kuvaus: Aldo Tonti
Leikkaus: Renzo Lucidi
Lavastus: Carlo Egidi
Puvustus: Luciana Marinucci
Ääni: Domenico Curia, Ennio Sensi
Musiikki: Teo Usuelli, Piero Umiliani
Näyttelijät: Marcello Mastroianni, Catherine Spaak, Ugo Tognazzi, William Berger, Sarah Ross, Antonio Altoviti, Charlotte Folcher
Tuotanto: Compagnia Cinematografica Champion, Les Films Concordia
Tuottaja: Carlo Ponti
Esityskopio: Cineteca di Bologna
Kieli: italia
Tekstitys: englanti
Kesto: 85 min.

Insinööri ihastuu ilmapalloihin: kuinka suuriksi ne voisikaan puhaltaa. Hän alkaa kokeilla. Tiettynä hetkenä pallo aina hajoaa, ja pettymys on karvas. Ei kuulosta kummoiselta elokuvaidealta, mutta italialaismestari Marco Ferreri (1928–1997) saa sen toimimaan hämmästyttävällä tavalla. Jos ilmapallo onkin mitä haavoittuvin, on Ferrerin teoksessa vastaansanomatonta voimaa. Katsojan onneksi elokuva on silattu valmistumisaikansa hivelevällä muotokielellä ja iskelmämusiikilla.

Teos elää pääosanesittäjänsä Marcello Mastroiannin ilmeiden ja eleiden varassa; hän tulkitsee suvereenisti yli äyräidensä lyövän himon ja hulluuden. Komedia muuttuu ilveilyksi ja ilveily tragediaksi. Seksuaaliset pakkomielteet yhtyvät ylikuumentuneeseen modernisaatioon. Sukupolvet ja -puolet kohtaavat ilmapallobileissä, jotka ovat muuttumassa orgioiksi. Adorno sanoi, että kokonaisuus on epätosi. Ferrerin elokuva näyttää, että kokonaisuus on tyhjää täynnä – tai ainakin pelkkää ilmaa. Samalla teos on yksilölle heitetty haaste: kenestä meistä on olemaan tavoittelematta sitä, mitä ei voi tavoittaa.

Eräässä Mastroiannin palloista lukee röyhkeästi "Italia". Se poksahtaa kuten kaikki muukin. Mutta mitä hullummaksi Ferrerin teos tulee, sitä ilmeisemmäksi muuttuu sen moraalinen ja kriittinen sanoma. (VMH)

KUHERRUS-KUUKAUSI-MURHAAJAT
The Honeymoon Killers

YHDYSVALLAT, 1970

Ohjaus: Leonard Kastle, Martin Scorsese (ilman krediittiä), Donald Volkman (ilman krediittiä)
Käsikirjoitus: Leonard Kastle
Kuvaus: Oliver Wood
Leikkaus: Richard Brophy, Stanley Warnow
Puvustus: Martha Fogg
Ääni: Fred Kamiel, Tom Dillinger
Musiikki: Gustav Mahler, George S. Chase, Samuel A. Ward, William Steffe
Näyttelijät: Shirley Stoler, Tony Lo Bianco, Mary Jane Higby, Doris Roberts, Kip McArdle, Marilyn Chris, Dortha Duckworth
Tuotanto: Roxanne
Tuottaja: Warren Steibel
Esityskopio: NonStop Entertainment
Kieli: englanti
Tekstitys: englanti
Kesto: 107 min.

Kuherruskuukausimurhaajat (1970) voisi olla pienellä aiheen ja terävyyden säädöllä sodanjälkeisen Saksan omantunnon R. W. Fassbinderin tekemä elokuva, mutta se on valmistunut Yhdysvalloissa. Alun alkaen ohjaajaksi oli kiinnitetty Martin Scorsese, jonka työtapa ei vastannut tuotannon haasteisiin. Tositapahtumiin perustuvan käsikirjoituksen tehnyt Leonard Kastle ohjasi itse, ja lopputulos kohautti aikanaan kriitikoita traagisella kaunistelemattomuudellaan.

Osaavat estradinäyttelijät Shirley Stoler (Martha Beck) ja Tony Lo Bianco (Raymond Fernandez) tekevät hienoa työtä aavistuksen halvalta vaikuttavassa julmassa kulttielokuvassa, jossa auervaarana itsensä elättävä mies ja luonteikas, muhkeakurvinen sairaanhoitaja löytävät toisensa ja muodostavat rakastavan ja tappavan parivaljakon. Oikeat Fernandez ja Beck päästivät päiviltä joukon ”yksinäisiä sydämiä”, seuranhakuilmoituksiin vastanneita naisia 1940-luvun lopulla. Beck esitti menestyksellä sulhasehdokkaan siskoa, johon hurmatut naiset luottivat. Beckin mustasukkaisuus käänsi kuitenkin elinkeinon nopeasti veriseksi amokiksi, jonka jälkiä oli vaikea peitellä. Perverssi seksi- ja murhaskandaali velloi tiedotusvälineissä oikeudenkäyntien ajan, ja pariskunta tuomittiin Sing Singin sähkötuoliin 1951. Fernandez oli kuollessaan 36-vuotias, Beck 30. (MÖ)

DOCUMENTEUR
Documenteur: An Emotion Picture

RANSKA, YHDYSVALLAT, 1981

Ohjaus: Agnès Varda
Käsikirjoitus: Agnès Varda
Kuvaus: Nurith Aviv, Affonso Beato, Bob Carr
Leikkaus: Bob Gould, Sabine Mamou
Ääni: Jonathan Liebling
Musiikki: Georges Delerue
Näyttelijät: Sabine Mamou, Mathieu Demy, Lisa Blok-Linson, Tina Odom, Gary Feldman, Tom Taplin, Fred Ricker
Tuotanto: Ciné-Tamaris
Esityskopio: MK2
Kieli: englanti, ranska
Tekstitys: englanti
Kesto: 65 min.

Seitsemällä vuosikymmenellä elokuvia tehnyt Agnès Varda ylsi huippusaavutuksiin niin fiktion kuin dokumentinkin saralla. Laajasta tuotannosta nousee yhä esiin kiehtovia löytöjä. Hienoimpiin lukeutuu *Documenteur*, joka jo nimessään (*menteur* tarkoittaa valehtelijaa) vihjaa olemuksestaan: tämä tarina on tosi, mutta ei aivan kuitenkaan.

1970- ja 80-lukujen taitteessa Varda ja hänen miehensä Jacques Demy olivat päätyneet sittemmin tilapäiseksi osoittautuneeseen asumuseroon. Varda eli ja työskenteli näinä vuosina Los Angelesissa. Kaupungin muraalitaiteesta kertoneen *Mur murs* -dokumentin (1981) parina valmistunut *Documenteur* on fiktioksi naamioitunut omaelämäkerrallinen ”tunne-elokuva” (virallinen alaotsikko) sydänsurusta, välitilan kokemuksesta ja elämästä muukalaisena vieraassa maassa, mutta myös äidin (roolissa elokuvan leikkaaja Sabine Mamou) ja lapsen (ohjaajan oma poika Mathieu Demy) välisestä rakkaudesta.

Tällaisena Los Angeles harvemmin elokuvissa näytetään: maahanmuuttajien ja työväestön asuttama pilvinen laitakaupunki kasvoineen on tallennettu dokumentaariseen tyyliin. Tunnin mittainen, vähäeleinen elokuva on kokoaan suurempi – syvällinen, harkittu ja vahvan tunnekokemuksen jättävä helmi. ”Emme koskaan tunnista omaa ääntämme”, elokuvassa sanotaan, mutta Vardan äänen tunnistaa. Mukana on tietysti hiekkaranta. (SuH)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

KASPAR HAUSERIN TAPAUS
Jeder für sich und Gott gegen alle
The Enigma of Kaspar Hauser

LÄNSI-SAKSA, 1974

Ohjaus: Werner Herzog
Käsikirjoitus: Werner Herzog (kirja), Jakob Wassermann (ilman krediittiä)
Kuvaus: Jörg Schmidt-Reitwein
Leikkaus: Beate Mainka-Jellinghaus
Lavastus: Henning von Gierke
Puvustus: Ann Poppel, Gisela Storch
Ääni: Haymo Heyder, Peter van Anft
Musiikki: Johann Pachelbel, Wolfgang Amadeus Mozart, Tomaso Albinoni, Orlando di Lasso, Bruno S. (improvisaatio)
Näyttelijät: Bruno S., Walter Ladengast, Brigitte Mira, Willy Semmelrogge, Michael Kroecher, Hans Musäus, Henry van Lyck
Tuotanto: Werner Herzog Filmproduktion, ZDF, Filmverlag der Autoren
Tuottaja: Werner Herzog
Esityskopio: NonStop Entertainment
Kieli: saksa
Tekstitys: suomi
Kesto: 110 min.

Werner Herzogin avainteoksiin luettava *Kaspar Hauserin tapaus* (1974) jatkaa tämän tuotannolle oleellista vierauden teemaa yhdellä sen riipaisevimmista ihmiskohtaloista. Kuuluisaan tositapaukseen perustuva filmi alkaa vuodesta 1828 ja kertoo tarinan nimikkohahmosta, joka on kasvanut vankeudessa. Kasparia ei olla opetettu puhumaan tai kävelemään, muiden ihmisten olemassaolo tulee hänelle yllätyksenä ja uneliaan Nürnbergin asukeille hän on yhtä lailla täysi arvoitus. Elokuva seuraa luonnonlapsen törmäyskurssia maailman kanssa: sopeutumisyritystä, joka näyttää yleisölle ihmisluonnon raadollisen puolen.

Itsekin traagisen tarinan omannut Bruno S. ei ollut näyttelijä, mutta kyseessä on yksi elokuvahistorian osuvimmista roolituksista. Brunon läsnäolo on samanaikaisesti outoa ja samaistuttavaa, luonnonlapsen muotokuvan muodostaessa inhimillisen tulokulman epäinhimilliseen maailmaan. Lapsenomaisen muukalaisen lisäksi Kaspar on tyhjä taulu, johon katsoja langettaa omat tuntemuksensa. Hauser oli tosielämässä vuosikymmeniä tulkkiaan nuorempi, mutta muiden faktojen osalta Herzog kronikoi tarinaa varsin todenmukaisesti. Ohjaaja ei pyri shokeeraamaan yleisöään halvoin konstein, vaan antaa narratiivin ajattoman mahdin hiljaa löytää tiensä nahan alle. (TET)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

DAUGHTERS OF THE DUST

YHDYSVALLAT, SAKSA, 1991

Ohjaus: Julie Dash
Käsikirjoitus: Julie Dash
Kuvaus: Arthur Jafa
Leikkaus: Joseph Burton, Amy Carey
Lavastus: Kerry Marshall, Michael Kelly Williams
Puvustus: Arline Burks Gant
Ääni: Veda Campbell, Jeremy Hoenack, Michael Payne
Musiikki: John Barnes
Näyttelijät: Cora Lee Day, Alva Rogers, Barbarao, Trula Hoosier, Umar Abdurrahamn, Cheryl Lynn Bruce, Tommy Redmond Hicks
Tuotanto: Geechee Girls, American Playhouse, WMG Film
Tuottajat: Julie Dash, Arthur Jafa, Steven Jones
Esityskopio: NonStop Entertainment
Kieli: englanti, ranska
Tekstitys: suomi
Kesto: 113 min.

Tämä moderni klassikko on kaikkea muuta kuin pölyinen! Julie Dashin *Daughters of the Dust* (1991) teki historiaa ilmestyessään: se on ensimmäinen afroamerikkalaisen naisohjaajan elokuva, joka sai teatterilevityksen. Elokuva oli myös taiteilija Arthur Jafan debyytti tuottajana ja kuvaajana, ja Jafan luontevan runsas kuvaus palkittiinkin tuoreeltaan Sundancen elokuvajuhlilla. Muistijälkiä ja vaikutteita on sittemmin nähty muun muassa poptähti Beyoncén visuaalisella *Lemonade*-albumilla (2016).

Dashin runollinen elokuva kertaa kuvitteellisen Peazantin perheen mikrohistoriaa. Eletään ratkaisun hetkeä vuonna 1902: osa perheyhteisöstä on muuttamassa Georgian osavaltion rannikon St. Simonsin saarelta mantereelle, osa on jäämässä jatkamaan sukupolvien ketjua saarelle. Valintoja emmitään. Orjuus on läsnä elettyinä muistoina ja valkoisten harjoittama väkivalta ja hyväksikäyttö koettuna todellisuutena.

Gullah-kreolinkielinen perhe kokoontuu vielä kerran yhteen, välittämään legendojaan, hakemaan tukea toisistaan ja asettumaan muistoksi jääviin valokuviin. Ääniraidalla meille tilanteita tulkitsee muuton hetkellä vielä syntymistään odottava tyttölapsi, toivo uuden alun mahdollisuudesta. *Daughters of the Dustissa* on samankaltaista mytologiaa hyödyntävää tenhoa kuin Toni Morrisonin romaaneissa; elokuva on amerikkalaisen tarinankerronnan sydämessä. (TR)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

MAA JA VAPAUS
Land and Freedom

ISO-BRITANNIA, ESPANJA, SAKSA, ITALIA, RANSKA, 1995

Ohjaus: Ken Loach
Käsikirjoitus: Jim Allen
Kuvaus: Barry Ackroyd
Leikkaus: Jonathan Morris
Lavastus: Martin Johnson
Puvustus: Ana Alvargonzález
Ääni: Ray Beckett, Clive Pendry, Paul Filby, Andrew Morris
Musiikki: George Fenton
Näyttelijät: Ian Hart, Rosana Pastor, Icíar Bollaín, Tom Gilroy, Marc Martínez, Frédéric Pierrot, Andrés Aladren
Tuotanto: Degeto, BIM Distribuzione, BBC Films, British Screen, Canal Plus, Diaphana, Eurimages, European Co-production Fund, Filmstiftung Nordrhein-Westfalen, Messidor Films, Parallax Pictures, Road Movies Dritte Produktionen, Televisión Española
Tuottaja: Rebecca O'Brien
Esityskopio: NonStop Entertainment
Kieli: englanti, espanja, katalaani
Tekstitys: suomi
Kesto: 109 min.

Vanha englantilaismies David Carr menehtyy ambulanssimatkalla sairaalaan. Hänen aikuinen lapsenlapsensa löytää tämän henkilökohtaiset asiakirjat, joiden kautta avautuu kuva Espanjan sisällissodasta (1936–1939). Työväenluokan ikuinen puolustaja Ken Loach tarttui Jim Allenin käsikirjoitukseen jättäen tällä kertaa Britteinsaaret taakseen elokuvassaan *Maa ja vapaus* (1995). Näkökulma pysyy englantilaisissa ja nuoressa kommunistiseen puolueeseen kuuluvassa Davidissa (Ian Hart), jonka kautta tarkastellaan kansainvälistä sosialismia, Francon fasisteja vastustamaan saapuneita vapaaehtoisjoukkoja.

Alun taisteluinnostus ja Davidin syttyvä rakkaus taistelutoveri Blancaan (Rosana Pastor) joutuvat koetukselle sodan realiteettien sekä osapuolten vaihtuvien uskollisuuksien myötä. Näkemykset maareformista ja tasavaltalaisarmeijan muodostamisesta ajavat kommunistiset puolueet POUM:in ja Stalinin tukeman PCE:n toisiaan vastaan ensin sanoin ja lopulta luodein. Espanjan sisällissodan kansallista traumaa puretaan vastarintaliikkeen tuntemattomia nuoria sotilaita kunnioittaen. Vastaavassa hengessä Loach tarttui vuonna 2006 *The Wind That Shakes the Barleyssa* Irlannin itsenäistymistaisteluihin ja myös teosten sanoma on sama. Vallankumouksen henki ei kuole koskaan, sillä ilman maata ja vapautta taistelu jatkuu. *No pasarán!* (TuM)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

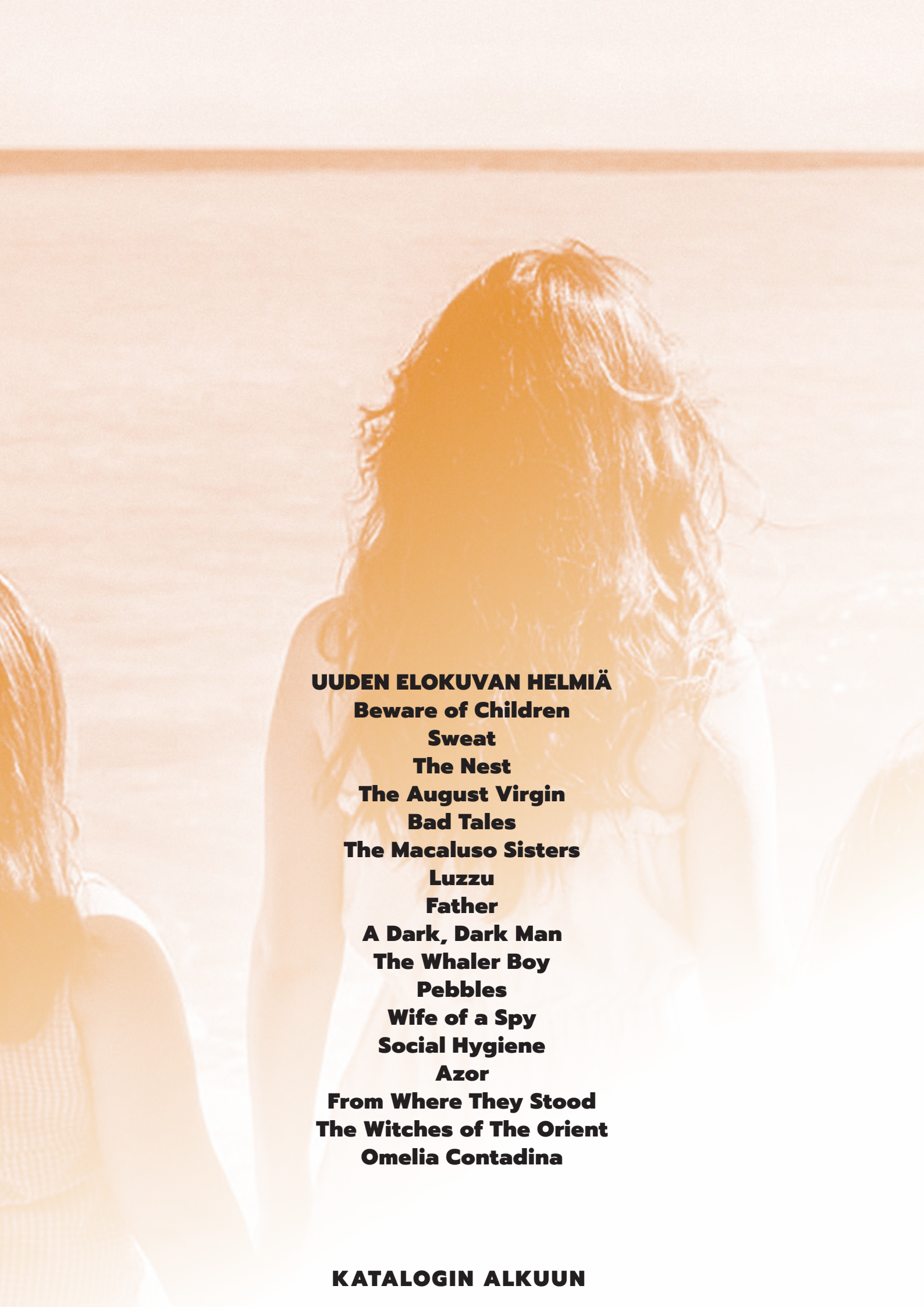

UUDEN ELOKUVAN HELMIÄ

Beware of Children
Sweat
The Nest
The August Virgin
Bad Tales
The Macaluso Sisters
Luzzu
Father
A Dark, Dark Man
The Whaler Boy
Pebbles
Wife of a Spy
Social Hygiene
Azor
From Where They Stood
The Witches of The Orient
Omelia Contadina

KATALOGIN ALKUUN

Kenties **DAG JOHAN HAUGERUDIN** (s. 1964) taito pitkäkestoisen elokuvan jännitteiden luojana kumpuaa siitä, että hänellä on kokemusta myös kirjailijana vuodesta 1999 alkaen. Koulutukseltaan hän on kirjastonhoitaja, mutta suorittanut myös elokuva- ja teatteritutkimuksen kursseja. Haugerud ohjasi ensimmäisen lyhytfilminsä 1998. Ensimmäinen pitkä *I Belong* (2012) palkittiin vuoden parhaana norjalaisena elokuvana. Sekä romaaneissaan että elokuvissaan hän kuvaa tarkkasilmäisesti ihmisen käytöstä ja elämän peruskysymyksiä arkisissa tilanteissa, usein mosaiikkimaisen rakenteen avulla.

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

BEWARE OF CHILDREN
Barn

NORJA, RUOTSI, 2019

Ohjaus: Dag Johan Haugerud
Käsikirjoitus: Dag Johan Haugerud
Kuvaus: Øystein Mamen
Leikkaus: Jens Christian Fodstad
Lavastus: Tuva Hølmebakk, Susanne Vågsæter
Puvustus: Ida Toft
Ääni: Hugo Ekornes, Roy Fenstad, Eirik Halsen, Yvonne Stenberg, Gisle Tveito
Musiikki: Arnaud Fleurent-Didier, Peder Kjellsby
Näyttelijät: Henriette Steenstrup, Jan Gunnar Røise, Thorbjørn Harr, Brynjar Åbel Bandlien, Andrea Bræin Hovig, Hans Olav Brenner, Anne Marit Jacobsen
Tuotanto: Motlys, Plattform Produktion, Film i Väst
Tuottaja: Yngve Sæther
Esityskopio: Picture Tree
Kieli: norja
Tekstitys: englanti
Kesto: 157 min.

Ken ei välitä ”koukuttavista” tv-sarjoista, mutta on silti halukas näkemään sellaista aikuista ihmissuhdedraamaa, jonka juonenkäänteetkin ovat kiinnostavia, löytää omansa norjalaisen Dag Johan Haugerudin yli kaksi ja puolituntisesta teoksesta *Beware of Children*. Pinnallisimmasta ihmissuhdemössöstä Haugerudin sekä kirjoittama että ohjaama elokuva eroaa myös siinä, että se tarjoaa moniulotteisia ja ristiriitaisiakin näkemyksiä yhteiskunnallisissa kytköksissään.

Parikin kertaa Pohjoismaiden viime vuoden parhaaksi elokuvaksi nimetty *Beware of Children* tapahtuu Oslon keskiluokkaisessa lähiössä. 13-vuotias koulupoika menehtyy sairaalassa koulun jalkapallokentällä saamiinsa vammoihin. Oliko kyseessä onnettomuus?

Aikaisemmin kirjailijanakin kunnostautunut Haugerud tuo eteemme laajan joukon henkilöitä, joista keskeiseksi nousee koulun rehtori Liv (Henriette Steenstrupin vivahteikas suoritus). Hän ensinnäkin vasemmistolaisuudestaan huolimatta seurustelee pojan oikeistolaisen poliitikkoisän Per Erik Lundemon kanssa ja toisekseen saattaa suojella tapahtuneen avainhenkilöihin kuuluvaa opettajaveljeään Andersia. Paljon puhutaan – mutta onko kyse ennen kaikkea syyllisyydestä? (TM)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

Göteborgissa varttunut ja sittemmin Puolaan asettunut **MAGNUS VON HORN** (s. 1983) on Łódźin maineikkaan elokuvakoulun kasvatti. Von Hornin ensimmäisen lyhytdokumentti *Radek* (2006) käsitteli väkivallan mekanismeja, ja teema on seurannut tekijää myös myöhemmin. Von Horn on kertonut kiinnostuneensa aiheesta jouduttuaan väkivaltarikoksen uhriksi pian Puolaan saapumisen jälkeen. Jo varhaiset opiskeluvuosien lyhytelokuvat kiersivät festivaalikenttää Sundancea myöten, keräten lukuisia palkintoja. Elokuvakoulun päätöstyö *Utan snö* (2011) sai ensi-iltansa Locarnon elokuvajuhlilla ja voitti parhaan lyhytelokuvan Guldbagge-palkinnon. Samaisen palkinnon von Horn sai myös pitkien elokuvien sarjassa debyytillään *The Here After* (2015). Raadollinen nuorisokuvaus ja väkivallan jälkiseurauksia tutkiva elokuva kuljetti von Hornin Cannesin parrasvalojen kautta myös EFA-ehdokkaiden kastiin.

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

SWEAT

PUOLA, RUOTSI, 2020

Ohjaus: Magnus von Horn
Käsikirjoitus: Magnus von Horn
Kuvaus: Michał Dymek
Leikkaus: Agnieszka Glińska
Lavastus: Jagna Dobesz
Puvustus: Małgorzata Fudala
Ääni: Michal Robaczewski
Musiikki: Piotr Kurek
Näyttelijät: Magdalena Koleśnik, Julian Świeżewski, Aleksandra Konieczna, Zbigniew Zamachowski, Tomasz Orpinski, Lech Łotocki, Magdalena Kuta
Tuotanto: Lava Films, Zentropa International Sweden, Film i Väst, Canal+ Polska, EC1 Lódz – Miasto Kultury, Opus Film, DI Factory
Tuottaja: Mariusz Włodarski
Esityskopio: New Europa Sales
Kieli: puola, ruotsi
Tekstitys: englanti
Kesto: 106 min.

Sweat sykkii tässä ajassa. Sylwia on insta-ilmiö, fitness-jumalatar ja epäilemättä yksi virtuaalifestivaalimme vaikuttavimmista hahmoista. Elokuvan alussa energiset kuvat kauppakeskuksen aukiolta tallentavat tähden elementissään: kuinka paljon tunnetta hän antaakaan jumpatessaan seuraajilleen. Sylwia jakaa kaiken heidän kanssaan, jopa epätoivon ja yksinäisyytensä. Intiimit tunnustukset eivät tosin miellytä kaikkia ja empatialle ei vaikuta olevan tilaa edes omassa lähipiirissä. Särö syvenee, kun Sylwia tajuaa olevansa kyttääjän kohde – säälittävän miehen, jonka kanssa hän tuntuu jakavan enemmän kuin haluaisi myöntää.

Kolmen päivän ajan kamera seuraa Sylwian kaikkia liikkeitä. Ohjaaja Magnus von Hornin huippulöytö, näyttelijä Magdalena Koleśnikin läsnäolo on niin vaikuttavaa, että välillä jopa unohtaa seuraavansa fiktiivistä hahmoa. Koleśnik näyttelee koko olemuksellaan ilmentäen tarkasti huolellisesti rakennetun julkisivun halkeamat ja paljastaen hitaasti sen takana olevan ihmisen. (MM)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

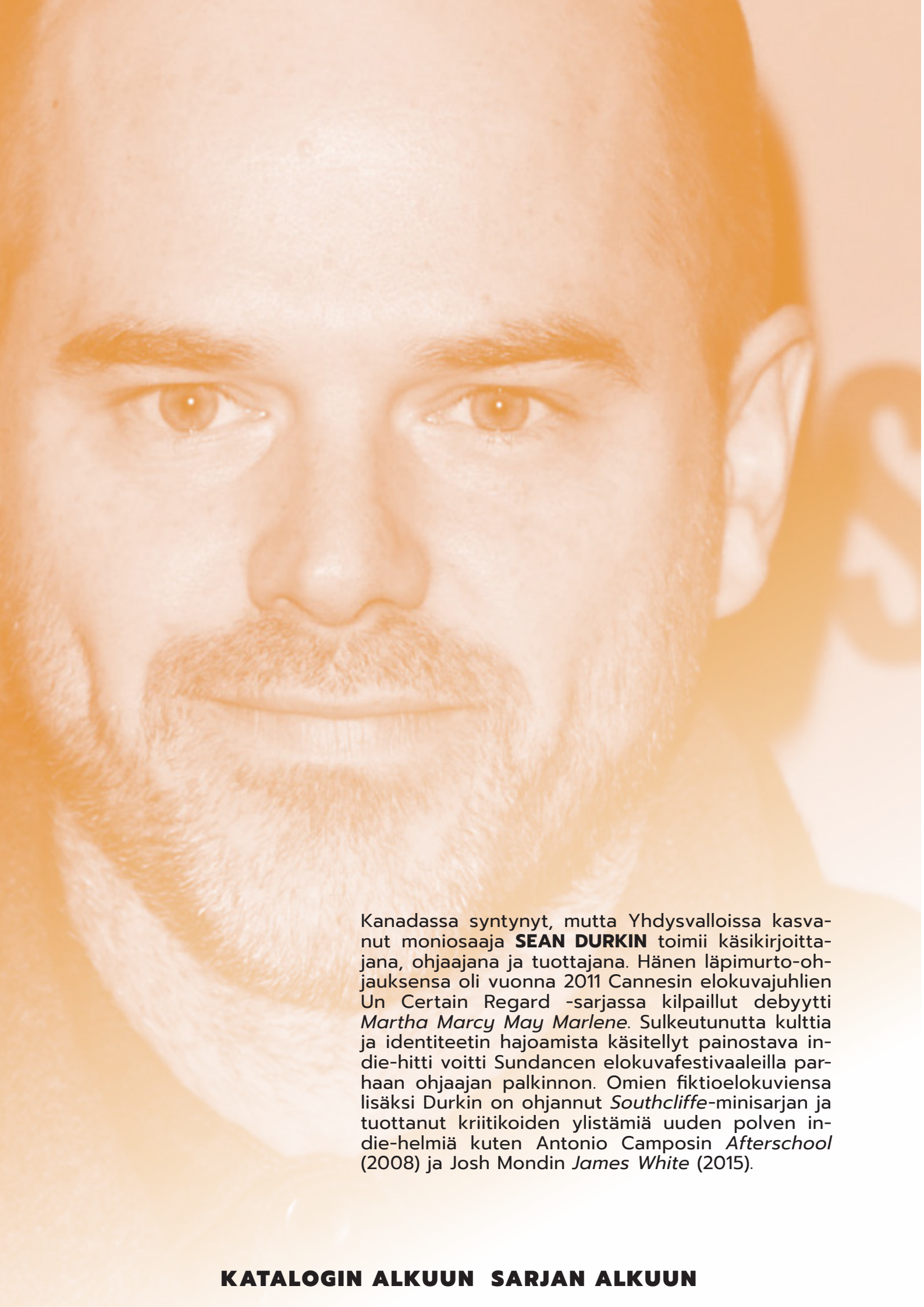

Kanadassa syntynyt, mutta Yhdysvalloissa kasvanut moniosaaja **SEAN DURKIN** toimii käsikirjoittajana, ohjaajana ja tuottajana. Hänen läpimurto-ohjauksensa oli vuonna 2011 Cannesin elokuvajuhlien Un Certain Regard -sarjassa kilpaillut debyytti *Martha Marcy May Marlene*. Sulkeutunutta kulttia ja identiteetin hajoamista käsitellyt painostava indie-hitti voitti Sundancen elokuvafestivaaleilla parhaan ohjaajan palkinnon. Omien fiktioelokuviensa lisäksi Durkin on ohjannut *Southcliffe*-minisarjan ja tuottanut kriitikoiden ylistämiä uuden polven indie-helmiä kuten Antonio Camposin *Afterschool* (2008) ja Josh Mondin *James White* (2015).

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

THE NEST

ISO-BRITANNIA, KANADA, 2020

Ohjaus: Sean Durkin
Käsikirjoitus: Sean Durkin
Kuvaus: Mátyás Erdély
Leikkaus: Matthew Hannam
Lavastus: James Price, Tilly Scandrett, Ciara Vernon, Stella Fox, Joe Susin
Puvustus: Matthew Price
Ääni: Stevie Haywood, Paul Germann, Peter Clements
Musiikki: Richard Reed Parry
Näyttelijät: Jude Law, Carrie Coon, Oona Roche, Charlie Shotwell, Tanya Allen, Tattiawna Jones, Marcus Cornwall
Tuotanto: Element Pictures, BBC Films, Elevation Pictures, FilmNation Entertainment
Tuottajat: Sean Durkin, Rose Garnett, Ed Guiney, Amy Jackson, Christina Piovesan, Derrin Schlesinger
Esityskopio: Scanbox
Kieli: englanti
Tekstitys: suomi
Kesto: 107 min.

Yhdysvaltalaisella perheellä on kaikki pintapuolisesti hyvin, kun brittiläinen pörssimeklari-isä (Jude Law) ehdottaa, että he muuttaisivat hänen työnsä perässä Lontooseen. Uutinen ei hevostallia pitävää äitiä (Carrie Coon) innosta, sillä alusta aloittaminen on aina raskasta. Perhe muuttaa kuitenkin Englannin maaseudulle hulppeaan vanhanajan kartanoon, äidille rakennetaan oma hevostalli ja lapset pääsevät varakkaisiin kouluihin, mutta täydellinen kulissi ei kestä, jos perustukset ovat mädät.

Avioliiton romahtamista kuvaavia ihmissuhdedraamoja on tehty paljolti, mutta pääosakaksikon intensiivinen kemia kohottaa elokuvan muiden tusinatuotosten ohi. Yhden viime vuoden hienoimmista roolisuorituksista tehnyt Coon tunnetaan paremmin television puolella loistavasta roolistaan *The Leftovers* -sarjassa. Naisen, vaimon ja äidin rooli tuottaa hänelle iloa, mutta suostuuko voimakastahtoinen tamma kesytettäväksi yksinäiseen pesänrakentajan rooliin?

Ohjaaja-käsikirjoittaja Sean Durkinin kuvakerronta on vakaata ja tarkkailevaa. Kokonaisuus on yhtä tyylikkään hallittu kuin perheenpään ylläpitämä kulissi. John Coltranen ja Duke Ellingtonin sulosoinnut ja pehmeä jazz luovat alun auditiivisen taustan, jota tukevat pehmeät ruskean ja vihreän sävyt. Jazzahtava keveys haihtuu ja Richard Reed Parryn alkuperäismusiikki vetää tunnelman painostavampaan skaalaan pariskunnan välien kiristyessä. *The Nest* on tyylikäs Reaganin ja Thatcherin 1980-lukulaista yrityseetosta henkivä perhekriisin kuvaus. (OK)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

Isänsä Fernandon tavoin **JONÁS TRUEBA** on elokuvantekijänä todellinen cinefiili. Hän aloitti tekemällä ystäviensä kanssa elokuvia ilman rahaa, ainoastaan pakottavasta tarpeesta kertoa tarinoita elokuvien kautta. Hänen intiimit indie-helmensä *Los ilusos* (2013) ja *Los exiliados románticos* (2015) ovat jo nimien puolesta rakkauskirjeitä elokuvataiteen illuusiomaiselle ja romanttiselle luonteelle. Trueban herkät ja hauskat ihmissuhdetarinat ovat jalostuneet elokuva elokuvalta, kasvattaen budjettiaan, mutta menettämättä koskaan sielukkuuttaan tai rakkautta elokuvataiteeseen. Hänen uusin elokuvansa *The August Virgin* (2019) voitti kunniamaininnan ja kansainvälisten kriitikoiden FIPRESCI-palkinnon Karlovy Varyn kansainvälisillä elokuvafestivaaleilla.

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

THE AUGUST VIRGIN
La virgen de Agosto

ESPANJA, 2019

Ohjaus: Jonás Trueba
Käsikirjoitus: Jonás Trueba, Itsaso Arana
Kuvaus: Santiago Racaj
Leikkaus: Marta Velasco
Lavastus: Miguel Ángel Rebollo, María Sánchez Moreno
Puvustus: Laura Renau
Ääni: Amanda Villavieja, Ana Belén Martín, Eduardo Castro
Musiikki: Pablo Peña, Lars Hollmer, Soleá Morente, Napoleón Solo, V8Ford, Los Deformes, Joe Manjón, Alex McDade, Nacho Vegas, Tomás Bretón
Näyttelijät: Itsaso Arana, Vito Sanz, Isabelle Stoffel, Joe Manjón, María Herrador, Luis Alberto Heras, Mikele Urroz
Tuotanto: Los Ilusos Films, Comunidad de Madrid, Instituto de la Cinematografía y de las Artes Audiovisuales (ICAA), TeleMadrid
Tuottajat: Javier Lafuente, Luis Fernández Turbica, Alfredo Rodríguez, Chus Rodríguez
Esityskopio: Bendita Film Sales
Kieli: espanja, englanti
Tekstitys: englanti
Kesto: 125 min.

Monelle elokuvantekijälle voisi olla vaikeaa löytää omaa ääntänsä Oscar-voittaja-isänsä varjossa, mutta ei Jonás Trueballe. Siinä missä Fernando Trueba (*Belle Époque*, 1992) on keskittynyt varioimaan musiikin ja erotiikan teemoja, on Jonás jalostanut pienimuotoisissa romanttisissa elokuvissaan tarkkanäköistä aikuisuuden kysymysten pohdintaa.

Trueban elokuvat ovat kuin vanhoja ystäviä, joiden seurassa viihtyy aina. Monien samojen näyttelijöiden kanssa pienellä budjetilla tehdyt *Los ilusos* (2013) ja *Los exiliados románticos* (2015) olivat sympaattisia uuden tekijän ensiaskeleita. Hänen viimeisin elokuvansa on jälleen lämminhenkinen ja viipyilevä ihmissuhdekuvaus, mutta tällä kertaa teemoissa on kypsempi vivahde ja rohmermainen filosofinen tekotapa.

Trueban ja pääosaesittäjä Itsaso Aranan yhdessä kirjoittama *The August Virgin* kertoo näyttelijä Evasta, joka lainaa elokuun ensimmäisinä viikkoina Madridista asunnon. Paikallisten paetessa maaseudulle kaupunki on tunnettuna lomakautena yleensä autiona, ja asetelma tarjoaa ilmavat puitteet eksistentialistiselle kaupunkikierrokselle. Viikkojen aikana Eva tutustuu uusiin ystäviin, joiden kanssa pohtii olemisen luonnetta ja äitiyden kysymyksiä. Kesän kuumina iltoina monet nuoret miehet yrittävät hurmata Evan siinä kuitenkaan onnistumatta. Kiireettömyys ja Madridin kaupungin loistokas elokuun päivien ilmapiiri onnistuvat sen sijaan viettelemään katsojan. (OK)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

Tavianin veljesten jälkeen tunnetuimmat italialaiset elokuvaveljekset **FABIO** ja **DAMIANO D'INNOCENZO** kuvaavat rikoselokuvissaan väkivallan uusia muotoja ja ilmentymiä italialaisessa yhteiskunnassa. Kaksosten debyyttielokuva *La Terra dell'abbastanza* (2018), roomalaisten pikkurikollisten kasvukivuista kertova draama sai ensiesityksensä Berliinin elokuvajuhlien Panorama-sarjassa. Muutama vuosi myöhemmin kaksikko palasi festivaalien pääkilpasarjaan pokkaamaan parhaan käsikirjoituksen palkinnon elokuvallaan *Bad Tales* (2020). Tämän jälkeen miehet ovat kirjoittaneet käsikirjoituksen yhdessä ohjaaja Wilma Labaten tekeillä olevaan elokuvaan *La ragazza ha volato*.

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

BAD TALES
Favolacce

ITALIA, SVEITSI, 2020

Ohjaus: Damiano D'Innocenzo, Fabio D'Innocenzo
Käsikirjoitus: Damiano D'Innocenzo, Fabio D'Innocenzo
Kuvaus: Paolo Carnera
Leikkaus: Esmeralda Calabria
Lavastus: Paolo Bonfini, Emita Frigato, Paola Peraro, Erika Aversa
Puvustus: Massimo Cantini Parrini
Ääni: Marc Thill, Maxence Ciekawy
Musiikki: Egisto Macchi, Annalisa Scarrone, Paolo Meneguzzi, Rosemary Standley ja Dom La Nena
Näyttelijät: Elio Germano, Tommaso Di Cola, Giulietta Rebeggiani, Gabriel Montesi, Justin Korovkin, Barbara Chichiarelli, Lino Musella
Tuotanto: Pepito Produzioni, Rai Cinema, Vision Distribution, Amka Films Productions, RSI-Radiotelevisione Svizzera, SRG – SSR
Tuottajat: Agostino Saccà, Giuseppe Saccà
Esityskopio: Match Factory
Kieli: italia
Tekstitys: englanti
Kesto: 98 min.

Häiriintynyt italialainen "lastensatu" alkaa, kun vanhemman miehen kertojaääni toteaa löytäneensä pienen lapsen päiväkirjan. Kirjan viattomat havainnot inspiroivat kertomaan tarinaa, jossa roomalaisen esikaupungin asuinaluetta paahtava kuuma kesäaurinko kiehauttaa pintaan lasten seksuaalisen heräämisen ja sadististen isien piilotetun väkivallan.

Uhkaavaa tunnelmaa huokuva elokuva käsittelee vakavia lapsia ja lapsellisia aikuisia. Lapset tuntuvat determinismissään tietävän mitä elämällään aikovat, kun taas aikuiset eivät osaa hillitä halujaan ja tunnepatoumiaan. Vanhemmat ovat tyytymättömiä elämiinsä ja luokkatasoonsa, samalla kun lapset seuraavat sivusta mahdollista tulevaisuuttaan: kuka haluaa kasvaa aikuiseksi tällaisessa maailmassa?

D'Innocenzon veljesten toinen elokuva on debyyttiä kypsempi kokonaisuus. Esikoiselokuvaa *La Terra dell'abbastanzaa* (2018) verottivat vielä mafia-elokuvien ja lähiörealismin kliseet sekä Matteo Garronen *Gomorra*-elokuvan painolasti, mutta nyt pojat ovat haudanneet leikkipyssynsä ja kasvaneet aikuisiksi. Väkivalta ja ympäröivän maailman brutaali todellisuus ovat edelleen läsnä, mutta nyt kovistelun sijaan se esitellään Michael Hanekelle ominaisen viileän etäisyyden päästä, Yorgos Lanthimoksen kiikareiden lävitse tarkasteluna. Elokuva palkittiin parhaan käsikirjoituksen palkinnolla Berliinin elokuvajuhlilla vuonna 2020. (OK)

Vuonna 1967 syntynyt **EMMA DANTE** opiskeli teatteria Roomassa 1990-luvulla. Valmistumisen jälkeen Dante perusti Palermoon Sud Costa Occidentale -teatteriryhmän, joka on voittanut paljon merkittäviä teatteripalkintoja kotimaassa ja ulkomailla. Dramaturgian ja teatteriohjaamisen lisäksi Dante on ehtinyt kunnostautua myös kirjailijana ja elokuvan puolella näyttelijänä, käsikirjoittajana ja ohjaajana. Hänen debyyttielokuvansa *Via Castellana Bandiera*, jonka pääosaa hän myös esitti, sai sai suotuisia lehdistöarvioita ja Elena Cotti voitti parhaan naispääosan palkinnon Venetsian elokuvajuhlilla. Danten ensembleohjausta on rinnastettu italialaisen elokuvan suuruuksiin, Monicellin ja Risin anarkistisiin komedioihin, mutta vahvimpana hänen tuotannossaan, ja varsinkin hänen toisessa elokuvassaan *The Macaluso Sisters*, puskevat lävitse perheen, sisaruuden ja rakkauden teemat.

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

THE MACALUSO SISTERS
Le sorelle Macaluso

ITALIA, 2020

Ohjaus: Emma Dante
Käsikirjoitus: Emma Dante (myös näytelmä), Giorgio Vasta, Elena Stancanelli
Kuvaus: Gherardo Gossi
Leikkaus: Benni Atria
Lavastus: Emita Frigato
Puvustus: Vanessa Sannino
Ääni: Benni Atria, Gianluca Costamagna, Alessandro Feletti, Gianluca Gasparrini, Valerio Tedone
Musiikki: Erik Satie, Gianna Nannini, Franco Battiato
Näyttelijät: Alissa Maria Orlando, Susanna Piraino, Anita Pomario, Eleonora De Luca, Donatella Finocchiaro, Viola Pusateri, Serena Barone
Tuotanto: Rosamont, Minimum Fax Media, Rai Cinema
Tuottajat: Marica Stocchi, Giuseppe Battiston, Daniele Di Gennaro
Esityskopio: Charades
Kieli: italia
Tekstitys: englanti
Kesto: 94 min.

Macaluson viisi sisarusta asuvat keskenään isossa kerrostaloasunnossa, jossa he kasvattavat ja myyvät kyyhkysiä. Vanhin sisaruksista haluaa tanssijaksi ja on palavasti rakastunut. Sisaruskahinoista huolimatta elämä on ihanaa. Kesä on loputon ja kaikkea leimaa *dolce far niente*! Eräänä aurinkoisena päivänä uimarannalla tapahtuu jotain, joka muuttaa sisarusten elämän pysyvästi.

Elokuva toimii rakenteellisesti monella aikatasolla. Kahden rakastuneen tytön keskustelu *Paluu tulevaisuuteen* -elokuvasta ei ole sattumaa, koska tässäkin elokuvassa kyse on aikamatkailusta. Sekä elokuva taiteena että ihmisen muisti ovat jatkuvaa aikamatkailua. Muistot, kokemukset ja elämän lukemattomat aikatasot elävät aina rinnakkain, jolloin voimme astua onnellisiin ja kivuliaisiin hetkiin uudestaan ja uudestaan – halusimme sitä tai emme. Elokuva kuvaa koskettavalla tavalla kuinka ilo ja elämän kauneus voivat jäädä elämän arvaamattomuuden puristuksiin. Onko arjesta silti mahdollista löytää onnen hetkiä?

Kyyhkysiä tulvivan huushollin kaaoksen keskellä Dante tallentaa kohtaukset dokumentaarisella aitoudella. Mittavan uran teatteriohjaajana tehneen tekijän tavassa kuvata nuoruuden intoa näkyy yhdeksi organismiksi hioutuneen ensemblen rentous, kun taas aikuisuuden betoniharmaudessa on kohtalokasta inhorealismia. Toisella elokuvallaan Dante astuu italialaisten naisohjaajien etujoukkoon yhdessä Alice Rohrwacherin ja Laura Bispurin kanssa. (OK)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

Maltalaisamerikkalainen **ALEX CAMILLERI** on työskennellyt New Yorkissa kolmesti amerikaniranilaisen Roman Bahranin – jolta on Sodankylässä esitetty 2010 *Goodbye Solo* – leikkaajana, ja Bahrani taas on auttanut tuottajana suojattinsa *Luzzun* valmistumista (tuotantoportaassa on sukunimistä päätellen ollut myös runsaasti Camillerin sukulaisia). Ensimmäisen pitkän elokuvansa lisäksi hän on ohjannut myös kolme lyhytfilmiä, joista ensimmäinen *Elli and The Astronaut* valmistui 2009.

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

LUZZU

MALTA, 2021

Ohjaus: Alex Camilleri
Käsikirjoitus: Alex Camilleri
Kuvaus: Léo Lefèvre
Leikkaus: Alex Camilleri
Lavastus: Jon Banthorpe, Jasmin Azzopardi Schellmann, Sandra Banthorpe
Puvustus: Martina Zammit Maempel
Ääni: Ryan Billia, Robert Bonello
Musiikki: Jon Natchez
Näyttelijät: Jesmark Scicluna, Michela Farrugia, David Scicluna, Frida Cauchi, Uday McLean, Stephen Buhagiar
Tuotanto: Pellikola
Tuottajat: Rebecca Anastasi, Ramin Bahrani, Alex Camilleri, Oliver Mallia
Esityskopio: Edge Films
Kieli: malta
Tekstitys: englanti
Kesto: 94 min.

On aina innostavaa tutustua uuteen elokuvamaahan. Alex Camillerin ”neorealistiseen” esikoispitkään *Luzzu* Malta antaa aivan oman tunnelmansa: aikaisemmin tuo Italian eteläpuolella oleva saarivaltio on tunnettu elokuvien kannalta lähinnä joidenkin kansainvälisten projektien filmauspaikkana.

Malta on olennainen tekijä *Luzzun* yksilökertomuksen taustalla: kalastaja Jesmarkin (ammattikalastaja Jesmark Sciclunan erinomainen suoritus) asema on kytketty koko saaren sukupolvia kestäneeseen perinteeseen. Luzzu-veneellään operoivan Jesmarkin kaltaiset pienkalastajat kokevat ahdinkonsa kasvaneen rakennemuutosten ja EU-määräysten keskellä, kun Maltan työttömyys, byrokratia, korruptio ja rikollisuus painavat päälle.

Yhtä paljon kuin saaliiden vähentymisen ja veneen kunnostuksen työpaineet myös perheongelmat asuntokysymyksineen vaikuttavat pientä, kehityksessä hieman jälkeenjäänyttä vauvaa tyttöystävänsä Denisen kanssa hoivaavan Jesmarkin arkeen. Herkullisesti piirretty anoppihahmo varjostaa realistista työläiskuvausta, joka kantaa kunnialla lajityyppinsä perinteisiä hyveitä. Välimeren pikkukaupungin rantojen, ulapan ja kalastamisen aurinkoinen aromi lävistää kuvaston. (TM)

SRDAN GOLUBOVIĆ on syntynyt (1972) ja kasvanut Serbian pääkaupungissa Belgradissa – vasta *Fatherin* valmistaminen sai hänet tutustumaan esimerkiksi maansa maaseutuluonnon kauneuteen. Hän opiskeli ensin teatteria, mutta heti ensimmäinen pitkä elokuva *Absolute Hundred* (2001) toi Golubovićille useita festivaalipalkintoja. Seuraavat elokuvat *The Trap* (2007) ja *Circles* (2013) antoivat hänelle jo ennen *Fatheria* kansainvälistä huomiota Berlinalessa. Ohjaamisesta Belgradin taideyliopistossa luennoiva Srdan on toisen polven elokuvaohjaaja; hän pitääkin *Fatherin* loppujaksoa kunnianosoituksena isänsä Predrag Golubovićin "elokuvalliselle ja runolliselle maailmalle".

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

FATHER
Otac

SERBIA, RANSKA, SAKSA, SLOVENIA, KROATIA, BOSNIA JA HERTSEGOVINA, 2020

Ohjaus: Srdan Golubović
Käsikirjoitus: Srdan Golubović, Ognjen Sviličić, Srdjan Koljević
Kuvaus: Aleksandar Ilić
Leikkaus: Petar Marković
Lavastus: Goran Joksimović, Predrag Petrović
Puvustus: Ljiljana Petrović
Ääni: Erik Mischijew, Corina Fleig
Musiikki: Mario Schneider
Näyttelijät: Goran Bogdan, Boris Isaković, Nada Šargin, Milica Janevski, Muharem Hamzić, Ajla Šantić, Vahid Džanković
Tuotanto: Neue Mediopolis Film, Filmska kuča Baš Čelik, ASAP Films, SCCA/Pro.Ba Sarajevo – Center for Contemporary Art, Vertigo, zavod za kulturne dejavnosti, Propeler film
Tuottajat: Lana Matić, Boris T. Matić, Danis Tanović, Marc Baschet, Alexander Ris, Čedomir Kolar, Adis Đapo, Amra Bakšić Čamo, Danijel Hočevar, Jelena Mitrović
Esityskopio: Match Factory
Kieli: serbia
Tekstitys: englanti
Kesto: 120 min.

Berlinalessa eli Berliinin filmijuhlilla jälleen tällä uusimmalla ohjaustyöllään sävähdyttäneen serbialaisen Srdan Golubovićin *Father* on toisaalta ”tyypillinen” elokuva sikäläisen nykybalkanilaisen elämänmuodon ehdoista byrokratian, korruption ja hyväksikäyttäjien puristuksessa, mutta samalla sittenkin hieman optimismia antava, persoonallinen taideteos epätoivoisen isän melkein uskonnollisia piirteitä saavasta toivioretkestä lastensa puolesta.

Father käynnistyy hätkähdyttävästi: pikkukylässä asuvan perheen isän eli Nikolan vaimo saapuu sen tehtaan pihalle, josta hänen miehensä sai potkut toista vuotta sitten, ja… Minkä jälkeen sosiaalihuolto ei halua palauttaa perheen poikaa ja tytärtä köyhän Nikolan huostaan ennen kuin tällä on tarjota traumatisoiduille lapsille kunnon kotiolot.

Realistisen, tosipohjaisen alun jälkeen Golubović haluaa tarjota todellisuutta, joka on tarua ihmeempää: suuttuneena paikallisen sosiaalijohtajan kieroiluun Nikola tahtoo valittaa asiasta sosiaaliministeriöön henkilökohtaisesti – ja lähtee kävellen hoitamaan asiaansa 300 kilometrin päähän Belgradiin. Ohjaajan sanoin elokuva on eräänlainen ”balkanilainen *Paris, Texas*”. (TM)

Kazakstanin aina silloin tällöin kovia, mutta ulkomailla suhteellisen tuntemattomia ohjaajanimiä tuottavan elokuvan nykyhuippua edustaa Jezkazganissa 1982 syntynyt **ADILHAN JERZHANOV**. Käsikirjoittaja-ohjaaja-kuvaaja on tehnyt yhden lyhyen ja kymmenen pitkää elokuvaa, joista *The Owners* (Sodankylässä 2015) kelpuutettiin Cannesin filmijuhlien pääsarjaan. Asunnottomia osattomia *The Ownersia* vielä rosoisemmin kuvannut *Constructors* (2013) herätti jo huomiota uudesta ohjaajalupauksesta. Viimeksi Sodiksessa Jerzhanovilta nähdyn *The Gentle Indifference of The Worldin* (2018) jälkeen tuottelias ohjaaja on ehtinyt tehdä neljä pitkää elokuvaa, ja tänä vuonna on lisäksi valmistumassa kaksi.

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

A DARK, DARK MAN
Tshornyi tshornyi tshelovek

KAZAKSTAN, RANSKA, 2019

Ohjaus: Adilhan Jerzhanov
Käsikirjoitus: Adilhan Jerzhanov, Roelof Jan Minneboo
Kuvaus: Aidar Sharipov
Leikkaus: Adilhan Jerzhanov
Lavastus: Jermek Utegenov
Ääni: Ilja Garijev
Musiikki: Galymzhan Moldanazar
Näyttelijät: Danijar Alshinov, Dinara Baktybajeva, Teoman Hos
Tuotanto: Arizona Productions, Astana Film Fund, Short Brothers
Tuottajat: Sedrik Abishev, Guillaume de Seille, Olga Hlasheva
Esityskopio: Arizona Films
Kieli: kazakki
Tekstitys: englanti
Kesto: 130 min.

Raymond Chandlerin romaanimuistumien dekkaritarina kohtaa ranskalaisen ”neo-noir”-poliisitrillerin kazakki-auteuristi Adilhan Jerzhanovin rikoselokuvassa *A Dark, Dark Man*, joka ei ole tavanomaisuudella pilattu. Chandlerilaisina antisankareina hääräävät pikkukylän kovia kokeva nuori poliisi Bezkat ja kaupunkilaishepenissään kuin toisesta maailmasta saapuva naispuolinen tv-toimittaja, peloton Ariana.

Vaikka Jerzhanov on kieltänyt kuvanneensa yhteiskunnallista tilannetta, ajattelemme pakostakin Kazakstanin korruptoituneisuutta, kun Bezkat saa brutaalilta pomoltaan tehtävän selvittää puuvillapellolta löytyneen pikkupojan ruumiin mysteerin. Tapahtuneesta on heti syytetty hidasjärkistä Pekuaria, ilmeisen hatarin perustein.

Pekuarin perhe palloilee kuvissa mukana omalaatuisesti, mutta väistämättömän väkivaltaisesti päättyvä tragikoominen tapahtumaketju onkin absurdi painajainen – kuten chandlerilaisessa teoksessa, ”syyllisen” selvittämiselläkään ei ole niin väliä. Ariana siteeraa poliiseille turhaan Montesqueiun vallan kolmijako -oppia, mutta Aidar Sharipovin tyylikkäässä kameratyössä taas toteutuu vaakasuora ”kolmijako” laajakankaalle: pellot, vuoret ja taivas hallitsevat maisemaa. (TM)

Venäjän nuoren polven lupaavimpiin ohjaajiin kuuluva **FILIPP JURJEV** (s. 1990) on saanut koulutuksensa Moskovan valtionyliopiston elokuvalinjalla. Hänen valmistumistyönsä, puolituntinen lyhytelokuva *The Song of the Mechanical Fish* (2013) kelpuutettiin Yhdysvaltain Sundancen festivaalin kilpailusarjaan. Esikoispitkä on Venetsian filmijuhlien huomion jälkeen kiertänyt useiden mantereiden elokuvajuhlilla ja voittanut mm. Roberto Rossellini -palkinnon Jia Zhangken perustamalla festivaalilla Kiinan Pingyaossa, kansallisista palkinnoista puhumattakaan.

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

THE WHALER BOY
Kitoboy

VENÄJÄ, PUOLA, BELGIA, 2020

Ohjaus: Filipp Jurjev
Käsikirjoitus: Filipp Jurjev
Kuvaus: Mihail Hurshevitsh, Jakov Mironitshev
Leikkaus: Filipp Jurjev, Aleksandr Krylov, Karolina Maciejewska
Lavastus: Georgy Kolotygin, Artjom Kuzmin
Puvustus: Boris Kukolkin
Ääni: Vasili Krasnovski, David Vranken
Musiikki: Krzysztof A. Janczak
Näyttelijät: Vladimir Onohov, Kristina Asmus, Vladimir Ljubintsev, Nikolai Tatato, Arieh Worthalter, Maria Tshuprinskaja, Gennady Iuneut
Tuotanto: Rock Films, Orka, Man's Films Productions
Tuottaja: Aleksey Utshitel
Esityskopio: Loco Films
Kieli: venäjä, englanti
Tekstitys: englanti
Kesto: 93 min.

Venetsian elokuvajuhlilla parillakin palkinnolla muistettu Filipp Jurjevin ensimmäinen pitkä elokuva *The Whaler Boy* vie meidät maailman ääriin, lähes Alaskaan, Beringinsalmen rantamille. Hieno avausjakso siirtää katsojan saumattomasti Detroitin suurkaupunkivilinästä eristyneelle Tshukotkan alueelle tundran tuntumiin. Päähenkilö, vanhan isoisänsä kanssa asuva 15-vuotias valaanmetsästäjä Leshka, katsoo kylän muiden miesten kanssa HollySweet999-nimistä detroitilaisblondia internetissä – ja alkaa uneksia pääsevänsä valloittamaan tytön.

Yhtä aikaa hellä kuin karukin elokuva seuraa Leshkan ja hänen kaverinsa Koljan melko tragikoomista yritystä toteuttaa unelmia, opetella englantia ja päästä lopulta ankeahkosta todellisuudestaan yli Beringinsalmen Amerikkaan. "Wouldn't It Be Nice", laulaa The Beach Boys osuvasti unenomaiseksi luonnehditulla *soundtrackilla*.

Jurjevin eräänlainen aikuistumiskuvaus on epäilemättä realistinen kosketellessaan Venäjän Kaukoidän maskuliinisesti orientoitunutta tapakulttuuria. Valaanpyynti on ymmärrettävä osa Leshkan ja kyläläisten elämäntapaa, jolle putinilainen Venäjä ei kenties pitkään aikaan tarjoa varsinaisia vaihtoehtoja. (TM)

P.S. VINOTHRAJILLA on todellisen *auteurin* kantakirja: Hän työskenteli DVD-myymälässä, jossa tapasi tamili-elokuvien tuotantomaailman luovia hahmoja. Ohjaaja Sarkunam otti Vinothrajin suojatikseen tarjoten hänelle käytännön kokemusta apulaisohjaajanaan; ohjaaja Raghavan pyysi hänet pieneen rooliin elokuvassaan *Manja Pai* (2014) erään tähtiohjaajan taas ojentaessa auttavan kätensä *Pebblesin* tueksi ja tunnetuksi tekemiseksi. Näin tamilielokuvateollisuus kasvatti ja ravitsi Vinothrajia ymmärtäen, että todellinen lahjakkuus tarvitsee tukea!

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

PEBBLES
Koozhangal

INTIA, 2021

Ohjaus: P.S. Vinothraj
Käsikirjoitus: P.S. Vinothraj
Kuvaus: Vignesh Kumulai, Jeya Parthiban
Leikkaus: Ganesh Siva
Lavastus: Njan Oodu, Sinju
Ääni: Hari Prasad, Raghav Ramesh
Musiikki: Yuvan Shankar Raja
Näyttelijät: Chellapandi, Karuththadaiyan, Premalatha, Banu Priya, Sanjeevikumar, Paraman, Rakkaye, Pandiyamma K, Dharshini
Tuotanto: Rowdy Pictures
Tuottajat: Nayanthara, Vignesh Shivan
Esityskopio: Rowdy Pictures Private Limited
Kieli: tamili
Tekstitys: englanti
Kesto: 75 min.

Jälleen uusi kuuma päivä Arittapattin piskuisessa kylässä syrjäisellä Tamil Nadun maaseudulla. Kuivuus on tehnyt maiseman karuksi. Maanviljelijät näkevät elämänsä tuhoutuvan. Miehet lyövät korttia tuntikausien ajan. Naiset koettavat pitää perheittensä pientä maailmaa koossa. Väkivallan uhka leijuu alati ilmassa. Ganapathyn vaimo oli saanut kyllikseen väkivaltaisesta miehestään ja paennut vanhempiensa turviin. Nyt Ganapathy haluaa vaimonsa palaavan takaisin. Hän ottaa nuoren poikansa mukaan tien päälle – matkalle, josta on muodostuva yhteinen löytöretki...

Pebbles on ensimmäisestä kuvasta lähtien omaperäinen elokuva: todellista herkkyyttä loihtimassa esiin valoisaa ja pahaenteistä energiaa. Ja samalla *Pebblesin* ohjaustyössä on elokuvissa näinä aikoina harvoin nähtävää vähäeleisyyttä – missä tahansa. Koska elokuva on muutostarina, ei katsojan pitäisi koskaan olettaa tietävänsä, mistä se kertoo ja minne se johtaa – se kääntyilee ja kiemurtelee tarjoten uusia oivalluksia toisensa jälkeen, kohtaus kohtaukselta lisääntyviä psykologisen syvyyden uusia tasoja ja poliittisia havaintoja. Ihastelkaa myös debytanttien Chellapandin ja Karuththadaiyanin poikkeuksellisen hienoja roolisuorituksia. He kantavat elokuvaa paljon pelkästään tavalla, jolla liikkuvat ja katsovat – kiireisellä askelluksella ja kasvoihin uurtuneella tuskalla. Jopa tamilielokuvan maailmanluokan standardeilla mitattuna: tämä on ainutlaatuinen helmi! (OM)

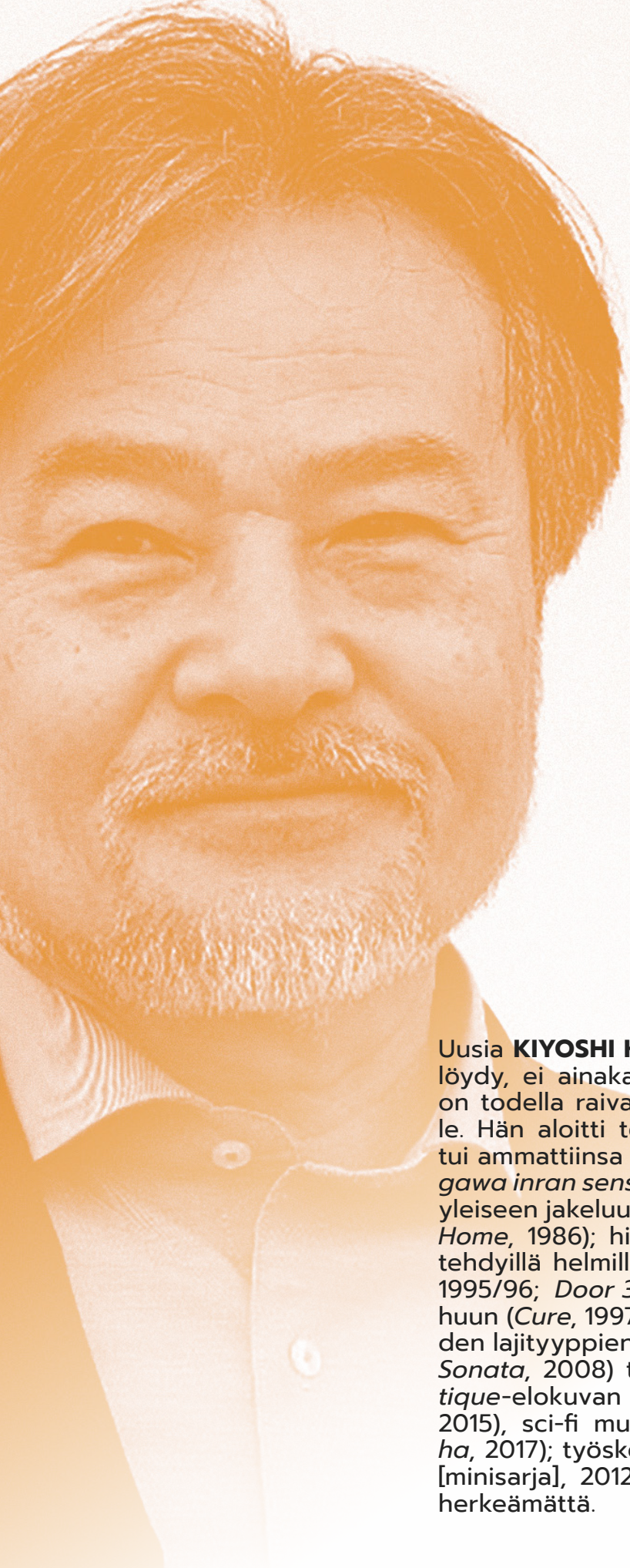

Uusia **KIYOSHI KUROSAWAN** kaltaisia tekijöitä ei enää löydy, ei ainakaan Japanin ulkopuolelta: *auteur,* joka on todella raivannut tiensä elokuvatuotannon huipulle. Hän aloitti tekemällä amatöörielokuvia; kouluttautui ammattiinsa *pinku eiga* -elokuvien parissa (*Kandagawa inran sensō*, 1983); pääsi ohjaamaan ensimmäisen yleiseen jakeluun tarkoitetun pitkän elokuvansa (*Sweet Home*, 1986); hioi taitojaan suoraan videolevitykseen tehdyillä helmillä (*Katte ni shiyagare!* [kuusi jaksoa], 1995/96; *Door 3*, 1996); erikoistui metakierteiseen kauhuun (*Cure*, 1997; *Charisma*, 1999); lavensi töitään muiden lajityyppien alueelle (*Ningen gōkaku*, 1998; *Tōkyō Sonata*, 2008) tutkien samaan aikaan kaikkia *fantastique*-elokuvan puolia (*Kairo*, 2001; *Kishibe no tabi*, 2015), sci-fi mukaan lukien (*Sanpo suru shinryakusha*, 2017); työskentelee toisinaan televisiolle (*Shokuzai* [minisarja], 2012). Vaatimaton nero, joka tekee ja luo herkeämättä.

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

WIFE OF A SPY
Spy no tsuma

JAPANI, 2020

Ohjaus: Kiyoshi Kurosawa
Käsikirjoitus: Kiyoshi Kurosawa, Ryûsuke Hamaguchi, Tadashi Nohara
Kuvaus: Tatsunosuke Sasaki
Leikkaus: Hidemi Lee
Lavastus: Norifumi Ataka
Puvustus: Haruki Koketsu
Ääni: Keita Yoshino
Musiikki: Ryosuke Nagaoka
Näyttelijät: Yû Aoi, Issey Takahashi, Masahiro Higashide, Ryôta Bandô, Yuri Tsunematsu, Minosuke, Hyunri
Tuotanto: C&I Entertainment, ENBU Seminar, Incline, Kirinzi, NHK Enterprises, Weroll
Tuottaja: Hideyuki Okamoto
Esityskopio: Nikkatsu
Kieli: japani, englanti
Tekstitys: englanti
Kesto: 115 min.

Wife of a Spy on esteettisesti todella ainutlaatuinen projekti – jonka todellista muotoa ei juuri kukaan Japanin ulkopuolella ole tähän asti päässyt näkemään. Joltisenkin kokeellisena hankkeena alun perin NHK:n BS8K-satelliittikanavalle tuotettu elokuva kuvattiin ultrateräväpiirtoisena, mikä tarkoittaa, että kuvat ovat lähes epätodellisen teräviä – Kiyoshi Kurosawa näyttää maailman brutaalisti tyystin vailla salaisuuksia saaden menneisyyden ja tulevaisuuden tuntumaan illusorisilta.

Elokuvateatteriversio kesytettiin 2K-resoluutioiseksi, värimääriteltiin lämpimämpään sävymaailmaan ja sen kuvasuhdetta muutettiin. Näin siitä tuli raikkaampi ja sen saattoi tuntea olevan lähempänä elokuvamuotoa, johon tässä elokuvassa viitataan ja jota siinä hyödynnetään. Ja kaikki tämä sellaisen tarinan takia, jonka keskiössä on elokuva, joka on kuvattu Japanissa 30- ja 40-luvuilla suosiossa olleelle Pathén 9,5 mm:n amatööriformaatille!

Tässä sitä käytetään sekä ihastuttavaan murtovarkaasta kertovaan lyhytelokuvaan että salaa kuvattuun dokumenttiin japanilaisten julmuuksista miehitetyssä Mantšuriassa. Molemmat on tehnyt Kōbesta kotoisin oleva tuonti- ja vientialan yrittäjä, jonka todellisia tarkoitusperiä emme koskaan täysin ymmärrä, saatikka sitten hänen vaimonsa, jota mies käyttää hyväkseen, eikä vanha ystävä, joka nyt palvelee *kempetain* (salaisen poliisin) riveissä… Vakoilupuuhat ovat harvoin näyttäneet tyylikkäämmiltä ja hienostuneemmilta – ja samalla alakuloisilta ja haikeilta. (OM)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

Montrealilainen **DENIS CÔTÉ** (s. 1973) jatkaa kanadanranskalaisen elokuvan kunniakkaita perinteitä omalla linjallaan, jossa näkyvät elokuvanharrastajan monipuoliset, epäsuorasti sulatetut vaikutteet. Côtélla on kelpo cinefiilin tausta: hän on opiskellut taidetta ja elokuvaa, perustanut tuotantoyhtiön 1993, valmistanut lukuisia lyhytfilmien tai essee-elokuvien kategoriaan luokiteltua teoksia ja toiminut kriitikkona. Pitkiä elokuvia Côté on ohjannut jo kolmetoista (joista kolme dokumenttia). Näistä hänen Sodankylässä 2011 esittelemänsä *Curling* oli kansainvälinen läpimurtoteos isän ja tyttären erikoisesta suhteesta, kommunikaation vaikeuksista sekä eristyksissä elämisestä. Viimeksi Côtélta esitettiin festivaalillamme mustan humoristinen *Ghost Town Anthology* (2019).

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

SOCIAL HYGIENE
Hygiène sociale

KANADA, 2021

Ohjaus: Denis Côté
Käsikirjoitus: Denis Côté
Kuvaus: François Messier-Rheault
Leikkaus: Nicolas Roy
Ääni: Frédéric Cloutier, Jean-François Caissy
Näyttelijät: Larissa Corriveau, Eve Duranceau, Kathleen Fortin, Maxim Gaudette, Éléonore Loiselle, Evelyne Rompré
Tuotanto: GreenGround Productions, Inspiratrice & Commandant
Tuottajat: Denis Côté, Andreas Mendritzki, Annie St-Pierre, Aonan Yang
Esityskopio: GreenGround Productions
Kieli: ranska
Tekstitys: englanti
Kesto: 75 min.

Kanadan ranskankielisen Quebecin johtaviin ohjaajiin kuuluva Denis Côté, joka vieraili festivaalillamme kymmenen vuotta sitten, on tehnyt monipuolista tuotantoansa jännittävästi jatkavan elokuvan: *Social Hygiene* on aivan uniikki satiirinen komedia – sellainen, josta juuri ”Sodiksen” tai Aki Kaurismäen ystävät saattavat pitää. Berliinin elokuvajuhlien Encounters-rinnakkaissarjan jury arvosti yritystä parhaan ohjaajan palkinnolla.

Kaurismäestä muistuttavat päähenkilön asenne ja kirjallinen, tragikoominen dialogi. Mutta päinvastoin kuin Akin elokuvissa, puhetta piisaa solkenaan. Antonin (Maxim Gaudette) on dandy, filosofoiva pikkurikollinen ja epäonninen kirjailija, joka reagoi ”syvään moraaliseen väsymykseen ja maailman rumuuteen” kieltäytymällä työstä, uskollisuudesta ja säännöistä.

Antoninin periaatteet joutuvat tiukkaan testiin kahdeksassa ”teatraalisesti” asemoidussa kohtauksessa, joissa Antonin väittelee viiden naisen kanssa. Häntä testaavat sisko, vaimo, rakastajatar, verovirkailija sekä miekkosen kiusantekojen uhri. Lähes kaikki tapahtuu keskeytymättömissä yleiskuvissa kauniissa niittymaisemissa, joissa lehtien, tuulen ja lintujen äänet säestävät ajattoman pukuelokuvan anakronistisia näkymiä. Mistä tässä leikittelyssä on kyse? Päähenkilöiden ”turvaväleistä” huolimatta ei ainakaan korona-ajastamme – koska Côté kirjoitti elokuvan jo vuonna 2015. (TM)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

ANDREAS FONTANA toteutti *Azorin* Argentiinassa, maassa jonka hän ”tuntee ja rakastaa mutta joka ei ole hänen” – koska hän on sveitsiläinen, syntynyt Genevessä 1982. Argentiinaan hän muutti suoritettuaan Geneven yliopiston kirjallisuuden maisterintutkinnon. Buenos Airesissa Fontana työskenteli tuotantoavustajana. 2010 hän valmistui kuitenkin Sveitsissä elokuvatuottajaksi. Hänen lyhytfilmeistään *Cotonov Vanished* (2009), tarina kylmän sodan aikana kadonneesta änkyttävästä tulkista, palkittiin Nyonin arvostetulla Vision du Réel -festivaalilla Ranskassa. Nykyään Fontana asuu jälleen Genevessä ja opettaa valokuvauksen korkeakoulussa Veveyssä.

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

AZOR

SVEITSI, RANSKA, ARGENTIINA, 2021

Ohjaus: Andreas Fontana
Käsikirjoitus: Andreas Fontana
Kuvaus: Gabriel Sandru
Leikkaus: Nicolas Desmaison
Lavastus: Ana Cambre
Puvustus: Simona Martínez
Ääni: Etienne Curchod, Xavier Lavorel, Philippe Penot
Musiikki: Paul Courlet
Näyttelijät: Fabrizio Rongione, Stéphanie Cléau, Elli Medeiros, Juan Trench, Pablo Torre Nilson, Gilles Privat, Juan Pablo Gerreto, Alexandre Trocki
Tuotanto: Alina Film, Local Films, Radio Télévision Suisse (RTS), Ruda Cine
Tuottajat: David Epiney, Eugenia Mumenthaler
Esityskopio: Be For Films
Kieli: ranska, espanja, englanti
Tekstitys: englanti
Kesto: 100 min.

Andreas Fontanan äärimmäisen tyylikäs debyyttipitkä *Azor* tuo mieleen Benjamín Naishtatin taannoin esittämämme Argentiinan sotilasjuntan (1976–1983) ajan toisen trillerimäisen kuvauksen *Rojo* (2018): kun Naishtat kertoi siitä ”tavallisen” keskiluokan välinpitämättömyyden ilmapiirissä, joka salli niin kutsutun likaisen sodan, liikkuu Fontana valtaa pitäville ratkaisevan kuuliaisen yläluokan eleganteissa miljöissä.

Argentiinassa asunut sveitsiläinen Fontana on saanut inspiraation päähenkilöönsä omasta pankkiirisoisästään. Dardennen veljesten elokuvissa kunnostautunut Fabrizio Rongione näyttelee sveitsiläissukunsa yksityispankin edustajaa Yvan De Wieliä. 1980-luvun alussa tämä saapuu ketjussa polttavan vaimonsa Inésin (Stéphanie Cléaun yhtä kontrolloitu suoritus) kanssa jatkamaan mystisesti kadonneen edeltäjänsä työtä ja huolehtimaan pankin eduista ulkomaan talletuksista kiinnostuneen eliitin keskuudessa.

Graham Greene, John le Carré ja Joseph Conrad on mainittu Fontanan huolitellun, hienovaraisen poliittisen trillerin kummeina. Ennen kuin Yvan De Wiel lähtee Buenos Airesista jokea pitkin kohden varsinaista pimeyden sydäntä, hän on tavannut villoissa, pooleilla ja pooloareenoilla lukuisia elokuvan taitavasti hahmottamia aristokraatteja, jotka vaaran ja kylmän harkinnan atmosfäärissä lausuvat ikimuistoisia repliikkejä vaikkapa pelon vaikutuksesta tai ”loisten” hävittämisestä. Berliinin filmijuhlien 2021 todellisia löytöjä! (TM)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

CHRISTOPHE COGNET (s. 1968) tunnettaneen parhaiten elokuvistaan, jotka kertovat salaisesta taiteen tekemisestä, joka tahollaan dokumentoi elämää natsi-Saksan keskitys- ja tuhoamisleireillä: *Quand nos yeux sont fermés* (2005), *Parce que j'étais peintre, l'art rescapé des camps nazis* (2014) ja nyt *À pas aveugles*, sekä *L'Atelier de Boris* (2004) teoskokonaisuuden neljäntenä sivuhaarana. Totalitarismi ja sen hinta ovat Cognet'n aiheina kahdessa muussa dokumentissa: *Gongonbili, de l'autre côté de la colline* (1996; toisena ohjaajana Stéphane Jourdain) ja *Les Anneaux du serpent – Aux sociétés de contrôle* (2008). Näiden lisäksi Cognet on kiinnostunut populaarikulttuurin ilmiöistä kuten rikosfiktiosta (*Les Sentiers de Fred Vargas*, 2001) ja tietenkin elokuvasta (*L'Affaire Dominici par Orson Welles*, 2000; *La Planète perdue*, 2002).

FROM WHERE THEY STOOD
À pas aveugles

RANSKA, SAKSA, 2021

Ohjaus: Christophe Cognet
Käsikirjoitus: Christophe Cognet
Kuvaus: Céline Bozon
Leikkaus: Catherine Zins
Ääni: Nathalie Vidal, Marc Parisotto
Musiikki: Marc Parisotto
Esiintyjät: Christophe Cognet, Tal Bruttmann, Corinne Halter
Tuotanto: L'Atelier Documentaire, Oval Media
Tuottajat: Raphaël Pillosio, Robert Cibis, Lilian Franck
Esityskopio: MK2
Kieli: saksa, puola, ranska
Tekstitys: englanti
Kesto: 110 min.

Kuvittelemme aina keskitys- ja tuhoamisleirit eristäytyneiksi maailmoiksi täynnä nöyryytystä, kärsimystä ja epäinhimillisiä kuolemia. Todellisuudessa leirit olivat monitahoisempia tiloja ja joidenkin sekuntien murto-osien ajan jopa avoimia – tavaroita saatettiin salakuljettaa sisään ja ulos. Tällaisiin tavaroihin kuuluivat kamerat ja niiden tuottamat kuvat…

Dokumentin *Parce que j'étais peintre, l'art rescapé des camps nazis* (2014) jälkeen Christophe Cognet palaa toistamiseen käsittelemään salattua kuvatuotantoa natsihelvetin sisällä. Siinä missä aiempi elokuva käsitteli piirtämistä, tämä pureutuu valokuvaukseen. Cognet matkustaa kuvien ottamispaikoille ja yrittää löytää täsmälleen sen paikan, jossa valokuvaaja seisoi. Hän on siirtänyt valokuvat lasilevyille ja yrittää kärsivällisesti etsiä maisemasta maamerkkejä, joiden mukaan kohdentaa kuvat. Maisemat ovat muuttuneet paljon, ja siksi oikean kohdan löytäminen voi viedä kauankin. Sen voi silti tavoittaa ja päästä historian jäljille. Paikkojen löytäminen, levyjen sijoittaminen niihin toviksi sekä muistiobjektiksi muuttuneen seisahtuneen hetken ja myöhemmän tuokion maailmankulussa päällekkäin kuvaaminen on yksi tapa ylittää tuo vääjäämättä kasvava kuilu, joka on historian langettama kirous meille, jotka edelleen jatkamme elämää. (OM)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

JULIEN FARAUT (s. 1978) oli ammattijääkiekkoilija, kunnes hänestä tuli INSEP:n (Institut national du sport, de l'expertise et de la performance) 16 mm:n elokuvakirjaston johtaja. Tuota aineistoa lähtökohtanaan käyttäen Faraut on tehnyt toistakymmentä lyhyttä ja pitkää elokuvaa sekä installaatioita, jotka esseenomaisesti, toisinaan leikkisästi, tutkiskelevat eri urheilulajeja kuten rugbya (*Perspectives rugbystiques*, 2007), miekkailua (*Phrases d'armes*, 2010) tai brasialaista ju-jutsua (*JJBallet*, 2015) sekä urheilijoita kuten John McEnroe (*L'Empire de la perfection*, 2018) ja tapahtumia, kuten Pariisin ensimmäisiä olympialaisia (*Paris Jeux t'aime*, 2004). Töölön näkökulmasta hänen tärkein työnsä on tietysti *Regard neuf sur Olympia 52* (2013).

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

THE WITCHES OF THE ORIENT
Les sorcières de l'Orient

RANSKA, 2021

Ohjaus: Julien Faraut
Käsikirjoitus: Julien Faraut
Kuvaus: Yutaka Yamazaki
Leikkaus: Andreï Bogdanov, Marie Pascaud
Ääni: Léon Rousseau
Musiikki: Jason Lytle, K-Raw
Esiintyjät: Hirofumi Daimatsu, Yuko Fujimoto, Yuriko Handa, Sata Isobe, Masae Kasai, Maseko Kondo, Katsumi Matsumura, Yoshiko Matsumura, Emiko Miyamoto, Setsuko Sasaki, Ayano Shibuki, Yoko Shinozaki, Kinuko Tanida
Tuotanto: UFO Production
Tuottaja: William Jéhannin
Esityskopio: Lightdox
Kieli: japani
Tekstitys: englanti
Kesto: 100 min.

Dai Nippon Spinning -yhtiön naisten lentopallojoukkueen – tarkkaan ottaen yhtiön Kaizukan-tehtaan joukkueen – oli määrä tehdä 1950- ja 60-luvuilla urheilun historiaa: nuorista tehdas- ja toimistotyöntekijöistä, jotka joka päivä työvuorojen päätyttyä harjoittelivat vielä tuntikausia, kehittyi valmentajansa Hirofumi Daimatsun johdolla aikansa menestyksekkäin joukkue – sekä kansallisesti *että* kansainvälisesti. Joukkueen kuuluisuutta todistaa mm. Cannesissa vuonna 1964 Kultaisen palmun voittanut Nobuko Shibuyan lyhytelokuva *Chōsen* (1963), joka näytti joukkueen rankat koulutusmetodit, Daimatsun ankarat otteet ja naisten halun kärsiä kehittymisen vuoksi – sekä joukkueena että yksilötasolla.

Joukkue on ilmiönä legendaarinen – mutta keitä nämä nuoret naiset *olivat*, kuten joukkueen kapteeni Masae Kasai, tai Emiko Miyamoto, aikanaan maailman paras hyökkäyspelaaja? Heistä on kirjoitettu tuskin mitään, saatikka että he olisivat itse mitään kirjoittaneet. Yli puolen vuosisadan ajan he olivat ennen kaikkea symboleja ja esikuvia – sitä mistä esimerkiksi koko naisurheilun *mangakulttuuri* oli tehty. Kunnes Julien Faraut tuli ja halusi tietää, mitä yhä elossa olevilla pelaajilla oli omasta elämästään ja jälkeensä jättämästään perinnöstä sanottavana. Sen hän punoi yhteen pelaajien vimmaa ja nöyryyttä dokumentoivan mahtavan aineistomäärän kanssa. (OM)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

OMELIA CONTADINA

ITALIA, RANSKA, 2020

Ohjaus: JR, Alice Rohrwacher
Käsikirjoitus: Ales Jusifovski
Kuvaus: Berto, Luca Bigazzi
Leikkaus: Carlotta Cristiani
Ääni: Riccardo Gaggioli, Daniela Bassani, Giancarlo Rutigliano
Musiikki: Banda G. Verdi di Castelgiorgio, Compagnia de la Panatella
Näyttelijät: Elisa Cortese, Emanuele La Barbera, Iris Pulvano, Dario Sforza, Luciano Vergaro
Tuotanto: Social Animals
Esityskopio: Match Factory
Kieli: italia
Tekstitys: englanti
Kesto: 9 min.

Sodankylän 2014 valloittanut uuden italialaisen elokuvan eittämättömämpiin ohjaajakykyihin kuuluva Alice Rohrwacher saa aikaan alkuvoimaisen viehättävää katsottavaa myös ”vaatimattomassa” lyhytelokuvassaan *Omelia Contadina*. Ei oikeastaan yhtään haittaa, että Rohrwacher koettelee poliittisen elokuvan mahdollisuuksia suorasanaisella, julkilausutulla ”sanomalla”.

Hautajaisrekonstruktiossa on kyse talonpoikien ja käsityöläisten asemasta, heidän syrjäyttämisestään nyky-yhteiskunnassa. Mehiläishoitajien tyttärenä Rohrwacher tietää mistä puhuu. Kamera kiertää näyttävästi Keski-Italian maalaismaisemissa Umbrian, Lazion ja Toscanan maakuntien rajamailla. *Omelia Contadinassa* hyödynnetään ohjaajan taiteilijaystävän JR:n (joka muistetaan myös Agnès Vardan kumppanina elokuvasta *Kasvot, kylät*, 2017) ympäristötaideteoksia: valtavia ihmishahmoja hautajaissaattueessa. Siunauspuheet ovat omaa luokkaansa – tekstiä tulee muun muassa runoilijaohjaaja Pier Paolo Pasolinilta.

Tekijän sanoin: ”...elokuva, jonka avulla voimme omalla ilmaisullamme kannustaa Alfina-tasangon pienviljelijöiden ja asukkaiden taistelua. Ei ainoastaan hautajaiset, vaan myös toivon hymni, joka on omistettu kaikille niille, jotka pitävät meidät hengissä päivästä toiseen tuottamalla syömämme ruoan.” (TM)

SUOMALAINEN ELOKUVA
90 VUOTTA SITTEN – 1931

Aatamin puvussa ja vähän Eevankin
Laveata tietä
Jääkärin morsian
Rovastin häämatkat
Tukkipojan morsian
Sano se suomeksi

Presidentin vaihdos 1931
Poliisiparaati Helsingissä 4/6 1931
Lentokoneen luovutus SK:lle ja Lottapäivät Helsingissä 1931
Pohjois-uudenmaan SK.piirin kesäsotaharjoitus v. 1931

KATALOGIN ALKUUN

Suomalainen elokuva vuonna 1931

90 vuotta sitten Suomessa kuohui niin poliittisesti kuin taiteen saralla. Kotimaista elokuvaa aallot viskoivat mykkäfilmin tutuksi tulleesta turvasatamasta kohti äänielokuvan avomerta. Vuoden mittaan kävi selväksi, että paluuta ei ollut: yksi taiteenlaji oli kuolemassa pois ja sen nuorempi sisar löytämässä paikkansa. Oleellisia eroja Hollywoodin paremmin tunnettuun kehityskulkuun löytyy muutama. Äänielokuviin siirtymisessä Suomi tuli jokusen vuoden myöhässä, mutta suoritti vaihdoksen lyhyemmällä murroskaudella. Toinen huomattava ero on elokuvien määrässä, sillä 1930-luvun alun Suomessa elokuvia valmistui varsin niukasti; studiotehtaiden kasvu oli vielä muutaman vuoden päässä. Vuonna 1931 täyspitkiä elokuvia valmistui kahdeksan, joista viisi on säilynyt kokonaisina. Pienen aineiston myötä jokainen askel (ja jokainen kompastuminen!) teki historiaa, osallistui luotsaamaan kotimaista elokuvakulttuuria kynnyksen yli audiovisuaaliseksi taiteeksi.

Elokuvat asettuvat murroksen molemmille puolille tekijöille suotujen teknisten mahdollisuuksien mukaan. Valentin Vaalan tutkielma viulistin sielusta, *Laveata tietä,* oli mykkäfilmi, johon lisättiin jälkikäsittelyssä musiikki ja ääniefektejä. Jaakko Korhosen ohjaamista Agapetus-komedioista *Aatamin puvussa ja vähän Eevankin* teki pioneerintyötä kuuluvien repliikkiensä kanssa, vaikka kyseessä oli vielä selkeä hybridi. Seuraajaksi tehty *Rovastin häämatkat* sai tyytyä lisättyyn musiikkiin. Kalle Kaarnan ”suur-äänielokuvaksi” markkinoitu *Jääkärin morsian* esitti repliikkejä välitekstein, mutta pohjana toiminut musiikkinäytelmä heräsi henkiin äänitettyjen laulujen muodossa. Sekä Yrjö Nortan kadonnutta revyytä *Sano se suomeksi* että kahdeksan kuukautta myöhemmin ilmestynyttä Erkki Karun ”elokuvallisempaa” *Tukkipojan morsianta* mainostettiin ensimmäiseksi 100-prosenttiseksi äänifilmiksemme. Kuuluvamman lisäksi suomalainen elokuva kasvoi kansainvälisemmäksi: sekä maamme ensimmäiseksi yhteistuotannoksi luettu *Erämaan turvissa* että Etelä-Amerikkaa kuvaava matkadokumentti *Tulimaata tutkimassa* ovat säilyneet vain osittain.

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

Myös elokuvateollisuuden keskeisissä voimissa tapahtui henkilövaihdos, jonka myötä 1931 näyttäytyy sillanrakentajien aikakautena. Edellisen vuosikymmenen pioneerit (kirkkaimpana tähtenään ”Suomen Griffith” Teuvo Puro) olivat monet jo tehneet viimeiset ohjauksensa ja uusi kaarti oli vasta muovautumassa. Titaaninen Erkki Karu ja kahdella pitkällä fiktiollaan vuoden 1931 kuninkaaksi itsensä kruunannut Jaakko Korhonen kuolivat molemmat nuorella iällä vuonna 1935: Karu ohjasi elokuvia elämänsä loppuun, kun taas Korhosen ohjaukset rajoittuvat vuoden 1931 dynaamiseen suoritukseen. Kalle Kaarnan ura kukoisti 30-luvun, mutta harmittavan monta hänen filmeistään on menetetty historialle. Yrjö Nortan ohjaajanuraan tuli *Sano se suomeksi* -elokuvan jälkeen usean vuoden tauko, jonka jälkeen hän ohjasi ensin Toivo Särkän kanssa ja sitten yksin monia kotimaisen elokuvan perusteoksia.

Laveata tietä antoi mustalaisaiheiden parissa aloittaneelle Valentin Vaalalle ensikosketuksen siihen moderniin seurapiirielämään, jonka kuvaajana hän nousi 1930-luvun kuluessa studiokautemme merkittävimmäksi ohjaajaksi. Myös kameran edessä näemme, miten palaset hiljalleen asettuvat paikoilleen. Pian Teuvo Tulioksi nimensä kääntänyt Theodor Tugai toimii viimeisiä kertoja näyttelijänä Vaalan filmissä, jo kokemusta kartuttanut Joel Rinne säntäilee ilman rihman kiertämää *Aatamissa* ja *Jääkärin morsiamen* pääosassa nähdään uljas valkokangasdebyytti lupaavalta tulokkaalta nimeltä Tauno Brännäs. Vuoden 1931 kotimaiset elokuvat eivät ehkä ole täydellisyyteen viilattuja mestariteoksia, mutta niissä elää harvinaisella tavalla huomisen lupaus: ne ovat portti uuteen päivään, tulevaisuuden alkusoitto.

Topi E. Timonen

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

AATAMIN PUVUSSA JA VÄHÄN EEVANKIN

SUOMI, 1931

Ohjaus: Jaakko Korhonen
Käsikirjoitus: Jaakko Korhonen, Agapetus (romaani)
Kuvaus: Eino Kari
Lavastus: Carl Fager
Ääni: Yrjö Norta, Hugo Ranta, Kurt Vilja, Aaro Helmisalo
Musiikki: Martti Similä
Näyttelijät: Joel Rinne, Elsa Segerberg, Yrjö Tuominen, Kaarlo Saarnio, Uuno Montonen, Heikki Välisalmi, Anja Suonio-Similä
Tuotanto: Suomi-Filmi Oy
Tuottaja: Erkki Karu
Esityskopio: KAVI
Kieli: suomi
Kesto: 104 min.

Aleksis Kiven *Nummisuutareitten* (1864) ohella Agapetuksen *Aatamin puvussa ja vähän Eevankin* (1928) on toinen suuri suomalainen kansankomedia – ainakin jos katsotaan elokuvasovitusten määrää. Jaakko Korhonen ennätti aiheen pariin ensimmäisenä ja huomionarvoisena lisämeriittinä vuoden 1931 filmi käynnisti äänielokuvan aikakauden Suomessa. Teos näyttäytyy kenties harjoitelmalta mitä tulee äänielokuvien tekoon, mutta sen merkittävyyttä ei käy sivuuttaminen.

Jos Agapetus-adaptaatiot ovat usein ikääntyneet heikonlaisesti, on *Aatamin* konseptissa tavoitettu ajaton. Alastomuus on suuri muuttumaton, vaatteensa menettävien päähenkilöiden huoli samaistuttava vielä 90 vuotta myöhemmin. Myös ristiinpukeutumisesta kehkeytyi kotimaisen elokuvakomedian rakastettu ja tiiviisti hyödynnetty tehokeino: *Aatamin* pääosassa Joel Rinne tekee näin pioneerin työt kahdella rintamalla.

Jotain paketin valmiudesta kertoo, etteivät myöhemmät versiot näytä ratkaisevasti erilaisilta, vaikka vievätkin kerrontaansa yhä absurdistisempiin suuntiin. Korhosen filmi taltioi kuitenkin myös aivan omaa: metsäisen kansakunnan luonnonlapset heräämässä kesäiseen nykypäivään. Tämän myötä nakkisillaan koheltava komedia tavoittaa jotain syvän isänmaallista ja näyttää puskan paikan kaikille myöhemmille puskafarsseille. (TET)

LAVEATA TIETÄ

SUOMI, 1931

Ohjaus: Valentin Vaala
Käsikirjoitus: Valentin Vaala
Kuvaus: Oscar Lindelöf
Leikkaus: Valentin Vaala
Lavastus: Jan Boleslaw (nimellä John Tivtits)
Ääni: Kurt Jäger
Musiikki: Tapio Ilomäki
Näyttelijät: Theodor Tugai, Eeva Virtanen, Alli Riks, Kaarlo Penttilä, Hanna Taini, Väinö Kangas, Yven Troupp
Tuotanto: O.Y. Fennica A.B.
Tuottaja: Armas Willamo
Esityskopio: KAVI
Kieli: suomi
Tekstitys: englanti
Kesto: 91 min.

Vuonna 1931 suomalainen elokuva eli historiansa suurinta murroskautta, työntyi hiljaa mykkäfilmin klassismista äänielokuvan ensirasahduksiin. *Laveata tietä* oli Valentin Vaalan hyvästienjättö mykkäelokuvan lumolle. Elokuvaan lisättiin jälkikäsittelyssä musiikki ja ääniefektejä. Modernin elämän lupaukset ja petollinen kiilto elävöittävät urbaania draamaa ja auttavat sitä voittamaan tarinalliset heikkoudet. Elokuva karkaa kotimaan kinoksista Euroopan viitteleviin tuuliin ja kiteyttää aikansa houkuttelevaan potrettiin. Ei ole sattumaa, että Olavi Paavolainen ihaili filmiä.

Theodor Tugai esittää elokuvan moninapaista maailmanmiestä, joka on sekä Pariisin ylistämä viuluvirtuoosi että mestarillinen mäkihyppääjä. Lahjojen – ja vastustamattoman charmin – alta paljastuu kuitenkin pintaliitäjä, jota tarkastelemme läheisilleen aiheutuvan vaurion kautta. Lavean tien matkaajan muotokuva kysyy, mitä kaikesta jää käteen. Tugai tuntuu filmiä katsellessa kansainvälisen tason elokuvatähdeltä ja Vaala tarjoaa kautta linjan upeita lähikuvia tähtiensä kasvoista. Myös tila on tarinaa tärkeämpi elokuvassa, jonka sisään katsoja haluaisi astua. Etenkin Pariisin osuus, rehevä jazz ja sykkivä suurkaupunki, on vastustamaton kulttuurihistoriallinen näkymä: Vaala taltioi kaupungin lisäksi aikalaisen mielikuvitusta, unelmia. (TET)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

JÄÄKÄRIN MORSIAN
Soldier's Bride

SUOMI, 1931

Ohjaus: Kalle Kaarna
Käsikirjoitus: Kalle Kaarna, Sam Sihvo (näytelmä)
Kuvaus: Heikki Aho, Björn Soldan
Leikkaus: Kalle Kaarna
Lavastus: Kalle Kaarna, Väinö Hukka
Ääni: Kurt Jäger
Musiikki: Toivo Palomurto (nimellä Toivo Palmroth)
Näyttelijät: Hanna Taini, Tauno Palo, Ella Eronen, Armas Lindström, Hellin Kahila-Matinpalo, Väinö Hukka, Hannes Närhi
Tuotanto: Sarastus Oy
Tuottaja: Hugo Stenlund
Esityskopio: KAVI
Kieli: suomi
Kesto: 101 min.

Taidemaalarinakin tunnetun Kalle Kaarnan filmatisointi Sam Sihvon vuoden 1921 laulunäytelmästä *Jääkärin morsian* oli ilmestymisvuotensa toiseksi menestynein kotimainen elokuva. Se myös esitteli filmissä alkuperäisellä sukunimellään Brännäs esiintyneen, Mustikkamaan kesäteatterissa oppia saaneen Tauno Palon debyyttiroolissaan.

Vaikka *Jääkärin morsianta* kutsuttiin aikansa mainosjulisteissa "suur-äänielokuvaksi", esitetään mykkänä filmatun teoksen repliikit kuvien väliin sijoitettujen tekstiplanssien kautta. Musiikin ohella ääni rajoittuukin muutamia kohtauksia terästäviin jälkisynkronoituihin laulunumeroihin. Kurt Jäger vastasi Jägerton-menetelmällään jälkimmäisistä, musiikki ja tehosteet puolestaan äänitettiin Nordisk Tonefilmin tiloissa Kööpenhaminassa. Elokuva sai ensi-iltansa samana päivänä kuin Valentin Vaalan täysmykkä *Laveata tietä*.

Vaikkei Kaarnan elokuva ole ryssittelynsä tai eräänä roistona esiintyvän koukkunenäisen juutalaisen vuoksi poliittisesti kovinkaan korrekti, on esimerkiksi Peter von Bagh maininnut, ettei sen taistelukohtauksissa nähtävän kaaoksen esittäminen enää onnistuisi yhdeltäkään ohjaajalta yhtä luonnollisesti. Saksaan kouluttautumaan lähtevien ja Suomeen 1918 palaavien jääkärien isänmaallista paatosta uhkuva tarina filmattiin vielä toistamiseen 1938, tällä kertaa Suomi-Filmin ja Risto Orkon toimesta. (JNi)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

ROVASTIN HÄÄMATKAT
The Vicar's Wedding Trips

SUOMI, 1931

Ohjaus: Jaakko Korhonen
Käsikirjoitus: Jaakko Korhonen, Agapetus (romaani)
Kuvaus: Eino Kari
Lavastus: Carl Fager
Ääni: Kurt Jäger
Musiikki: Martti Similä
Näyttelijät: Katri Rautio, Iris Knape, Glory Leppänen, Mia Backman, Birgit Nuotio, Hemmo Kallio, Joel Rinne
Tuotanto: Suomi-Filmi Oy
Tuottaja: Erkki Karu
Esityskopio: KAVI
Kieli: suomi
Tekstitys: englanti
Kesto: 107 min.

Yrjö "Agapetus" Soinin samannimiseen romaaniin (1929) perustuvassa komediassa moneen aikalaisarvostelijaan purrut huumori kukkii siinä missä tarinan romanttiset vivahteetkin. Joel Rinteen tulkitsema kunnanlääkäri näkee parhaaksi juonia influenssan sänkyyn painaman ja Herran siunauksen sanat unohtaneen hajamielisen rovastin (Hemmo Kallio) kylpylälomalle. Samalla pappilaan saapuu hääkutsu ja ruustinna (Katri Rautio) puuhailee parittaakseen nuoren lääkärin ja naimattoman tyttärensä yhteen.

Näyttelijä Jaakko Korhosen toisessa ja viimeisessä ohjauksessa väärinkäsitys seuraa toistaan muiden muassa kesäisessä Espoossa taltioiduissa maisemissa. Ensimmäisten suomalaisten äänielokuvien vuonna julkaistu *Rovastin häämatkat* on mykkä ja välitekstien kautta kerrottu, mutta sisältää Martti Similän säveltämän musiikkiraidan ja muutaman muun äänitehosteen, kuten kanojen kotkotusta. Nämä äänitettiin jälleen Kurt Jägerin kehittämän Jägerton-menetelmän avulla.

Korhonen vastasi myös ensimmäisestä Agapetus-filmatisoinnista *Aatamin puvussa ja vähän Eevankin* (talvi 1931). *Rovastin häämatkat* ei yltänyt sen lippuluukkumenestyksen tasolle, mutta sai *Suomen Kuvalehdessä* kiitosta, että on juoneltaan ehjä eikä samanlaista originaalitekstin kuvittamista kuin edellinen elokuva. Sensuuri poisti jo romaanista tutun välitekstin: "Vanhassa puussa voi olla tuore oksa." (JNi)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

TUKKIPOJAN MORSIAN

SUOMI, 1931

Ohjaus: Erkki Karu
Käsikirjoitus: Erkki Karu
Kuvaus: Eino Kari, Frans Ekebom, Kurt Jäger
Leikkaus: Erkki Karu
Lavastus: Carl Fager, Armas Fredman
Ääni: Kurt Jäger, Hugo Ranta, Rafael Ylkänen
Musiikki: Tapio Ilomäki
Näyttelijät: Urho Somersalmi, Helena Koskinen, Hemmo Kallio, Aku Käyhkö, Uuno Montonen, Thorild Bröderman, Hilja Jorma
Tuotanto: Suomi-Filmi Oy
Tuottaja: Erkki Karu
Esityskopio: KAVI
Kieli: suomi
Kesto: 95 min.

”Vuosi 1931” -teeman osaksi liittyy vuoden viimeinen sekä menestynein kotimainen elokuva *Tukkipojan morsian*, jonka ohjasi oman käsikirjoituksensa pohjalta suomalaisen elokuvan suurmies, Suomi-Filmin Oy:n johtaja Erkki Karu. Elokuva jatkoi Karun aiempien ohjausten tematiikkaa, eritoten *Koskenlaskijan morsiamen* (1923) seesteisen Järvi-Suomen maalaiselämän kuvausta ja rehellisesti uurastavien tukkilaisten elämän romantisointia.

Vesijärven pitäjän rikkain talollinen ja viinaan taipuvainen Mikkolan Eetu (Aku Käyhkö) on iskenyt silmänsä naapurintyttö Kosken Leenaan (Helena Koskinen) aikoen voittaa tämän omakseen juhannustanssien pyörteissä. Leena kuitenkin ihastuu paikalle saapuvien tukkilaisten johtajaan herrasmiesmäiseen Erkkiin (Urho Somersalmi), mikä ajaa nuoren naisen suosiosta mittelevät miehet joukkoineen toisiaan vastaan.

Studion rajoitteista paljolti vapaa kesäinen luontokuvaus tallentaa kansallisromantiikan hengessä juhannuksenvieton perinteet ja koskenlaskun taidonnäytteet lähes neorealistisella otteella. Tunteiden syvempiä tasoja ilmaistaan unenomaisella sumeudella sekä lähikuvilla miesten vihaan taipuvista käsistä ja Leenan kukkiin hautautuvasta päästä. *Tukkipojan morsiamen* kansallislaulujen täyttämä musiikki tuki mykkäkerronnan konventioista täysäänielokuvaan siirtymistä sekä vahvisti Suomi-Filmin modernia imagoa. (TuM)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

SANO SE SUOMEKSI

SUOMI, 1931

Ohjaus: Yrjö Nyberg (Yrjö Norta)
Käsikirjoitus: Yrjö Nyberg
Kuvaus: Yrjö Nyberg
Leikkaus: Yrjö Nyberg
Lavastus: Yrjö Nyberg, Harald Salén
Ääni: Aaro Helmisalo, Yrjö Nyberg
Musiikki: Tapio Ilomäki, Sven Lundevall, Thure Wahlroos, Georg Malmstén, Lahyn-äänikuvaorkesteri Zamba Ah-Ha kvartetti (Ah-Ha Jazz Band)
Esiintyjät: Markus Rautio, Georg Malmstén, Ture Ara, Emmi Jurkka, Eino Jurkka, Edvin Laine, Martti Jukola, Paavo Nurmi
Tuotanto: Lahyn-Filmi
Tuottaja: Yrjö Nyberg
Esityskopio: KAVI
Kieli: suomi
Kesto: n. 7,5 minuuttia

Kadonneilla elokuvilla on taipumus kasvaa mystisiin mittasuhteisiin. Tämä on tapamme kompensoida kulttuurihistoriallista menetystä, antaa elokuvan elää muistoissa mahtavampana kuin mitä se säilyessään koskaan olisi ollut. Yrjö Nortan (silloisen Yrjö Nybergin) ohjaama *Sano se suomeksi* (1931) tuskin oli Tulion *Nuorena nukkuneen* (1937) kaltainen menetetty mestarityö, mutta turkulaisella revyyelokuvalla on oma historiallinen merkittävyytensä.

Sano se suomeksi ilmaisi mainosjulisteessa olevansa ”ensimmäinen kotimainen 100 prosenttinen äänielokuva” ja halki kestonsa teos keksi uusia, mielenkiintoisia tapoja jännittävän innovaation hyödyntämiseen. Tarinaton elokuva koostui episodeista, jotka nivottiin yhteen asettamalla radion rakastettu Markus-setä juontajaksi. Mukaan mahtui laulua ja tanssia, koominen sovitus Anton Tšehovin *Kosinnasta*, ja jopa ”Lentävän suomalaisen” Paavo Nurmen haastattelu!

Jälkipolville filmistä on säilynyt kaksi pientä leikkauspoistoa. Ture Ara esittää tunnelmallisen balladin ”Tuoll’ on mun kultani” tummanpuhuvalla pianosäestyksellä. Väinö Siikaniemi puolestaan näyttää kykynsä runonlausunnassa. Pienet väläykset kadonneesta aarteesta todistavat sen joskus olleen olemassa ja ruokkivat mielikuvitustamme: voimme uneksia tämän olleen mitä loistavin revyy, eikä kukaan voi todistaa toisin. (TET)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

POLIISIPARAATI HELSINGISSÄ 4/6. 1931

SUOMI, 1931

Esiintyjät: Ernst von Born
Tuotanto: Suomi-Filmi Oy
Esityskopio: KAVI
Kieli: suomi
Kesto: 7 min.

LENTOKONEEN LUOVUTUS SK:LLE JA LOTTAPÄIVÄT HELSINGISSÄ 1931

SUOMI, 1931

Esiintyjät: Fanni Luukkonen, Kaarlo Lauri Torvald Malmberg, Kustaa Levälahti, lentokonetehtaan johtaja Järvinen, lentomestari Rautio
Tuotanto: Puolustusvoimat
Esityskopio: KAVI
Kieli: suomi
Kesto: 6 min.

POHJOIS-UUDEN-MAAN SK.PIIRIN KESÄSOTAHARJOI-TUS V. 1931

SUOMI, 1931

Esiintyjät: Tola Toivinen, Paavo Susitaival, Lauri Malmberg, Martti Vihma, Huhtanen
Tuotanto: Suojeluskuntain Yliesikunta
Esityskopio: KAVI
Kieli: suomi
Kesto: 9 min.

PRESIDENTIN VAIHDOS 1931

SUOMI, 1931

Esiintyjät: P. E. Svinhufvud, Lauri Kristian Relander, K. J. Ståhlberg, Rudolf Holsti, Konstantin Päts, Ants Piip, Kaarlo Wilkama
Tuotanto: Suomi-Filmi Oy
Esityskopio: KAVI
Kieli: suomi
Kesto: 8 min.

”Suomi hyökkää, Suomi puolustaa / on aivot täynnä vaakunaa”, laulaa Hector, ja säkeet tulevat väkisinkin mieleen näitä yhdeksänkymmenen vuoden takaisia kuvia katsoessa. Tilanteessa ei ole ihmettelemistä – tasavalta oli syntynyt suursodan ja vallankumouksen seurauksena ja joutunut kokemaan raa´an sisällissodan. Idässä oli aivan uudenlainen valtakunta, joka henki uhkaa. Tuloksena kaikesta oli sarkatakkien maa.

Suojeluskuntapiirin sotaharjoituksessa ”sarkatakit” horjuvat pitkospuilla, juoksevat lepikossa ja ajavat tankilla kylätietä. Kun he järjestäytyvät isänmaan huikaisevan kesätaivaan alla riviin, rivi jatkuu sananmukaisesti silmänkantamattomiin. Suojeluskunnat ja Lotat olivat vapaaehtoisia kansalaisjärjestöjä, mutta tässä ne esiintyvät – ja ne esitetään – virallisena mahtina. Kun filmillä esiintyy huomattava siviilihenkilö, hän on virallisin mahdollinen – tasavallan presidentti.

Itse asiassa kaikki on niin yksipuista, ettei se tunnu ihan todelliselta. Kuvatun täytyy kätkeä paljon kuvaamatonta. Niin katsojassa käynnistyykin automaattinen vastareaktio; ahtaan militaristiset dokumentinpätkät kutsuvat miettimään historian monimuotoisuutta. (VMH)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

UUSIA KOTIMAISIA ELOKUVIA
Näkemiin Neuvostoliitto
Syksyn jälkeen saapuu kevät
Tove
Viimeiset

NÄKEMIIN NEUVOSTOLIITTO
Hüvasti, NSVL
Goodbye Soviet Union

VIRO, SUOMI, 2020

Ohjaus: Lauri Randla
Käsikirjoitus: Lauri Randla
Kuvaus: Elen Lotman
Leikkaus: Andres Hallik, Leo Liesvirta
Lavastus: Jaana Jüris
Puvustus: Mare Raidma
Ääni: Karri Niinivaara, Jan Andresson, Tanel Tänna, Hisham Sharafeddin
Musiikki: Lauri Randla
Näyttelijät: Niklas Kuzmitshev, Nika Savolainen, Ülle Kaljuste, Tõnu Oja, Pääru Oja, Elene Baratashvili, Jekaterina Novosjolova
Tuotanto: Exitfilm, Bufo
Tuottajat: Misha Jaari, Mark Lwoff, Peeter Urbla
Esityskopio: B Plan
Kieli: viro, suomi, venäjä
Tekstitys: suomi
Kesto: 91 min.

Inkeriläiset siirtyivät 1600-luvulla Suomesta nykyiselle Luoteis-Venäjälle asuttamaan Inkerinmaata. Erityisesti neuvostoaikana heitä siirreltiin ja likvidoitiin ja kieltä kitkettiin olemattomiin. Vuodesta 1990 inkeriläiset saattoivat asettua paluumuuttajina Suomeen. Lauri Randlan *Näkemiin Neuvostoliitto* kertoo inkerinsuomalaisesta Tarkkisen perheestä, joka yrittää selviytyä elämästä 1980–1990-lukujen taitteen Virossa. Elokuvan keskushenkilö on nuori Johannes, joka sattuu elämään lapsuutensa Neuvostoliiton läntisimmässä kolkassa siinä vaiheessa, kun koko järjestelmä romahtaa.

Kerronta hakee alussa oikeaa vaihdetta, mutta sitten se osuu silmään ja katsoja saa kosketuksen varsin absurdiin todellisuuteen, jossa kielten sekamelskakin on häkellyttävä. Suomi on venäläisin lainasanoin höystettyä inkeriläistä, välillä puhutaan venäjää ja viroa. Näyttelijät tekevät pikkurooleja myöten kokonaisia, uskottavia henkilöitä: tilanteeseen kuin tilanteeseen mukautuvista isovanhemmista näkyy eletty elämä, nuori villi äiti keskittyy murehtimisen sijaan ratkaisuihin, ideologiauskovainen venäläisopettaja kammoaa lännestä tuotua ”fasistien suklaata”, tšetšeeniperhe asuu naapurissa. *Näkemiin Neuvostoliitto* kuvaa ihmisten sopeutumista ja rakastaa kaikkia henkilöitään: KGB-mies on tietysti persereikä, mutta vain olosuhteiden pakosta. (MÖ)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

SYKSYN JÄLKEEN SAAPUU KEVÄT
There Will Be Spring

SUOMI, 2020

Ohjaus: Annika Grof
Käsikirjoitus: Annika Grof
Kuvaus: Jarmo Kiuru
Leikkaus: Sari Antikainen, Joon Tervakari
Lavastus: Niclas Warius
Puvustus: Hanna Hirvonen
Ääni: Mikko Mäkeläinen, Pasi Peni, Elisa Härmä
Musiikki: Ville Riippa
Näyttelijät: Asta Sveholm, Turkka Mastomäki, Verneri Lilja, Sari Havas, Timo Lavikainen, Hanna Lekander, Wanda Dubiel
Tuotanto: Tarasow Films
Tuottaja: Joon Tervakari
Esityskopio: Tarasow Films
Kieli: suomi
Tekstitys: suomi, ruotsi, englanti
Kesto: 74 min.

Ehkä erehdyimme? Kenties vuoden 2020 paras kotimainen elokuva olikin se lyhin, se mistä vähiten puhuttiin? *Syksyn jälkeen saapuu kevät* on kansanlaulu täynnä kauneutta, runoa, musiikkia ja kohtalon ennettä. Menetetystä Karjalasta saapuu perhe sodan jälkeen sisä-Suomeen. Taakse jäi koti ja muutakin, mikä on saanut äidin (Sari Havas) mykäksi. Vain tytär (Asta Sveholm) jaksaa odottaa ja toivoa: tuittuilla ja liehua liekinvartena. Anni kurottaa tulevaisuuteen: Tampereelle! Veljet (Timo Lavikainen, Verneri Lilja) yrittävät rengin (Antti Raivio) avulla saada tilaa kannattamaan. Naapuri Varis (Turkka Mastomäki) tekee siitä vaikeaa: korottaa pellon vuokraa ja säännöstelee lähteelle kulkua. Mies on rampautunut sodassa ja kompensoi menetystä nuorella Annilla, vaikka vaimo odottaa kotona. Elävä ja eroottinen tyttö joutuu miesten maailman vaateiden, perinteisten odotusten ja oman velvollisuudentuntonsa vangiksi. Mutta Anni on pitelemätön ja haluaa vapauteen.

Luontoa ja lihallisuutta ei ole nähty valkokankaalla näin sitten Mollen. On rikollista, ettei filmi saanut Jussi-ehdokkuuksia kuin Jarmo Kiurun kuvauksesta. Annika Grofin ohjaus ja käsikirjoitus ovat parhaita ensifiktioissa kautta aikain. Ville Riipan alkuvoimainen musiikki, livvinkarjala, ennennäkemättömät näyttelijät (ja ne tututkin) luovat poikkeuksellisen ehyen elokuvaballadin. (HB)

TOVE

SUOMI, RUOTSI, 2020

Ohjaus: Zaida Bergroth
Käsikirjoitus: Eeva Putro (myös tarina), Jarno Elonen (tarina)
Kuvaus: Linda Wassberg
Leikkaus: Samu Heikkilä
Lavastus: Catharina Nyqvist Ehrnrooth, Tony Alfström, Christer Hongisto, Juha-Matti Toppinen
Puvustus: Eugen Tamberg
Ääni: Micke Nyström, Anssi Kainulainen, Haruna Nakada, Rasmus Pietilä
Musiikki: Matti Bye
Näyttelijät: Alma Pöysti, Krista Kosonen, Shanti Roney, Joanna Haartti, Kajsa Ernst, Robert Enckell, Jakob Öhrman, Eeva Putro
Tuotanto: Helsinki-Filmi, Anagram
Tuottajat: Aleksi Bardy, Andrea Reuter
Esityskopio: Nordisk
Kieli: ruotsi, suomi, englanti, ranska
Tekstitys: suomi
Kesto: 103 min.

Tove Jansson on yksi tunnetuimpia suomalaisia taiteilijoita, jonka luoma maailma on ihastuttanut ihmisiä sananmukaisesti ympäri maailman, ja hänen teostensa liepeille on kehittynyt todellinen design-imperiumi. Häntä ei myöskään voi kutsua pelkästään kirjailijaksi – itsehän hän halusi pitää itseään etupäässä kuvataiteilijana.

Janssonista kertovan elokuvan tekijät, taiteilijataustainen ohjaaja Zaida Bergroth ja käsikirjoittaja Eeva Putro ovat luoneet hänen etsikkovuosiensa taustaksi sodanjälkeisen ajan kuplivan kulttuurielämän. Elokuva vilisee sen hetken etevimpiä kulttuuripersoonallisuuksia eikä monien noina vuosina elääneiden muistamasta ankeudesta ole mukana häivääkään.

Elokuva kuvaa Toven kahta elämänpiiriä, jotka sivuavat toisiaan vain satunnaisesti. Toisaalta vaikuttavat hänen kolme tärkeää rakkauttaan, jotka kuoriutuvat toisistaan, toisaalta oman taiteilijuuden etsintä. Tämän elokuva on onnistunut tiivistämään yhteen kohtaukseen. Kun Jansson kantaa anteliaasta englantilaisesta sarjakuvasopimuksesta ansaitsemansa setelipinkan entiselle vuokraemännälleen maksuksi ateljeeasunnon ostosta, myyjä kysyy, voivatko rahat olla peräisin rikoksesta. Kyllä, vastaa Tove, rikoksesta taidetta kohtaan. Jansson on mielestään myynyt itsensä.

Elokuvan liikuttavin hetki on otos tosielämän Tovesta tanssimassa keskellä merta, elokuvan viimeinen kuva, peräisin hänen kaitafilmikokoelmastaan. (VpM)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

VIIMEISET
Viimased
The Last Ones

SUOMI, VIRO, HOLLANTI, 2020

Ohjaus: Veiko Õunpuu
Käsikirjoitus: Veiko Õunpuu, Heikki Huttu-Hiltunen, Eero Tammi
Kuvaus: Sten-Johan Lill
Leikkaus: Xander Nijsten, Wouter van Luijn
Lavastus: Otso Linnalaakso, Jussi Laitinen
Puvustus: Jaanus Vahtra
Ääni: Mark Glynne, Tom Bijnen, Kristian Miilen, Quino Piñero, Olmo van Straalen
Musiikki: Sven Grünberg
Näyttelijät: Pääru Oja, Laura Birn, Tommi Korpela, Elmer Bäck, Sulevi Peltola, Samuli Edelmann, Jarkko Lahti
Tuotanto: Homeless Bob Production, Bufo, PRPL
Tuottajat: Katrin Kissa, Mark Lwoff, Misha Jaari, Ellen Havenith
Esityskopio: B Plan
Kieli: suomi
Tekstitys: suomi
Kesto: 117 min.

Olosuhteet määrittävät ihmisen tajunnan. Suomalais-virolaisessa Veiko Õunpuun ohjaamassa *Viimeiset*-elokuvassa ollaan pohjoisessa, Suomen ja Norjan rajamailla, paikassa jossa liki ainoan elinkeinon tarjoaa kaivos ja ”joka vitun nurkat on täynnä poroja”. Louhinta tyssää yhden poroisännän jääräpäisyyteen: hän ei maitaan myy. Vanhan jäärän poika Rupi (Pääru Oja) on töissä kaivoksessa ja yrittää omistajan (Tommi Korpela) mieliksi saada isää kaupantekoon. Rupi on ahtaassa välissä: kaivos on tarpeen ja isän viimeiset porot laskettavissa yhden käden sormilla. Toisaalta hän ymmärtää kuitenkin paremmin isän (Sulevi Peltola) ja veljen (Samuli Edelmann) maailmaa kuin vähitellen paljastuvia omistajan kieroiluja.

Naisena kuviossa pyörii ilmeisesti olosuhteiden pakosta lähes lapsen asteelle jäänyt Riitta (Laura Birn), joka on umpikujasuhteessa nykyisen entisen lupauksen (Elmer Bäck) kanssa. Kun kaivostoiminta on pakko lopettaa, omistajan käämit palavat epätoivossa yltyvää vauhtia ja lopulta tuo narsistinen paska juoksee amokia tilanteessa, jossa näennäisesti mitättömät tyypit loksahtavat kohtalon oikusta oikeille paikoilleen ja helvetti pääsee irti. Näyttelijät tekevät kauttaaltaan erinomaista työtä, mutta Tommi Korpela kannattelee koko elokuvaa hyytävän totena mulkvistina, josta kuoriutuu itse Piru. (MÖ)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

LYHYTELOKUVAKIMARA
Hei hei Tornio
Ikuisesti Moskova
Kansanradio
Poke
Viimeinen matadori

KATALOGIN ALKUUN

HEI HEI TORNIO
Goodbye Tornio

SUOMI, 2021

Ohjaus: Emilia Hernesniemi
Käsikirjoitus: Emilia Hernesniemi
Kuvaus: Iiris Heikka
Leikkaus: Maija Karhula
Ääni: Saku Anttila
Musiikki: Rolf Gustavson
Esiintyjät: Vilma Tihinen
Tuotanto: Aalto University
Tuottaja: Eveliina Mauno
Esityskopio: ELO
Kieli: suomi
Kesto: 15 min.

”Kun haluaa kuulua johonkin. Johonkin vaan.” *Hei hei Tornio* (2021) on aikaisemmin vaatesuunnittelijaksi valmistuneen ja oman vaatemerkin perustaneen Emilia Hernesniemen (s. 1983) esikoisohjaus ja lopputyö Aalto-yliopiston elokuvataiteen ja lavastustaiteen laitokselta. Hernesniemi varttui Oulussa yrittäjäperheessä television kulttuuriannin varassa, ja ammentaa ideoita työhönsä pohjoisesta taustastaan ja musiikista.

Lyhyessä dokumenttielokuvassa seurataan 18-vuotiaan Vilman viimeistä viikonloppua pienessä kotikaupungissaan, Suomen Lapissa meren ja joen välissä sijaitsevassa Torniossa. Vilma juhlii koulun päättymistä ystäviensä ja sukulaistensa kanssa ja joutuu ottamaan vastaan monenlaisia elämänohjeita liikuttuneilta aikuisilta. Samalla Vilma valmistautuu lähtöön, kohti Helsinkiä, joka sijaitsee etelässä 10 tunnin ajomatkan päässä. *Hei Hei Tornio* kuvaa yksityiskohtaisesti, vahvoin vedoin ainutlaatuisia hetkiä, jotka muuttavat entisen tulevaksi. Tästä eteenpäin kaikki on auki. Tärkeintä on lähteminen. (MÖ)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

IKUISESTI MOSKOVA
Moskova Forever

SUOMI, 2020

Ohjaus: Virva Kunttu, Vuokko Kunttu
Käsikirjoitus: Virva Kunttu
Kuvaus: Mikko Kelloniemi
Leikkaus: Teemu Soikkeli
Lavastus: Johanna Lehtinen, Anna Lewenhaupt
Puvustus: Elina Ström
Ääni: Jukka Andersson, Ville Juvonen, Ilkka Kunttu, Kalle Lehto
Musiikki: Ville Juvonen
Näyttelijät: Mikael Karkkonen, Reetta Koskinen, Emilia Jansson, Josefina Rautiainen, Johanna Valle, Krista Kivihalme, Jenna Tynninen
Tuotanto: Takauma
Tuottaja: Ville Sivonen
Esityskopio: SES
Kieli: suomi
Kesto: 13 min.

Kaurismäen veljesten osaomistama Andorran kulttuurikompleksi toimi Eerikinkadulla yli 25 vuoden ajan lukemattomien fiktioiden ja tosielämän kohtaamisten näyttämönä ja katalyyttinä. Corona Barin kainalossa sijainneen Kafe Moskovan glooriaa jo nimellään suitsuttava lyhytelokuva on nostalgisen romanttinen kunnianosoitus tuolle "Eerikinkadun korkeimmalle akatemialle".

Nuori Timo (Mikael Karkkonen) kaipaa entisaikojen sykähdyttävää romanssia, mutta löytää Tinderistä lähinnä suorituskeskeisiä neitoja, jotka eivät arvosta edes Timon lempikuppilaa. Moskovan tiskillä Timon katse osuu salaperäiseen Johannaan (Reetta Koskinen), joka tuntuu olevan hänelle täydellinen. Rakkauden tiellä on vain yksi este.

Edellisellä elokuvallaan *Star Shaped Scarilla* laajaa huomiota herättäneet Virva ja Vuokko Kunttu tekivät pikaisia luovia ratkaisuja seuraavan elokuvansa aiheesta kuultuaan, että rakastettu kulttuurimiljöö purettaisiin pois jälleen yhden hotellin tieltä. Aikaa elokuvantekoon oli puolisen vuotta ja viimeisiä tunnelmakuvia kuvattiin kesäkuussa 2019, kun Coronan biljardipöydät oli jo kannettu pois. *Ikuisesti Moskova* osuu romanttisessa nostalgiassaan katsojan sammumattomaan menneen kaipuuseen, jonka voinee ylittää puhtaasti vain yliluonnollisin keinoin. (LH)

KANSANRADIO – RUNONLAULAJIEN MAA
A People's Radio – Ballads from a Wooded Country

SUOMI, 2021

Ohjaus: Virpi Suutari
Käsikirjoitus: Virpi Suutari
Kuvaus: Heikki Färm, Mikko Leinonen
Leikkaus: Teresa Sadik-Ogli
Ääni: Tuomas Skopa
Musiikki: Iiro Rantala
Tuotanto: Euphoria Film Oy
Tuottajat: Virpi Suutari, Martti Suosalo
Esityskopio: SES
Kieli: suomi
Kesto: 26 min.

Alvar Aallon elämäntyötä kuvattuaan Virpi Suutari tarttui jo 15 vuotta hautomaansa ideaan tehdä elokuva toisesta suomalaisesta käsitteestä, vuodesta 1979 asti Ylellä pyörineestä *Kansanradio*-ohjelmasta, jolla on yhä viikoittain satojatuhansia kuuntelijoita laidasta laitaan, nuorista ikäihmisiin.

Suutari kävi leikkaajansa Teresa Sadik-Oglin kanssa läpi valtavat määrät puheluita 30 vuoden ajalta, ihmisten iloja ja murheita, runonvärssyjä, laulun paloa, filosofista pohdintaa tai poliittisia parahduksia. Koronakesänä 2020 lähti ohjaaja kuvittamaan puheluita kahden asuntoauton saattueessa tuottajapari Martti Suosalon ja kuvaaja Heikki Färmin kanssa.

Aallon puhtaiden linjojen sijaan kankaalle välittyy nyt läpileikkaus suomalaisten todellisesta sielunmaisemasta: sateisia kesäpaikkoja, ryteikköjä ja bulkkimarkettien esteettisesti tuhoamia kirkonkyliä. Ankeahkoja maisemia tahdittavat Iiro Rantalan säestyksellä mm. Hotelli Luoston pihalla mutustelevat porot. Ei mitään matkailumainosmateriaalia, vaikka visuaalisesti vähintään yhtä maalauksellista. Viisaasti kasvottomiksi jätetyissä puheluissa välittyvät vuosikymmenten läpi suomalaisten monenkirjavat mietteet ja murteet, luterilainen eetos ja tuohtumus sen vajavaisuudesta sekä ikuinen kaipuu parempaa kohti. (LH)

POKE
The Bouncer

SUOMI, 2020

Ohjaus: Aleksi Salmenperä
Käsikirjoitus: Jani Volanen
Kuvaus: Heikki Färm
Leikkaus: Samu Heikkilä
Lavastus: Markku Pätilä
Puvustus: Riitta Röpelinen
Ääni: Kirka Sainio, Samu Heikkilä
Näyttelijät: Kari Hietalahti, Elina Knihtilä, Tommi Korpela, Jani Volanen
Tuotanto: Mjölk Movies
Tuottajat: Yrjö Nieminen, Mikko Tenhunen
Esityskopio: SES
Kieli: suomi
Tekstitys: englanti
Kesto: 11 min.

Aleksi Salmenperän lyhytelokuvassa asetellaan vastakkain Jani Volasen esittämä poke, ravintolan ovimies, ja muu maailma. Tositilanteessa, tappelua ravintolan edessä todistaessaan, ovimies pysyy tiiviisti erossa siitä eikä ole edes se sivullinen, joka soittaa poliisit paikalle. Kotiluolan kaapissa on kuitenkin odottamassa maaginen *self-made*-sotisopa, johon sonnustauduttuaan arka ovimies muuttuu kaupungin yössä viilettäväksi supersankariksi. Tai muuttuisi, jos siihen edes suotaisiin mahdollisuus, mutta todellisen maailman iva murtaa lapsellisen unelman.

Kärjistys ja nolot tilanteet naurattavat, mutta elokuva onnistuu syvenemään kertakäyttösketsistä läpivalaisuksi yhteiskunnasta. Ovimies on yksin maailmassa, työssä johon ei vaadita koulutusta, kömpelönä tilanteissa, joihin hänellä ei ole työkaluja. Hukassa oleviin avaimiin tiivistyy hukassa oleminen: kukaan ei ole koskaan antanut avaimia siihen, miten maailmassa pitäisi toimia. Normaalit ihmiset osaavat keskustella ja käyttäytyä (ja näppäillä ovikoodin), normaalit ihmiset uskaltavat elää. Poke on ulkopuolinen. (MÖ)

KATALOGIN ALKUUN SARJAN ALKUUN

VIIMEINEN MATADORI
The Last Matador

SUOMI, 2020

Ohjaus: Katariina Lillqvist
Käsikirjoitus: Katariina Lillqvist
Leikkaus: Milla Moilanen, Pekka Uotila
Lavastus: Katariina Lillqvist
Puvustus: Katariina Lillqvist
Näyttelijät: Jamie Marshall (kertojaääni)
Tuottaja: Katariina Lillqvist
Esityskopio: SES
Kieli: englanti
Tekstitys: englanti
Kesto: 8 min.

Katariina Lillqvist on eräs kansainvälisesti arvostetuimpia elokuvantekijöitämme, joka on kerännyt palkintoja niin Berliinistä, Annecysta kuin Tampereeltakin. Hän asuu ja työskentelee vakituisesti Prahassa monikansallisen tiimin kanssa, ja *Viimeinen matadori* on jo 20. Lillqvistin käsikirjoittama ja ohjaama animaatioelokuva.

Lillqvist sai idean tuoreimpaan animaatioonsa matkustaessaan edellisen elokuvansa *Radio Doloreksen* (2017) tiimoilta Kataloniassa, jossa itsenäisyystaistelu kävi kuumimmillaan. Ihmisten ottaessa keskenään yhteen oli seudun härkätaisteluareenat muutettu ostoskeskuksiksi ja työttömät matadorit lähinnä poseerasivat turisteille. Kun Lillqvist vielä kuuli Costa Bravalla sijaitsevasta venäläisten uusrikkaitten keskittymästä, alkoi tarina matadorin nuttua haikailevasta venäläisestä valtionpäämiehestä punoutua kokoon.

Minotauros-myytin poliittiseen satiiriin sadunomaisesti kietova *Viimeinen matadori* kuvattiin keväällä 2020 Prahassa tiukan koronasulun aikaan, ja työryhmä joutui liki asumaan studiolla kellon ympäri. Lisäksi kauppojen ollessa kiinni jouduttiin osa lavasteista nikkaroimaan kasaan käsillä olleista ovista ja mööpeleistä. (LH)

LEFFARAATI ISKEE ETÄNÄ!!!

Yöttömän yön festivaalin moniin spesialiteetteihin kuuluu Ville Virtasen luotsaama, erinomaisen virtaviivainen *Leffaraati*, jonka alkuperäisenä esikuvana on englantilaisen *Juke Box Juryn* inspiroima, Jukka Virtasen 1980–1997 juontama *Levyraati*.

Vuosina 1961–1997 ja 2002–2005 pyörinyt, uudemman musiikin sävelteoksille risuja ja ruusuja rakentavassa hengessä jaellut show oli ensimmäinen suomalaisen television formaattiohjelmista – ja edelleen niistä ylivertaisesti pitkäikäisin!

Pohjoisessa musiikin paikan ottavat luonnollisesti elokuvat, mutta kuten kuvioon kuuluu, täsmällisempi sisältö pidetään salassa viime metreille saakka.

Sarrislaiset pyramidit valahtavat tänäkin vuonna tuhkaksi, kaelilaiset kaanonit kalkitaan kuoppaan, vanhat pantheonit parkitaan pois pelistä ja lopulliset tuomiot jaetaan armotta, mutta poikkeusaikojen spesiaalina koetaan jotakin ainutlaatuista: varta vasten tallennettu Ville Virtasen liidaama neljän raatilaisen uunituore huikea erityiseditio, jonka missaamisesta annetaan taatusti minimipisteet.

KATALOGIN ALKUUN

YLE TEEMA:
SODANKYLÄN PARHAAT – 1987

Kesän kunniaksi Yle Teema ja Sodankylän elokuvajuhlat ovat – viime kesän ”Aution saaren elokuvien” tapaan – valinneet elokuva-aarteita katsottavaksi, tällä kerralla vuoden 1987 juhlilta.

Ennen kutakin elokuvaa nähdään tunnelmiin johdatteleva insertti. ”Sodankylän parhaat – 1987” on elokuvafestivaalin ainutlaatuiseen ilmapiiriin palaava dokumenttisarja. Neljän jakson kokonaisuus hyödyntää arkistomateriaalia ja nykyhaastatteluja. Esittelyssä ovat Peter von Baghin isännöimien juhlien ikimuistoisen vuosikerran neljä maineikasta ohjaajaa ja heidän tuotannostaan poimitut huippuelokuvat.

Cannes-palkitun Juho Kuosmasen ohjaamat ja editoimat insertit pohjustavat Yle Teeman Kino Klassikossa touko-kesäkuussa torstaisin 27.5. alkaen lähetettäviä elokuvahelmiä. Sekä elokuvat että alustusdokumentit ovat nähtävissä myös Yle Areenassa.

KATALOGIN ALKUUN

LOLA

Jacques Demyn ensimmäinen pitkä elokuva *Lola* (1961) kylpee kauniisti valkoisessa värissä. Sattuma heittelee rakkautta etsiviä ihmisiä. Marc Michel esittää haaveilevaa sivullishahmoa Rolandia. Hän ihastuu kabareessa tanssivaan Lolaan, joka osassa Anouk Aimée nousi yhdeksi aikansa Ranskan uuden aallon suosituimmista näyttelijöistä. Monen ihmisen tiet risteävät ainakin ohikiitäväksi hetkeksi. Nimihenkilön miehiä ovat myös seitsemän vuoden jälkeen merenrantakaupunkiin palannut Michel – hänen lapsensa isä – sekä amerikkalainen merimies Frankie.

Erikoista Demyn tuotannolle on, että sama roolihahmo saattoi esiintyä ohjaajan muissakin elokuvissa – niinpä Mark Michelin Roland nähtiin jälleen *Cherbourgin sateenvarjoissa* (1964) ja Anouk Aiméen Lola Amerikassa, Demyn siellä vuosia myöhemmin ohjaamassa *Valokuvamallissa* (1968). Demylle tunnusomaisen romanttinen, melankolinen elokuva kiertää ohjaajan nostalgisesti nähdyssä kotikaupungissa Nantesissa. Mutta: ”olennaista on lähteminen”, kuten Roland sanoo Lolalle kuin levottoman elokuvan tunnuslauseeksi.

Demyn *Lolan* runollista virettä siivittävät uuden aallon tunnetuimman kuvaajan Raoul Coutardin loisteliaasti liikkuva mustavalkoinen kameratyö sekä ohjaajan suosikkisäveltäjän Michel Legrandin ja klassisempien nimien musiikki. Paljon tämän ranskalaisemmaksi hieno elokuva ei voi tulla! (TM)

KATALOGIN ALKUUN

KYSYMYS ELÄMÄSTÄ JA KUOLEMASTA

Michael Powellin omaa suosikkiohjausta *Kysymystä elämästä ja kuolemasta* (1947) voisi ylistää taivaalliseksi elokuvaksi. Powell ja hänen vakituinen tekijäkumppaninsa, unkarilaissyntyinen Emeric Pressburger tosin varoivat käyttämästä mahtipontista käsitettä taivas. Elokuvassa suhtaudutaan kuolemaan ja tuonpuoleiseen vapauttavan luonnollisena askeleena. David Niven näyttelee elämänsä roolissa täysin epäsentimentaalisesti Peter Carteria, toisen maailmansodan lentäjää, joka valmistautuu alasammuttuna kohtaloonsa.

Tarina yhdistelee todellisuutta ja fantasiaa hämmästyttävän toimivasti. Peter ja häneen ennen maahan putoamista yhteydessä oleva June, amerikkalainen lennonvalvoja, rakastuvat jo ennen ensisilmäystä. Yllätyskäänteiden jälkeen Peter joutuu elokuvan kuuluisimmassa, huikeassa jaksossa mahtavan portaikon päässä avautuvassa tuonpuoleisessa käymään oikeutta elämästään. Koko kertomus saattaa olla unta, mutta kaikki on onnistuneesti esitetty mahdollisimman "todellisena".

Samalla tekijöiden mielikuvituksen lento yhtyy heidän kykyynsä käyttää kuvaa ja ääntä sovinnaisuuksia uhmaten. Tapahtumat maassa nähdään kauniissa Technicolor-väreissä ja tuonpuoleinen värittömänä – siis päinvastoin kuin Hollywood-elokuvissa tehtäisiin. Elokuvaa katsoessa aika sananmukaisesti pysähtyy. Tämä kaikki mahtailu voisi olla naurettavaa, mutta komediallisuuden ansiosta Powell ja Pressburger saavat tunteet pysymään aisoissa, vaikka lopulta onkin kyse kuolemaa voimakkaammasta rakkaudesta. (TM)

KATALOGIN ALKUUN

DOWN BY LAW

Ne, jotka pitävät Aki Kaurismäen elokuvista, nauttivat varmasti myös hänen sielunveljensä Jim Jarmuschin ohjauksista – sellaisista kuin *Down by Law* (1986), joka on hänen ”kaurismäkeläisen” minimalistisista tragikomedioistaan kenties kaikkein hauskin.

Eikä vähiten Roberto Benignin ansiosta. Tämä ohjaajanakin (ennen kaikkea *Kaunis elämä*, 1997) tunnettu koomikko näyttelee italialaisturistia, joka löytää itsensä Lousianan New Orleansin vankilasta.

Optimistinen ulkomaalaismiekkonen voi johdattaa kaksi paikallista sellikaveriaan, John Lurien esittämän pikkusutenöörin ja raspikurkkulaulaja Tom Waitsin tulkitseman tiskijukan, ulos kiven sisältä. Pakomatkalla vapautta etsivä, kompastellen kommunikoiva omalaatuinen trio joutuu rämpimään ikimuistettavasti Louisianan suistomaiden rämeikköissä.

Paitsi Jarmuschin aina oivallisesti valitsema musiikki, kultaa tämän kulttifilmin myös hollantilaisen Robby Müllerin sävykkään hieno mustavalkoinen kuvaustyö. Surumielisen kaunista! (TM)

KATALOGIN ALKUUN

KIINATAR

Juliet Berton ”mysteeriä” Suomessa lisää se, ettei hänen tähdittämiään, saati ohjaamiaan elokuvia ole täällä paljon nähty edes televisiossa. Berton ”löytäjän” Jean-Luc Godardin viidestätoista ensimmäisestä elokuvasta kaikki muut on esitetty, mutta kuuluisa *Kiinatar* (1967) saa vasta nyt tv-ensi-iltansa.

Kiinatar vie meidät keskelle runsaan puolen vuosisadan takaista poliittista kuohuntaa ja länsimaisen nuorison vallankumouksellisia pyrkimyksiä. Kun Godard seuraa viittä maolaiskommunistista ranskalaisnuorta, elokuva on nykyvinkkelistä nähtävissä ainutlaatuisen profeetallisena näkemyksenä toukokuun 1968 Pariisin opiskelijalevottomuuksista, jotka olivat aivan oikeasti viedä koko maan raiteiltaan.

Juliet Berto näyttelee maalta tullutta Yvonnea, joka neljän muun Sorbonnen yliopiston opiskelijan kanssa kuuluu Kiinan surullisenkuuluisan kulttuurivallankumouksen innoittamaan pienryhmään. ”Maolaiset” olivat aikoinaan länsimaissa yllättävän suuri ja vaikutusvaltainen ilmiö, vaikka esimerkiksi Suomessa heitä oli vain kourallinen. Kesälomalla pariisilaisessa vuokra-asunnossaan nuoret keskustelevat, väittelevät ja yrittävät suunnitella poliittista toimintaohjelmaa. *Kiinatar* tulee tässä samalla ennakoineeksi myös seuraavalla vuosikymmenellä yleistyneitä terrori-iskuja.

Puhetta, sitaatteja ja parodiaa riittää. Godardin hilpeässä, melkein farssimaisessa pop-hengessä kuvaamat Maon pientä punaista kirjaa heiluttavat nuoret voivat nykykatsojasta vaikuttaa vierailta, naurettaviltakin – mutta *Kiinattaren* analyysiä heidän ”epätoivoisesta vilpittömyydestään” ja ”mahdottomasta naivismistaan” on sanottu harvinaisen päteväksi. Ohjaaja on satiirissaan kriittinen, mutta myötätuntoinen.

Kiinattaressa Juliet Berto nähdään vain parikymppisenä, vasta toisessa elokuvassaan mutta jo yhdessä kolmesta pääosasta. Hänen rinnallaan esiintyy Jean-Pierre Léaud, yksi Ranskan 1960-luvun uuden aallon ikonisimmista nimistä – joka hänkin vieraili muutama vuosi myöhemmin Sodankylässä, Aki Kaurismäen elokuvan *I Hired A Contract Killer* (1990) tähtenä. (TM)

KATALOGIN ALKUUN

KINO REGINA: SODANKYLÄN PARHAAT – 1987

Sodankylän elokuvajuhlat 1987 oli festivaalin historian ikimuistoisempia. Tänä kesänä tuon vuosikerran tekijävieraita muistetaan ensin sekä festivaalin omassa että Yle Teeman sarjassa, ja huipentumana Kino Reginan laajassa kokonaisuudessa. Huikean vieraskatraan (Demy, Powell, Schoonmaker, Pennebaker, Jarmusch, Berto, Jarl, Luddy) "Sodiksessa" esittelemien teosten lisäksi esitämme pari tärskyä (*Matador*, *Katumus*) festivaalin vakituisesta uuden elokuvan sarjasta.

KATALOGIN ALKUUN

ROCHEFORTIN TYTÖT
(LES DEMOISELLES DE ROCHEFORT, 1967)

Cherbourgin sateenvarjoja (1964) seurannut Jacques Demyn toinen ikoninen musikaali (sarjan aloituksen kunniaksi 70 mm -kopio!) tapahtuu pienessä rantakaupungissa, ”tyttöinä” Catherine Deneuve ja isosisko Françoise Dorléac. Laulujen ja tanssien elämänilo sykkii valloittavasti – vaikka rakkauden löytyminen korostaa onnen haurautta, sattumanvaraisuutta.

VALOKUVAMALLI
(THE MODEL SHOP, 1969)

Menestyksistään huolimatta Demy joutui työskentelemään paljon ”maanpaossa” ulkomailla. Hänen ainoa Hollywood-ohjauksensa on runollinen kamarielokuva vuorokaudesta kahden ihmisen elämässä: Vietnamin sotaan kutsun saanut arkkitehtinuorukainen ihastuu epätoivoisesti ranskalaiseen valokuvamalliin (Anouk Aimée, Demyn *Lolan* jatkoroolissa). Alkukuvana *Jacques Demy Sodankylässä*.

PUNAISET KENGÄT
(THE RED SHOES, 1948)

Balettielokuvien kuningatarta pidettiin mestariteoksena jo ennen Michael Powellin 1980-luvun renessanssia. Ballerinan, hänen säveltäjämiehensä ja pirullisen managerin kolmiodraama kertoo riipaisevan kauniisti elämän ja rakkauden sekä taiteen ikuisista ristiriidoista. Alkufilminä *Michael Powell Sodankylässä*.

MONTEREY POP
(1968)

Ensimmäisessä merkittävässä rock-festivaalidokumentissa alan suurin ohjaajanimi D.A. Pennebaker vangitsi Kalifornian Montereyssä järjestetyn tapahtuman hengen suvereenisti – niin esiintyjien, yleisön kuin organisoijienkin näkökulmasta. Nähkää ja kuulkaa Janis Joplin, Otis Redding, kamansa tuhoava The Who ja ”pyromaaninen” Jimi Hendrix! Alkukuvana Pennebakerin ja kumppaneiden Oscar-ehdokkaanakin ollut pilvenpiirtäjädokumentti *Skyscaper* (1960).

KUKA KOLKUTTAA OVELLENI
(WHO’S THAT KNOCKIN’ AT MY DOOR?, 1968)

Puolisonsa Michael Powellin kanssa festivaalilla vieraillut Thelma Schoonmaker on kenties maailman palkituin elokuvaleikkaaja, kuuluisa ennen kaikkea yhteistyöstään Martin Scorsesen kanssa. Tämän elokuvanteon iloa täynnä oleva esikoispitkä saa rosoista kiihkoa Schoonmakerin leikkausratkaisuista. Harvey Keitelin näyttelemä Manhattanin italialaiskortteleiden nuorukainen etsii elämälleen tarkoitusta ei-katolisesta naisesta.

WOODSTOCK
(1970)

”Woodstock was fuckin’ nothing compared to Midnight Sun Film Festival” (Pennebaker). On silti useita syitä esittää Michael Wadleigh’n kuuluisa dokumentti (alkuperäisversiona): paitsi kauttaaltaan kovan esiintyjäkatraan ansiosta, myös vertailtavaksi *Monterey Popin* kanssa sekä Thelma Schoonmakerin Oscar-ehdokkuudellakin muistetun leikkaustyön vuoksi.

LOPUTON LOMA
(PERMANENT VACATION, 1980)

Jim Jarmuschin elokuvakoulun jälkeinen esikoisohjaus on jo samaa karheaa ja vähäeleistä maata kuin hänen seuraavat mainetyönsä. Underground-henkisesti Tom DiCillon 16 mm:n kameralla tallennettu vaeltelukomedia seuraa työttömän nuorukaisen harhailuepisodeja Manhattanin originellien ihmisten keskuudessa.

MUUKALAISTEN PARATIISI
(STRANGER THAN PARADISE, 1984)

Jarmuschin läpimurtoteos on alkuvoimainen, minimalistinen näkemys amerikkalaisen elämänmuodon kääntöpuolesta. Unkarilaissyntyinen Willie, hänen budapestilaisserkkunsa Eva ja ystävänsä Eddie matkaavat New Yorkista Floridan ”paratiisiin”. Marginaali-ihmistemme matkassa kaikkialla on tragikoomisen alakuloista.

KATALOGIN ALKUUN

HAVRE
(1986)

Näyttelijänä Jean-Luc Godardin *Kiinattaressa* (1967) pinnalle nousseen Juliet Berton kolmas ohjaustyö liikkuu unenomaisesti ja irrationaalisesti Le Havren telakka-alueella. Maagisen runollinen initiaatioelokuva kertoo orpotytöstä hyvän ja pahan kamppaillessa miesten ja tietokoneiden maailmassa. Dokumenttiohjaajaguru Joris Ivensin näyttelijädebyytti – 88-vuotiaana!

HOTET
(1987)

Ruotsalaisen kansankodin leppymätön arvostelija Stefan Jarl on kuuluisa erityisesti *Mods*-dokumenttitrilogiastaan, mutta hän on tunnettu myös luonnon eri ilmiöiden puhuttelevana kuvaajana. 24.4.1986 Jarl oli tekemässä fiktiota poronhoitajien Lapissa, kun hänen oli tartuttava dokumentoimaan aivan toista aihetta: Tšernobylin ydinräjähdyksen kriittisiä vaikutuksia alueelle.

KOVAT KUNDIT EIVÄT TANSSI
(TOUGH GUYS DON'T DANCE, 1987)

Legendaarisen Telluriden festivaalin johtaja Tom Luddy esitteli Lapissa tuottajana Norman Mailerin kiistellyn trillerin. Ulkoisesti koreassa mutta painajaismaisessa, surrealistisen hauskassa mysteerissä kirjailija (Ryan O'Neal) selvittelee vuosisadan kankkusessa irtopäisen naisen murhaa. Hillitöntä revittelyä amerikkalaisen merenrantakaupungin rauhallisten kulissien takaa.

MATADOR
(1986)

Pedro Almodóvarin läpimurtotyössä uskonto ja espanjalainen macho-yhteiskunta vaikuttavat taustalla matadorilegendan ja asianajajanaisen hehkuvassa intohimodraamassa. Elimellisesti siihen liittyvät myös rikos – ja kuolema. Sukupuolten välistä rakkauden ja seksin härkätaistelua on harvoin kuvattu näin kiihkeästi.

KATUMUS
(POKOJANIE, 1984)

Neuvostoliittoisen elokuvasensuurin muurinmurtajia oli vähän ennen *glasnostia* kolmeksi vuodeksi hyllylle joutunut georgialaisen Tengiz Abuladzen menestysteos. Absurdin hauskasta karmivaan liikkuva kuvaus pelon ilmapiiristä: nykyisyydessäkin kummittelevan tyrannimaisen paikallisdiktaattorin "isäaurinkois"-tarina.

KATALOGIN ALKUUN

Sodankylän parhaat – vuosi 1987
Kino Reginan kesässä 2021

Tutustu vuoden 1987 tekijävieraiden
elokuviin ja esitysaikoihin kinoregina.fi

Jacques Demy:
Rochefortin tytöt (1967)

Jim Jarmusch:
Muukalaisten paratiisi (1984)

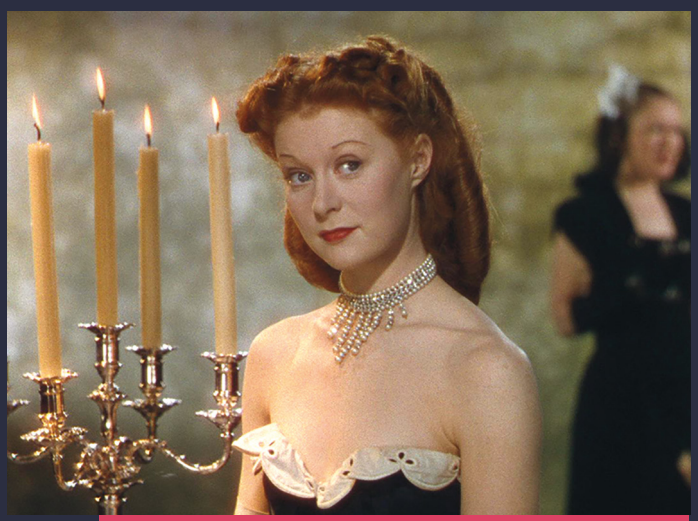

Michael Powell & Emeric Pressburger:
Punaiset kengät (1948)

KATSO TARKAT ESITYSAJAT
KINOREGINA.FI

KINO REGINA
OODI, TÖÖLÖNLAHDENKATU 4
LIPUT 7,5 € / 6 €

KIITOKSET

Aalto-yliopisto / Elokuvataiteen ja lavastustaiteen laitos (ELO) / Saara Toivanen
Ammattiliitto Pro / Juha Kähärä, Jorma Malinen
Angel Films / Peter Sølvsten Thomsen
Atlantic Film Finland / Jenni Ukkonen
Atoms & Void / Maria Choustova
B-Plan Distribution / Helena Mielonen
Bac Films / Marine Dorville
Be For Films / Lisa De Rooster
Bendita Film Sales / Jorge Blanch
Business Finland / Culture Finland / Susanna Markkola
Charades / Margaux Namura, Indiana Perrier
Cinema Mondo / Ville Purjo
Il Cinema Ritrovato / Guy Borlée
Cineteca di Bologna / Carmen Accaputo
Craft Finland Oy / Matti Holmborg
DocPoint / Tapio Riihimäki
Edge Entertainment / Gustav Sjölander
Espoo Ciné / Timo Kuismin, Mickael Suominen, Mia Vainikainen
Euphoria Film / Virpi Suutari
The Festival Agency / Fanny Gavelle
Festival Scope / Wilmer Daniel Moya Lalinde, Alessandro Raja
Finland Festivals ry / Kai Amberla, Minna Salonranta
Galway Film Fleadh / Miriam Allen, Liz Quinn
GreenGround Productions / Denis Côté, Andreas Mendritzki
Hungarian National Film Institute - Nemzeti Filmintézet / Tamara Nagy
Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (KAVI) / Petteri Kalliomäki, Timo Kinnunen, Otto Kylmälä, Anni Leppänen, Tommi Partanen, Kirsi Raitaranta
Laitilan Wirvoitusjuomatehdas Oy / Rami Aarikka
Lightdox / Bojana Maric
Loco Films / Laëtitia Arnaout, Laurent Daniélou, Arnaud Godart
LUX Distribution / Alice Lea
Luxembourg City Film Festival / Alexis Juncosa
Marko Haavisto & Poutahaukat
Match Factory / Valentina Bronzini
Media Desk / Kerstin Degerman, Inkeri Lundgren
Memento Films / Gaëlle Palluel
Mjölk Movies / Mikko Tenhunen
MK2 / Anne-Laure Barbarit, Jimmy Zhang
New Europe Film Sales / Ewa Bojanowska, Natalia Dąbrowska
NonStop Entertainment / Johannes Glaumann, Melina Maraki
Nordisk Film / Maria Isomaa, Petri Viljanen
Opetus- ja kulttuuriministeriö / Anne Mattero, Laura Mäkelä
The Party Film Sales / Paul Jullien, Théo Lionel
Picture Tree / Yaël Chouraqui
Pirkanmaan elokuvakeskus ry. (PEK) / Juha Elomäki
Playtime / Joris Boyer
Rakkautta & Anarkiaa / Pekka Lanerva, Anna Möttölä, Outi Rehn
Rowdy Pictures Private Limited / Amudhavan Karuppiah
Scanbox / Riina Liukkonen
Slovak Film Institute - Slovenský filmový ústav / Rastislav Steranka
Sputnik / Haije Tulokas
Suomen elokuvasäätiö / Jenni Domingo, Pirjo Koskelo, Arttu Manninen, Jaana Puskala, Lasse Saarinen, Otto Suuronen
Swedish Film Institute - Svenska Filminstitutet / Johan Ericsson
Takauma / Ville Sivonen
Tampereen elokuvajuhlat / Jukka-Pekka Laakso
Tarasow Films Oy / Joon Tervakari
Testifilmi / Mika Taanila
YLE / Erkki Astala, Marika Kecskeméti, Elina Pohjola, Nina Stenros

Aaltonen, Jouko
Airola, Oona
Barker, Jennifer
Björkbacka, Hannu
Eero, Jari
Eronen, Lumi
Forsman, Liselott
Haavisto, Janne
Hiltunen, Taneli
Hirvonen, Ilpo
Holm, Saija
Huhta, Veli-Matti
Hukkanen, Malla
Härkönen, Liina
Isto, Kaisu
Jarl, Stefan
Kaivanto, Arto
Kaurismäki, Aki
Kaurismäki, Mika
Knihtilä, Elina
Korhonen, Pietu
Kujanpää, Heikki
Kukkola, Kaisa
Kuosmanen, Juho
Kuparinen, Susanna
Kuusisto, Marjut
Kyösola, Satu
Kähärä, Juha
Kärki, Seppo
Laaksonen, Satu
Lehtiniemi, Juhana
Lehtola, Sofia
Lillqvist, Katariina
Lindqvist, Jan
Lyytikäinen, Mikko
Lätti, Mika
Makkonen, Velipekka
Marttila, Tuomo
Matinpuro, Teemu
Mattila, Jukka
McGlone, Neil
Mänttäri, Anssi
Möller, Olaf
Nevejan, Maartje
Nikkinen, Joonatan
Niskanen, Marja
Nykänen, Joonas
Piispa, Lauri
Ranta, Samppa
Rantanen, Tuomas
Rantanen, Tytti
Rask, Emma
Rönkkö, Mika
Sadinmaa, Kai
Simes, Iida
Soininen, Taisto
Sormunen, Eeva-Riitta
Suomalainen, Vesa
Suopanki, Johanna
Sääski, Topi
Timonen, Topi E.
Tirronen, Lumimarja
Tuomainen, Nina
Turunen, Esa
Uusivirta, Olavi
Valkola, Johannes
Varpula, Vesa
Vartiainen, Mika
Vesala, Timo
Vihermäki, Kati-Marika
Virtanen, Ville
Vuoksenmaa, Johanna
Välitalo, Sauli
Yli-Tepsa, Lauri
Öhman, Mia

KATALOGIN ALKUUN

Olemme tukenasi urasi ja elämäsi eri vaiheissa

Haluamme, että kehityt työssäsi ja olet valmistautunut yllättäviinkin tilanteisiin.

Laajat työelämäpalvelut ja vapaa-ajan edut.

Liity proliitto.fi

Yhteistyössä Sodankylän elokuvajuhlien kanssa:

ammattiliitto pro

34TH HELSINKI INTERNATIONAL FILM FESTIVAL
RAKKAUTTA
& ANARKIAA
16.–26.9.2021
WWW.HIFF.FI
KUVA: SAMI VILJANTO

Il Cinema Ritrovato

Bologna
20-27
luglio
2021

XXXV edizione

Piazza Maggiore in Bologna during Il Cinema Ritrovato 2019

KESKIYÖN TANSSIEN

Pyörteissä

Laitilan WIRVOITUSJUOMATEHDAS

VIRKISTÄVÄT LAITILAN JUOMAT!